

ПРИКАЗ

11.12.2023

БОЕРЫК

№ 570-осн

Казан ш.

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының 2019 елның 12 февралендәге 84-осн номерлы боерыгы белән расланган Зэй урманчылыгы урман хужалыгы регламентына үзгәреш кертү турында

Россия Федерациясе Урман кодексының 83 статьясының 1 өлешендәге 9 пункты, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 3 статьясының 3 өлешендәге 1 пункты нигезендә боерык бирәм:

1. Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының «Зэй урманчылыгының урман хужалыгы регламентын раслау турында» 2019 елның 12 февралендәге 84-осн номерлы боерыгы (Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының 12.04.2019 №319-осн, 10.04.2020 №290-осн, 01.12.2020 №815-осн, 17.01.2022 №29-осн, 15.06.2022 №334-осн боерыклары нигезендә кертелгән үзгәрешләре белән) белән расланган Зэй урманчылыгы урман хужалыгы регламентына үзгәреш кертәп, аны кушымтада бирелә торган яна редакциядә баян итәргә.

2. Юридик бүлек житәкчесенә (Т.А.Барсукова) боерык имзаланган көннән башлап эш көннәрендә исәпләнгән өч көнлек чорда аны, дәүләт теркәвенә алу өчен, Татарстан Республикасы Юстиция министрлыгына жибәрергә.

3. Әлеге боерык үтәлешен контрольдә тотуны урман хужалыгы министрының беренче урынбасары И.Н.Зариповка йөкләргә.

Министр

Р.Ә. Кузюров

Татарстан Республикасы
Урман хужалыгы министрлыгының
2019 елның 12 февралендәге 84-осн
номерлы боерыгы белән расланды
(Татарстан Республикасы Урман
хужалыгы министрлыгының 2023
елның 11 декабрендәге 570-осн
номерлы боерыгы редакциясендә)

ЗӘЙ УРМАНЧЫЛЫГЫНЫҢ УРМАН ХУЖАЛЫГЫ РЕГЛАМЕНТЫ

(2023 елның 1 гыйнварына булган торышында)

Эчтәлек

КЕРЕШ	6
1 БҮЛЕК. ГОМУМИ МӘГЪЛҮМАТЛАР	18
1.1. Урманчылыкка кыскача сыйфатлама	18
1.1.1. Урманчылык һәм урнашкан урыны	18
1.1.2. Урманчылыкның, кишәрлек урманчылыкларының гомуми майданы, урманчылык территориясенә районнар буенча бүленеше	18
1.1.3. Урман үсә торган зоналар, урманлы районнар һәм урманнарны саклау һәм урман орлыкчылыгы районнарына бүлү зоналары буенча урманчылык урманнарын бүлү	21
1.1.4. Урманчылык урманнарының кварталлар яисә аларның өлешләре буенча максатчан билгеләнеше һәм саклагыч урман категорияләре буенча бүленеше, шулай ук саклагыч, эксплуатация һәм резерв урманнарын бүлеп чыгару нигезләре	23
1.1.5. Урманчылык территориясендә урман фонды жирләре составыннан урманлы һәм урмансыз жирләргә сыйфатлама	28
1.1.6. Гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланыла торган табигать территорияләренә һәм объектларга, аларны оештыру, экологик челтәрләрен үстерү, биотөрлелеген саклау планнарына сыйфатлама	28
1.1.7. Илкүләм мирас буенча проектлана торган урманнарга сыйфатлама	30
1.1.8. Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланырга тиешле биологик күптөрлелек төрләрен һәм буфер зоналары зурлыклары исемлеге	30
1.1.9. Гамәлдәге урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларына, урман инфраструктурасы ясауга бәйле булмаган объектларга, әлеге объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү чараларына территориаль планлаштыру документларында каралган сыйфатлама	34
1.2. Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	38
2 БҮЛЕК. УРМАННАРДАН РӨХСӘТЛЕ ФАЙДАЛАНУ НОРМАТИВЛАРЫ, ПАРАМЕТРЛАРЫ ҺӘМ ЧОРЛАРЫ, УРМАННАРНЫ САКЛАУ ҺӘМ ЯҢАДАН ҮРЧЕТҮ НОРМАТИВЛАРЫ	42
2.1. Урманнардан агач материалы эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	42
2.1.1. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме	43
2.1.2. Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)	59
2.1.3. Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)	98
2.1.4. Кисентеләрнең яше	102
2.1.5. Агачлыкларның тулылыгын һәм составын, диләнкеләрнең күләмнәрен, диләнкеләрнең тоташу чорларын, киртекләр санын, кисүләренә кабатлану чорларын исәпкә алып, агач материалын сайлау проценты (ешлыгы)	103
2.1.6. Урманнарны торгызу алымнары	105
2.1.7. Урманнардан агач материалы эзерләү өчен файдалану вакытлары һәм башка мәгълүматлар	105

2.2. Урманнардан чәер эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	107
2.3. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	108
2.3.1. Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын төрләрә буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары.....	109
2.3.2. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыю өчен файдалану чорлары	109
2.4. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	110
2.4.1. Урманнардан азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен төрләрә буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары	110
2.4.2. Эзерләү һәм жыеп алу вакытлары.....	111
2.4.3. Агач сутлары эзерләгәндә нормативлар һәм параметрлар	111
2.4.4. Абага-кара абага эзерләү	112
2.4.5. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен файдалану чорлары.....	112
2.5. Урманнардан аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрән гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	113
2.5.1. Аучылык инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен рөхсәт ителгән биотехник чаралар уздыру исемлеге һәм нормалары.....	113
2.6. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	114
2.6.1. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары.....	115
2.7. Балыкчылыкны гамәлгә ашыру, һәвәскәрләрчә балык тотудан тыш	115
2.8. Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	115
2.9. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	116
2.9.1. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары	116
2.9.2. Рекреация эшчәнлеге зонасына караган, шул исәптән физик-культура, спорт һәм спорт-техник корылмалар торгызу рөхсәт ителә торган, кварталларның һәм (яисә) аларның өлешләрәнен исемлеге.	116
2.9.3. Рекреация эшчәнлегенә караган зона территориясен функциональ зоналарга бүлү	117
2.9.4. Урман кишәрлекләрендә вакытлыча төзелгән корылмалар исемлеге һәм аларны төзекләндерү нормативлары	117
2.9.5. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану параметрлары һәм чорлары.....	117
2.10. Урманнардан урман плантацияләре ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	118

2.11. Урманнардан жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	118
2.12. Урманнардан урман питомниклары ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	119
2.13. Жир асты байлыкларын геологик өйрәнүне, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	120
2.14. Урманнардан сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портлары булдыру һәм аларны киңәйтү, гидротехник корылмалар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	122
2.15. Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	123
2.16. Урманнардан урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	126
2.17. Урманнардан дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	127
2.18. Урманнарны саклауга һәм яңадан үрчетүгә карата таләпләр.....	128
2.18.1. Урманнарда янғын куркынычсызлыгы чараларына, урманнарны радиоактив матдәләр белән пычранудан һәм тискәре башка йогынтыдан саклауга карата таләпләр.....	128
2.18.2. Урманнарны саклауга карата таләпләр (санитар-савыктыру чараларының, урманнарны саклау буенча профилактика чараларының, зарарлы организмнарның чыганаclarын ликвидацияләү чараларының, шулай ук вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чараларның нормативлары һәм параметрлары).....	131
2.18.3. Урманнарны яңадан үрчетүгә карата таләпләр (урманнарны торгызу, урман үстерү, урманнарны карау чараларын үткәру нормативлары, параметрлары, чорлары).....	139
2.19. Урман үсү зоналары һәм урманлы районнар буенча урманнардан файдалануга карата таләпләрнең үзенчәлекләре.....	153
3 БҮЛЕК. Урманнардан файдалануда чикләүләр.....	154
3.1. Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре буенча чикләүләр.....	154
3.2. Махсус саклана торган урман кишәрлекләренең төрләре буенча чикләүләр....	156
3.3. Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләүләр.....	158

КЕРЕШ

Әлеге урман хужалыгы регламенты Зәй урманчылыгы чикләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау һәм торгызу нигезе булып тора.

Урман хужалыгы регламенты Россия Федерациясе Урман кодексының 87 статьясының 7 өлеше, Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман хужалыгы регламентларының составын, аларны эшләү тәртибен, аларның гамәлдә булу срокларын һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 27 февралендәге 72 номерлы боерыгы нигезендә эзерләнде.

Урман хужалыгы регламентының гамәлдә булу чоры – 2029 елның 1 апреленә кадәр.

Урман хужалыгы регламентын эшләгәндә дәүләт урман реестры материаллары файдаланылды.

Регламентны эшләүчеләр:

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгы

Почта адресы: Ямашев проспекты, 37А йорт, Казан шәһәре, 420124.

E-mail: Minleshoz@tatar.ru.

Сайт: Minleshoz.tatarstan.ru.

Тел. (843) 221-37-01.

Факс (843) 221-37-37.

Россия Федерациясенең закон актлары

Россия Федерациясе Урман кодексы (алга таба – РФ Урман кодексы).

Россия Федерациясе Су кодексы (алга таба – РФ Су кодексы).

Россия Федерациясе Жир кодексы (алга таба – РФ Жир кодексы).

Россия Федерациясе Гражданлык кодексы (алга таба – РФ Гражданлык кодексы).

«Янғын куркынычсызлыгы турында» 1994 елның 21 декабрендәге 69-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – «Янғын куркынычсызлыгы турында» ФЗ).

«Махсус сакланыла торган табигать территорияләре турында» 1995 елның 14 мартындагы 33-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 33-ФЗ номерлы федераль закон).

«Хайваннар дөньясы турында» 1995 елның 24 апрелендәге 52-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 52-ФЗ номерлы федераль закон).

«Геодезия, картография һәм киңлек мәгълүматлары турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2015 елның 30 декабрендәге 431-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 431-ФЗ номерлы федераль закон).

«Пестицидлар һәм агрохимикатлар белән имин эш итү турында» 1997 елның 19 июлендәге 109-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 109-ФЗ номерлы федераль закон).

«Намус иреге турында һәм дини берләшмәләр турында» 1997 елның 26 сентябрдәге 125-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 125-ФЗ номерлы федераль закон).

«Кадастр эшчәнлегә турында» 2007 елның 24 июлендәге 221-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 221-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясендә газ белән тәэмин итү турында» 1999 елның 31 мартындагы 69-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 69-ФЗ номерлы федераль закон).

«Жир корылышы турында» 2001 елның 18 июнендәге 78-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 78-ФЗ номерлы федераль закон).

«Әйләнә-тирә мохитне саклау турында» 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 7-ФЗ номерлы федераль закон).

«Электр энергетикасы турында» 2003 елның 26 мартындагы 35-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 35-ФЗ номерлы федераль закон).

«Элемтә турында» 2003 елның 07 июлендәге 126-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 126-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясе Урман кодексын гамәлгә кертү турында» 2006 елның 04 декабрдәге 201-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 201-ФЗ номерлы федераль закон).

«Орлыкчылык турында» 2021 елның 30 декабрдәге 454-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 454-ФЗ номерлы федераль закон).

«Ау һәм аучылык ресурсларын саклау һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2009 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 209-ФЗ номерлы федераль закон).

«Үсемлекләр карантини турында» 2014 елның 21 июлендәге 206-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 206-ФЗ номерлы федераль закон).

«Жир кишәрлекләрен бер категориядән икенче категориягә күчерү турында» 2004 елның 21 декабрдәге 172-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 172-ФЗ номерлы федераль закон).

РФ Урман кодексында каралган хокукый мөнәсәбәтләрне жайга салучы норматив хокукый актлар (2023 елның 01 гыйнварына)

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
Россия Федерациясе Хөкүмәте актлары		
91 статьяның 7 өлеше	Дәүләт реестрыннан өзәмтәләр биргән өчен түләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Дәүләт урман реестрыннан өзәмтәләр биргән өчен түләү күләме һәм аны алу тәртибе турында» 2007 елның 3 мартындагы 138 номерлы карары
100 статья	Урманнарға һәм алардагы табигать объектларына китерелгән зыянны каплау	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урман законнарын бозу нәтижәсендә урманнарға һәм аларда булган табигать объектларына

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		китерелгән зыянны каплау үзенчәлекләрен раслау турында» 2018 елның 29 декабрдәге 1730 номерлы карары
96 статья	Федераль дәүләт урман контроле (күзәтчелеге)	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Федераль дәүләт урман контроле (күзәтчелеге) турында» 2021 елның 30 июндәге 1098 номерлы карары
50 статьяның 3 өлеше	Зат, затлар төркеме тарафыннан эзерләнергә тиешле агач материалының максималь күләмен билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Зат, затлар төркеме тарафыннан эзерләнергә тиешле агач материалының иң зур күләмен билгеләү турында» 2007 елның 22 июндәге 395 номерлы карары
73 статьяның 4 өлеше	Федераль мөлкәттәге урман ресурслары берәмлеге өчен түләү ставкалары һәм урман кишәрлеген арендау өчен урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү ставкалары билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Федераль милектәге урман кишәрлеген түләү нигездә файдалануга алу буенча урман ресурслары күләме берәмлеге өчен түләү дәрәжәләре һәм урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү дәрәжәләре турында» 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары
44 статья	Урманнарда сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портлары территорияләрен булдыру һәм киңәйтү, гидротехник корымнар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Су объектларын файдалануга бирү турында карар эзерләү һәм кабул итү турында» 2022 елның 19 гыйнварындагы 18 номерлы карары
45 статья	Урманнарда линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Россия Федерациясе элемент чыбыкларын һәм корымнарларын саклау кагыйдәләрен раслау турында» 1995 елның 9 июндәге 578 номерлы карары
76 статьяның 3 өлеше	Урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре буенча түләү. Федераль мөлкәттә, шулай ук Россия Федерациясе субъектлары мөлкәтендә һәм муниципаль мөлкәттә торучы жирләрдә эзерләнгән торган агач материалы берәмлеге өчен түләү ставкаларын билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Федераль милектәге урман кишәрлеген түләү нигездә файдалануга алу буенча урман ресурслары күләме берәмлеге өчен түләү дәрәжәләре һәм урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү дәрәжәләре турында» 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары
23 ¹ статьяның 3 өлеше, 60 ³ статья	Урманнарда санитар куркынычсызлык. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урманнарда санитария куркынычсызлыгы кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 декабрдәге 2047 номерлы карары

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
23 ¹ статьяның 3 өлеше, 53 статья	Урманнарда янғын куркынычсызлыгы.	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарда янғын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 7 октябрдәгә 1614 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарны янгына каршы кору чаралары турында» 2011 елның 16 апрелдәгә 281 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман янғыннарны аркасында урманнарда барлыкка килгән гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен федераль башкарма хакимият органнары көчләрен һәм чараларын жәлеп итү турында» 2017 елның 2 декабрдәгә 1464 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман янғыннарны нәтижәсендә барлыкка килгән гадәттән тыш хәлләр турында» 2011 елның 17 маендагы 376 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман янғыннарнын сүндерү планын төзү һәм аны һәм аның рәвешен раслау кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 17 маендагы 377 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарда һәм урман янғыннарнында янғын куркынычы турындагы мәгълүматларның дәрәжәсендә тоту кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 18 августындагы 687 номерлы карары
22 статьяның 3 өлеше	Урманнарны үзләштерү өлкәсендә инвестиция эшчәнлеге. Урманнарны үзләштерү өлкәсендә өстенлекле инвестиция проектлары исемлеген әзерләү һәм раслау	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарны үзләштерү турында өстенлекле инвестиция проектлары турында һәм Россия Федерациясе Хөкүмәтенең кайбер актларын көчен югалткан дип тану турында» 2018 елның 23 февралдәгә 190 номерлы карары
114 статьяның 6 өлеше	Урман паркы зоналарында урнашкан урманнарның функциональ зоналары	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Россия Федерациясе Урман кодексының 114 статьясындагы 1 өлешенең 3 һәм 4 пунктларында күрсәтелгән урманнар булган жирләрнең чикләрен үзгәртү һәм урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда функциональ зоналарны билгеләү кагыйдәләрен раслау турында» 2019 елның 21 декабрдәгә 1755 номерлы карары
13 статья	Урман инфраструктурасы	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Саклагыч

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		урманнар, файдаланыла торган урманнар һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы объектлары исемлеген раслау турында» 2012 елның 17 июлендәге 1283-р номерлы күрсәтмәсе
21 статья	Урман инфраструктурасын булдыруга бәйлә булмаган капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Саклагыч урманнар, эксплуатация урманнары һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы булдыруга бәйлә булмаган объектлар исемлеген раслау турында» 2022 елның 30 апрелендәге 1084-р номерлы күрсәтмәсе
21 ¹ статья	Урман инфраструктурасын булдыруга бәйлә булмаган капитал булмаган төзелмәләр, корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Саклагыч урманнар, эксплуатация урманнары, резерв урманнары өчен урман инфраструктурасын булдыруга бәйлә булмаган капитал булмаган төзелмәләр, корылмалар төзү һәм эксплуатацияләү» 2022 елның 23 апрелендәге 999-р номерлы күрсәтмәсе
45 статья	Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Электр челтәрләре хужалыгы объектларының саклык зоналарын һәм мондый зоналар чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләреннән файдалануның махсус шартларын билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралендәге 160 номерлы карары
73 ¹ статьяның 6 өлеше	Дәүләти яисә муниципаль мөлкәткәге урман кишәрлегенең аренда шартнамәсен төзү Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәткәге урман кишәрлегенең аренда шартнамәсен эзерләү һәм төзү тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Агач материалы эзерләү өчен дәүләт милкендәге яисә муниципаль милеккәге жир кишәрлеген арендага алу шартнамәсен төзү хокукына конкурста катнашучыларның конкурс тәкъдимнәрен бәяләү кагыйдәләрен һәм тәкъдим ителгән шартларны бәяләү һәм агач материалы эзерләү өчен дәүләт милкендәге яисә муниципаль милеккәге жир кишәрлеген арендага алу шартнамәсен төзү хокукына конкурста жиңүчене билгеләүгә нигез булган билгеләрне раслау турында» 2019 елның 7 мартындагы 241 номерлы карары
Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгы (алга таба – Россия Табигать министрлыгы) норматив актлары		
62 статьяның 7 өлеше	Урман торгызу. Урман торгызу кагыйдәләре	«Урманнарны торгызу кагыйдәләрен, урманнарны торгызу проектының формасын, составын, аны килештерү тәртибен, аны килештерүдән баш тарту нигезләрен, шулай ук урманнарны торгызу проектының электрон рәвештәге форматына карата таләпләр раслау турында» 2021 елның 29 декабрдендәге 1024

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		номерлы боерык
73 ¹ статьясындагы 7 өлеше	Урман кишәрлеген типик аренда шартнамәсе	«Урман кишәрлекләрен түләүле нигездә файдалануга тапшыруның бер төрле шартнамәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 542 номерлы боерык
77 статьяның 7 өлеше	Урман утыртмаларын сату-алу турында типик шартнамә	«Урман утыртмаларын сату-алуның бер төрле шартнамәсен раслау турында» 2020 елның 27 июлендәге 488 номерлы боерык
60 ¹⁵ статья	Сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләре	«Россия Федерациясе Кызыл китабына яисә Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән, сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 29 маендагы 264 номерлы боерык
23 ¹ статьяның 3 өлеше, 64 статьяның 3 өлеше	Урманнарны тәрбия кылу. Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләре. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	«Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 534 номерлы боерык
112 статьяның 5 өлеше	Махсус сакланучы табигать территорияләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, яңадан үрчетү үзенчәлекләре	«Махсус сакланыла торган табигать территорияләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, яңадан үрчетү үзенчәлекләрен раслау турында» 2021 елның 12 августындагы 558 номерлы боерык
53 ¹ статья	Урман янгыннарын кисәтү	«Урман янгыннарын кисәтү һәм сүндерү чаралары төрләрен, урманнардан файдаланучы затларның әлеге чаралар белән тәэмин ителү нормативларын, урманнардан файдаланганда булырга тиешле урман янгыннарын кисәтү һәм сүндерү чаралары нормаларын раслау турында» 2014 елның 28 мартындагы 161 номерлы боерык
53 ¹ статья	Урманнарда янгын чыгу куркынычын һәм урман янгыннарын мониторинглау	«Урманнарда янгын куркынычын һәм урман янгыннарын күзәтүне гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2014 елның 23 июнендәге 276 номерлы боерык
15 статьяның 3 өлеше	Урман үсә торган зоналар һәм урманлы районнар	«Россия Федерациясенә урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенә урманлы районнары исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерык
87 статьяның 7 өлеше	Урман хужалыгы регламентларының составы, аларны эшләү тәртибе, аларның гамәлдә булу вакыты һәм	«Урман хужалыгы регламентлары составын, аларны эшләү тәртибен, аларның гамәлдә булу вакытын һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 27

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	аларга үзгәрешләр керту тәртибе	февралендәге 72 номерлы боерык
60 ⁵ статья	Урман патологиясе буенча дәүләт мониторингы	«Урман авырулары буенча дәүләт мониторингын гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2017 елның 5 апрелендәге 156 номерлы боерык
60 ⁷ статья	Зарарлы организмнар таралуны кисәтү	«Зарарлы организмнар таралуны кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрэндәге 912 номерлы боерык
60 ⁶ статьяның 4 өлеше	Урман патологиясе буенча тикшеренүләр. Урман патологиясе буенча тикшеренүләрне уздыру тәртибе	«Урман авыруларына бәйле тикшеренүләрне уздыру тәртибен һәм урман авыруларына бәйле тикшеренү актының рәвешен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрэндәге 910 номерлы боерык
23 ² статьяның 10 өлеше, 29 статьяның 11 өлеше, 23 ¹ статьяның 3 өлеше	Диләнке эшләр. Агач материалы эзерләү. Агач материалы эзерләү кагыйдәләре. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	«Агач материалы эзерләү кагыйдәләрен һәм Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыкларда агач материалы эзерләү үзенчәлекләрен раслау турында» 2020 елның 1 декабрэндәге 993 номерлы боерык «Диләнке эшләр төрләрен, аларны башкару тәртибен һәм эзлеклелеген, диләнке эшләренә технологик картасы формасын, урман бүлемтеген актыккы тикшерү акты формасын һәм урман бүлемтеген актыккы карап чыгу тәртибен раслау турында» 2022 елның 17 гыйнварындагы 23 номерлы боерык, «Урман бүлемтегенә таксация тасвирламасына кертелә торган мәгълүматлар составын, урман бүлемтегенә таксация тасвирламасын төзү тәртибен, аның электрон форматындагы форматына карата таләпләрне, урман бүлемтегенә таксация тасвирламасының урман бүлемтегенә хакыйкый торышы турындагы мәгълүматка туры килмәвен билгеләү тәртибен, урман бүлемтегенә таксация тасвирламасы формасын раслау турында» 2022 елның 14 октябрэндәге 687 номерлы боерык
60 ⁴ статья	Урманнарны яклау буенча районнарда бүленеш	«Урманнарда жиңелчә, уртача һәм көчле урман патологиясе булган зоналарны билгеләү тәртибен раслау турында» 2017 елның 9 гыйнварындагы 1 номерлы боерык
91 статья	Дәүләт урман реестры	«Дәүләт урман реестрына документлаштырылган мәгълүматлар кертугә һәм аны үзгәртүгә нигез булган

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		документларның исемлеген, аларның формаларын һәм аларны эзерләү тәртибен раслау турында» 2013 елның 11 ноябренадә 496 номерлы боерык, «Дәүләт урман реестрында булган, зарури тәртиптә бирелә торган мәгълүматлар төрләре исемлеген һәм аны бирү шартларын раслау турында» 2013 елның 30 октябренадә 464 номерлы боерык, «Дәүләт урман реестрын алып бару формаларын раслау турында» 2021 елның 24 декабренадә 1007 номерлы боерык
70 ¹ статьяның 12 өлеше	Урман кишәрлекләрен проектлау	«Урман кишәрлегенә проект документациясе составына һәм эчтәлегенә таләпләрне раслау турында» 2017 елның 3 февраленадә 54 номерлы боерык
60 ¹³ статья	Урманнарны радиоактив пычранудан саклау үзенчәлекләре	«Урманнарның радиоактив пычрану зоналарында профилактика һәм тернәкләндерү чараларын гамәлгә ашыру үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 8 июнендә 283 номерлы боерык
65 статьяның 5 өлеше	Урман орлыкчылыгы	«Урман орлыкчылыгы объектларын (урман орлыкчылыгы плантацияләрен, даими урман орлыклары кишәрлекләрен) төзү һәм аерып чыгару кагыйдәләрен раслау турында» 2015 елның 20 октябренадә 438 номерлы боерык, «Урманның төп агач токымнарының үстерү районнарына бүленгән урман үсемлекләре орлыкларын куллану тәртибен раслау турында» 2020 елның 9 ноябренадә 909 номерлы боерык
46 статьяның 4 өлеше	Урманнардан агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану	«Урманнардан агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2022 елның 31 гыйнварындагы 54 номерлы боерык
38 статья	Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану	«Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 2 июлендә 408 номерлы боерык
49 статьяның 4 өлеше	Урманнардан файдалану турында хисап. Урманнардан файдалану турында хисап тапшыру	«Урманнардан файдалану турында хисап кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнардан файдалану турында хисап тапшыру формасын һәм тәртибен, шулай ук

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	тәртибе	урманнардан файдалану турында электрон рәвештә хисап формасына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 21 августындагы 451 номерлы боерык
66 статьяның 2 өлеше	Урманнарны яңадан үрчетү һәм урман үстерү турында хисап. Урманнардан файдалану һәм урман үстерү турында хисап тапшыру тәртибе	«Урманнарны яңадан үрчетү һәм урман үстерү турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны яңадан үрчетү һәм урман үстерү турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны яңадан үрчетү һәм урман үстерү турында электрон рәвештәге хисап форматына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 21 августындагы 452 номерлы боерык
89 статья	Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза. Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза тәртибе	«Урманнарны үзләштерү проектына дәүләт экспертизасы һәм муниципаль экспертиза тәртибен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 513 номерлы боерык
26 статьяның 3 өлеше	Урман декларациясе. Урман декларациясен тутыру һәм тапшыру тәртибе	«Урман декларациясе формасын, аны тутыру һәм тапшыру тәртибен, электрон рәвештә урман декларациясе форматына таләпләр раслау турында» 2021 елның 29 апрелендәге 303 номерлы боерык
60 статьяның 3 өлеше, 60 ¹¹ статьяның 3 өлеше	Урманнарны яңгынардан саклау турында хисап. Урманнарны яңгынардан саклау турында хисап тапшыру тәртибе.	«Урманнарны яңгынардан саклау турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны яңгынардан саклау турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны яңгынардан саклау турында электрон рәвештә хисап тапшыру форматына карата таләпләр, урманнарны яклау турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны яклау турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны яклау турында электрон рәвештә хисап форматына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 09 мартындагы 78 номерлы боерык
60 ⁸ статьяның 5 өлеше	Зыянлы организмнарның чыганаclarын юк итү	«Зыянлы организмнарның чыганаclarын юк итү кагыйдәларен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 913 номерлы боерык
53 ⁴ статья	Урман яңгынарнын сүндерү	«Урман яңгынарнын сүндерү кагыйдәларен раслау турында» 2022 елның 1 апрелендәге 244 номерлы боерык
98 ² статья	Урман сагы	«Урман сагын гамәлгә ашыру тәртибен һәм нормативларын раслау турында» 2021 елның

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		15 декабрдәгә 955 номерлы боерык
64 ¹ статьяның 2 өлеше	Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман урнашкан жирләргә кертү	Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман урнашкан жирләргә кертү тәртибен һәм тиешле акт рәвешләрэн раслау турында» 2019 елның 11 мартындагы 150 номерлы боерыгы
86 статьяның 5 өлеше	Россия Федерациясе субъектының урман планы. Россия Федерациясе субъектының урман планы составы һәм аны эзерләү тәртибе	«Россия Федерациясе субъекты урман планының бер төрле рәвешен һәм составын, аны эзерләү һәм аңа үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 20 декабрдәгә 692 номерлы боерык
32 статья	Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу	«Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу турында» 2020 елның 28 июлендәгә 496 номерлы боерык
67 статья, 68 статья	Урман корылышы турында гомуми нигезләмәләр Урман корылышының эчтәлегә	«Урман корылышы буенча файдалану күрсәтмәсен раслау турында» 2022 елның 5 августындагы 510 номерлы боерык
63 статьяның 3 өлеше	Урман үстерү. Урман үстерү кагыйдәләре	«Урман үстерү кагыйдәләрен, урман үстерү проектының формасын, составын, аны килештерү тәртибен, аны килештерүдән баш тарту нигезләрен, шулай ук урман үстерү проектының электрон рәвештәгә форматына карата таләпләр раслау турында» 2021 елның 20 декабрдәгә 978 номерлы боерык
88 статьяның 2 өлеше	Урманнарны үзләштерү проекты.	Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнарны үзләштерү проектының составын, аны эшләү һәм аңа үзгәрешләр кертү тәртибен, электрон документ рәвешендә урманнарны үзләштерү проекты форматына карата таләпләр раслау турында» 2021 елның 16 ноябрдәгә 864 номерлы боерыгы
39 ¹ статья	Урман питомникларын булдыру һәм аларны эксплуатацияләү	«Урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләрен раслау турында» 2021 елның 12 октябрдәгә 737 номерлы боерык
45 статья	Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	«Урманнардан линияле объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану кагыйдәләрен һәм, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урман кишәрлеген бирмичә урманнардан линияле объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 10 июлендәгә 434 номерлы боерык

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
43 статья	Жир астын геологик өйрәнүне, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану кагыйдэләре	«Урманнардан жир астын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару өчен файдалану кагыйдэләрен һәм, жир кишәрлеге бирмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урманнардан жир астын геологик өйрәнү, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару өчен файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 7 июлендәге 417 номерлы боерык
31 статья	Чәер эзерләү	«Чәер эзерләү кагыйдэләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 911 номерлы боерык
38 ¹ статья	Урманнардан балыкчылыкны гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардан балыкчылыкны гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдэләрен раслау турында» 2021 елның 13 октябрәндәге 742 номерлы боерык
39 статья	Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү	«Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдэләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 497 номерлы боерык
34 статья	Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю	«Азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен эзерләү кагыйдэләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 494 номерлы боерык
40 статья	Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдэләрен раслау турында» 2020 елның 27 июлендәге 487 номерлы боерык
41 статья	Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдэләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 908 номерлы боерык
Федераль урман хужалыгы агентлыгы (алга таба – Рослесхоз) норматив актлары		
29 статьяның 6 өлеше	Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртибе	«Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртибен раслау турында» 2011 елның 27 маендагы 191 номерлы боерык «Кисентеләрнең яшен билгеләү турында» 2015 елның 9 апрелдәге 105 номерлы боерык
29 статьяның 7 өлеше, 81 статьяның 3 пункты	Агач материалы эзерләү. Агач материалын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре (токимнары) исемлеге	«Агач материалын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре (токимнары) исемлеген раслау турында» 2011 елның 5 декабрәндәге 513 номерлы боерык

Россия Федерациясе Урман кодексы статьясы	Россия Федерациясе Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
53 статьяның 4 өлеше, 53 ¹ статья	Урманнарда янгын куркынычсызлыгы. Урман янгыннарын кисәтү	«Урманнарны янгынга каршы кору нормативларын раслау турында» 2012 елның 27 апрелдәге 174 номерлы боерык, «Урманнарның табигый янгын куркынычы классификациясен һәм, һава торышына карап, урманнарда табигый янгын куркынычы классификациясен раслау турында» 2011 елның 5 июлендәге 287 номерлы боерык
65 статьяның 5 өлеше	Урман орлыкчылыгы	«Урман орлыкларын үстерү районнарын билгеләү турында» 2022 елның 19 декабрдәге 1032 номерлы боерык
Россия Федерациясе субъекты норматив актлары		
82, 83 статьялар	Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләре. Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарының аерым вәкаләтләрен Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнарына тапшыру	«Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Татарстан Республикасы Президентының «Татарстан Республикасы Урман планын раслау турында» 2018 елның 24 декабрдәге ПУ-880 номерлы Указы, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасының урман хужалыгын үстерү» дәүләт программасын раслау турында» 2013 елның 30 июлендәге 531 номерлы карары, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасының региональ яки муниципальара эһәмиятендәге гомуми файдалану автомобиль юллары исемлеген раслау турында» 2022 елның 13 октябрдәге 1099 номерлы карары
82 статьяның 7 өлеше	Татарстан Республикасында гражданнарга үз ихтыяжлары өчен урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе буенча түләү ставкаларын билгеләү	Татарстан Республикасы Тарифлар буенча дәүләт комитетының «Татарстан Республикасында гражданнарга үз ихтыяжлары өчен урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе буенча түләү ставкаларын билгеләү турында» 2020 елның 7 октябрдәге 107-2/нпс-2020 номерлы карары

1 БҮЛЕК. ГОМУМИ МӘГЪЛҮМАТЛАР

1.1. Урманчылыкка кыскача сыйфатлама

1.1.1. Урманчылык һәм урнашкан урыны

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының Зэй урманчылыгы Татарстан Республикасының үзәк өлешендә Әлмәт, Зэй, Түбән Кама һәм Яңа Чишмә районнары территориясендә урнашкан.

Урманчылык конторасы (үзәк утары) Мирный поселогында, ул Зэй тимер юл станциясеннән 1,5 километрда (алга таба – км) һәм республиканың башкаласы Казан шәһәреннән 250 км ераклыкта урнашкан.

Урманчылыкның почта адресы: 423520, Татарстан Республикасы, Зэй районы, Мирный пос., Пионер урамы, 16.

Элемтә телефоны: 8 (85558) 3-60-80, электрон почта адресы:

Zainskoe.gku@tatar.ru.

Урманчылык территориясенә төньяктан көньякка кадәрге озынлыгы – 50 км, көнчыгыштан көнбатышка кадәр – 52 км.

1.1.2. Урманчылыкның, кишәрлек урманчылыкларының гомуми мәйданы, урманчылык территориясенә районнар буенча бүленеше

Урманчылык территориясенә муниципаль берәмлекләр буенча бүленеше 1 нче таблицада китерелә.

1 нче таблица

Урманчылыкның төзелеше

Т/с	Урманчылык	Кишәрлек урманчылыклары	Урман кварталлары	Административ район	Гомуми мәйданы, гектар
1.	Зэй	Болгар	1-107	Түбән Кама	10362
2.		Зэй	1-132	Зэй	14410
3.		Кушниково	1-103	Түбән Кама	9167
4.		Өргәнчә	1-109	Түбән Кама	6984
				Яңа Чишмә	5361
				Жәмгысе	12345
5.		Ямаши	1-114	Әлмәт	4202
				Түбән Кама	6126
				Яңа Чишмә	2439
				Жәмгысе	12767
Урманчылык буенча барлыгы				59051	
шул исәптән административ районнар буенча				Әлмәт	4202

	Зэй	14410
	Түбән Кама	32639
	Яңа Чишмә	7800

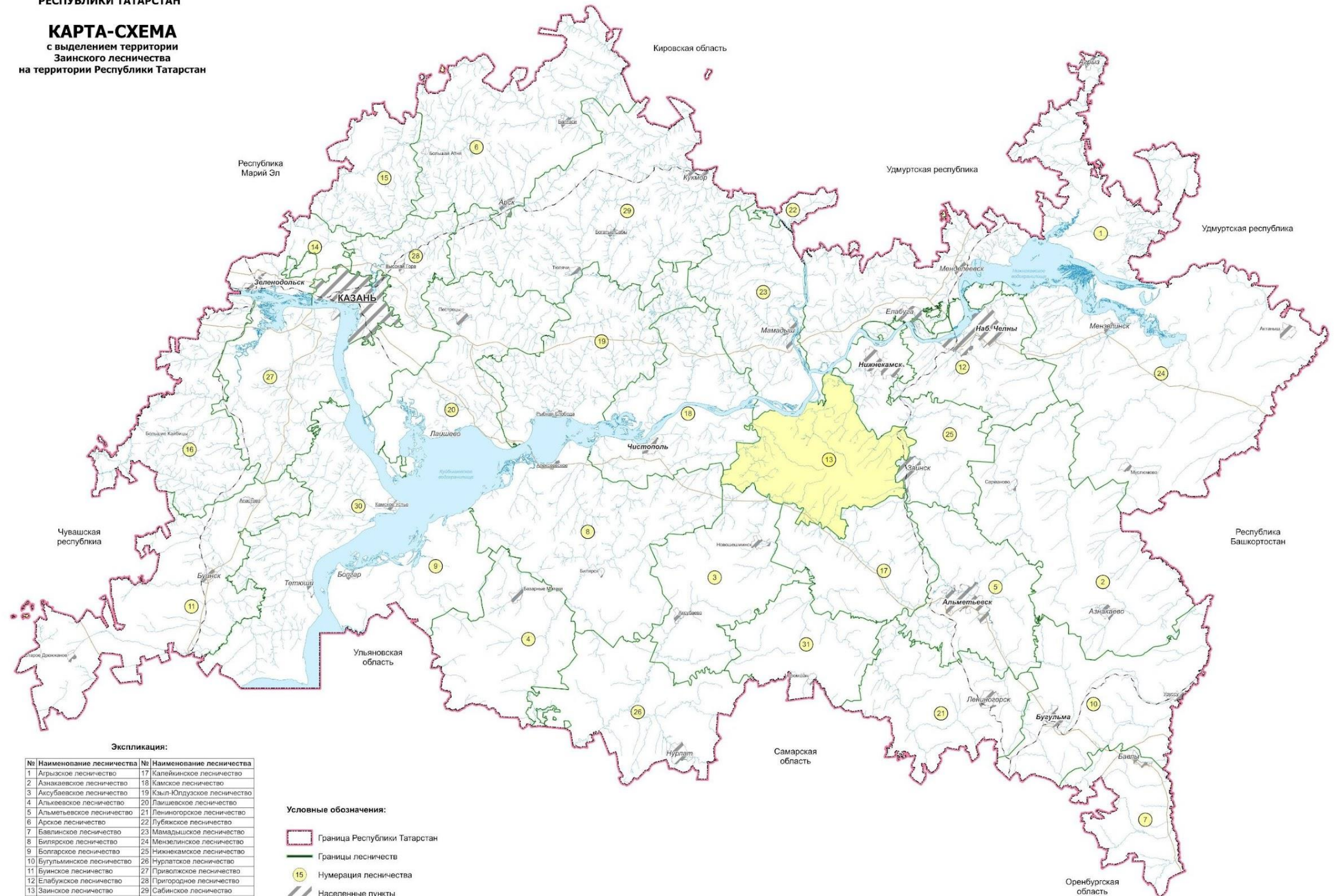
Урманчылыкның урман фонды зур-зур урман биләмэләреннән гыйбарәт. Территорияләрендә урман фонды урнашкан муниципаль районнарның урманлы өлеше 31 процент тәшкил итә.

Урманчылык территориясе бүлеп күрсәтелгән Татарстан Республикасы 1 нче схематик каратада күрсәтелгән.

1 нче карта-схема

РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ
МИНИСТЕРСТВО ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

КАРТА-СХЕМА
с выделением территории
Зайнского лесничества
на территории Республики Татарстан

Экспликация:

№	Наименование лесничества	№	Наименование лесничества
1	Агрызское лесничество	17	Калейкинское лесничество
2	Азнакаевское лесничество	18	Камское лесничество
3	Аксубаевское лесничество	19	Кзыл-Юлдузское лесничество
4	Алькеевское лесничество	20	Лаишевское лесничество
5	Альметьевское лесничество	21	Ленинское лесничество
6	Арсское лесничество	22	Лубяжское лесничество
7	Бавляинское лесничество	23	Мамадышское лесничество
8	Биларское лесничество	24	Мензелинское лесничество
9	Болгарское лесничество	25	Нижнекамское лесничество
10	Бугульминское лесничество	26	Нурлатское лесничество
11	Буинское лесничество	27	Приволжское лесничество
12	Елабужское лесничество	28	Пригородное лесничество
13	Зайнское лесничество	29	Сабинское лесничество
14	Зеленодольское лесничество	30	Тетюшское лесничество
15	Ислейтарское лесничество	31	Черемшанское лесничество
16	Кайбицкое лесничество		

Условные обозначения:

- Граница Республики Татарстан
- Границы лесничеств
- 15 Нумерация лесничества
- Населенные пункты
- Зайнское лесничество

Масштаб 1 : 2 500 000

1.1.3. Урман үсэ торган зоналар, урманлы районнар һәм урманнарны саклау һәм урман орлыкчылыгы районнарына бүлү зоналары буенча урманчылык урманнарын бүлү

Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Россия Федерациясенең урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенең урманлы районнары исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерыгы белән расланган урман үсү районнарына бүленеш нигезендә урманчылык территориясе Россия Федерациясенең Европа өлешендәге урман-дала районына кертелгән (2 нче таблица).

2 нче таблица

Урманчылык урманнарын урман үсэ торган зоналарга һәм урманлы районнарга бүлү

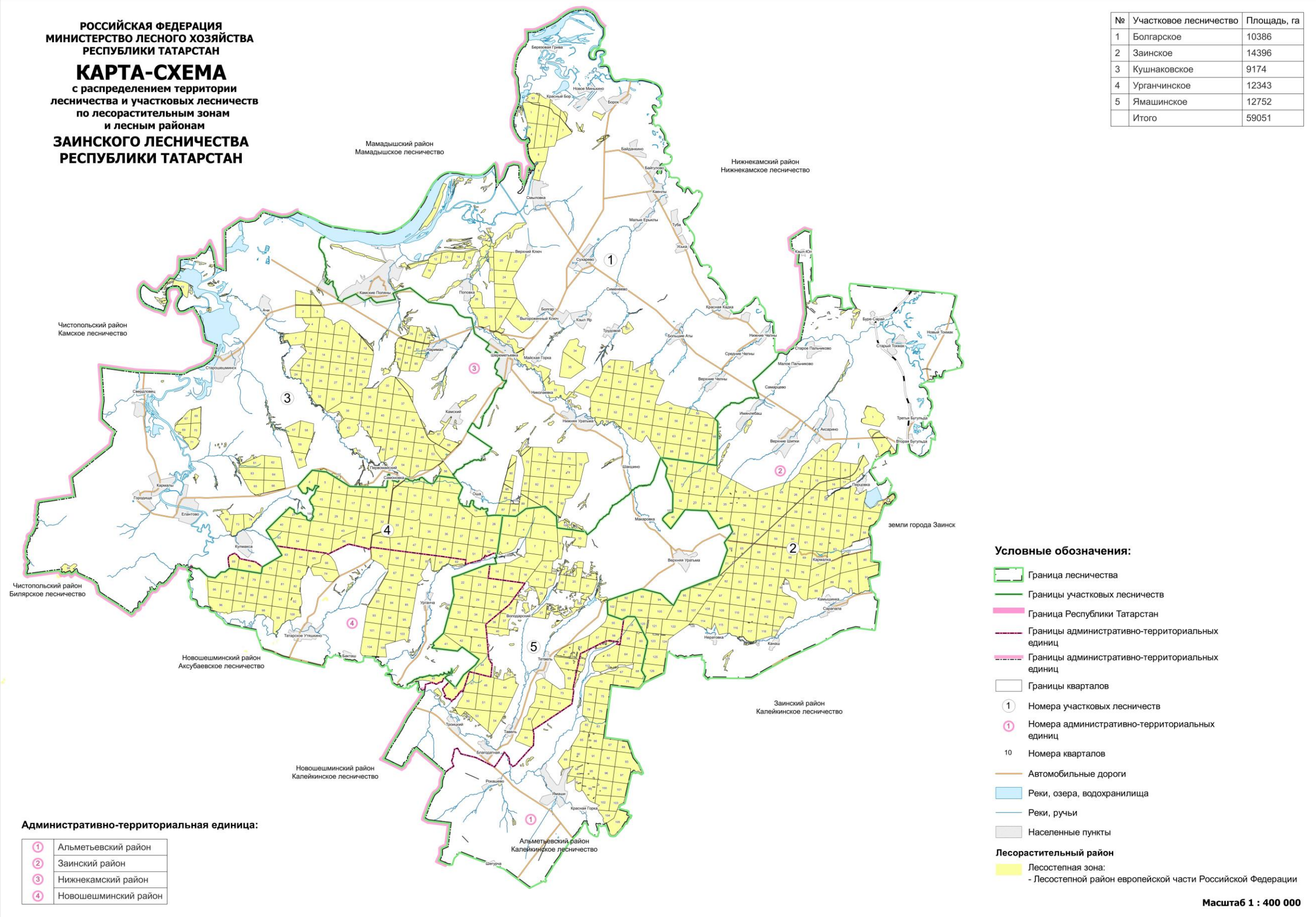
Т/с	Кишәрлек урманчылык-лары	Урман үсэ торган зона	Урманлы район	Урманнарны саклау районнарына бүлү зонасы	Урманорлык буенча районнарга бүленеш зонасы	Урман кварталлары исемлеге	Мәйданы, га
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Болгар	Урман-дала зонасы	Россия Федерациясенең Европа өлешендәге урман-дала районы	Урман авырулары буенча уртача хәтәрлек	Нарат өчен – 3, чыршы – 4, имән – 2	1-107	10362
2.	Зэй					1-132	14410
3.	Кушниково					1-103	9167
4.	Өргәнчә					1-109	12345
5.	Ямаши					1-114	12767
барлығы							59051

Урманчылык территориясенең һәм кишәрлек урманчылыкларының урманнар үсэ торган зоналарга һәм урманлы районнарга бүленеше 2 нче схематик картада күрсәтелгән.

2 нче карта-схема

РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ
МИНИСТЕРСТВО ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН
КАРТА-СХЕМА
с распределением территории
лесничества и участковых лесничеств
по лесорастительным зонам
и лесным районам
ЗАИНСКОГО ЛЕСНИЧЕСТВА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

№	Участковое лесничество	Площадь, га
1	Болгарское	10386
2	Заинское	14396
3	Кушнаковское	9174
4	Урганчинское	12343
5	Ямашинское	12752
Итого		59051

Условные обозначения:

- Граница лесничества
- Границы участковых лесничеств
- Граница Республики Татарстан
- Границы административно-территориальных единиц
- Границы административно-территориальных единиц
- Границы кварталов
- 1 Номера участковых лесничеств
- 1 Номера административно-территориальных единиц
- 10 Номера кварталов
- Автомобильные дороги
- Реки, озера, водохранилища
- Реки, ручьи
- Населенные пункты

Лесорастительный район

- Лесостепная зона:
- Лесостепной район европейской части Российской Федерации

Административно-территориальная единица:

1	Альметьевский район
2	Заинский район
3	Нижнекамский район
4	Новошешминский район

Масштаб 1 : 400 000

1.1.4. Урманчылык урманнарының кварталлар яисә аларның өлешләре буенча максатчан билгеләнеше һәм саклагыч урман категорияләре буенча бүленеше, шулай ук саклагыч, эксплуатация һәм резерв урманнарын бүлеп чыгару нигезләре

3 нче таблица

Урманнарның максатчан билгеләнеше һәм салагыч урман категорияләре буенча бүленеше

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Мәйданы, га	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
Жәмгысе урманнар, шул исәптән	Болгар	1-107	10362	
	Зэй	1-132	14410	
	Кушниково	1-103	9167	
	Өргәнчә	1-109	12345	
	Ямаши	1-114	12767	
	Жәмгысе		59051	
1. Саклагыч урманнар барлыгы, шул исәптән	Болгар		910	
	Зэй		378	
	Кушниково		429	
	Өргәнчә		10	
	Ямаши		402	
	Жәмгысе		13654	
1.1. су саклау зоналарында урнашкан урманнар	Болгар	квартал: 10, квартал өлешләре: 19, 22, 23, 38, 39, 43, 44, 50-52, 57, 59-61, 63, 64, 68, 70, 71, 73, 74, 76, 77, 79, 82, 84, 86, 87, 94-99, 101, 102, 104-107	535	РФ Урман кодексы, РФ Су кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның
	Зэй	квартал: 128, әлеге квартал өлешләре: 11-13, 19, 21, 22, 25, 27, 28, 34, 35, 37, 38, 40, 58, 61-62, 69, 70, 74, 75, 84-88, 109, 113-116, 118, 119, 125, 129-132	378	
	Кушниково	әлеге квартал өлешләре: 79, 24, 25, 32, 34, 35, 38, 43, 49, 50, 56,	429	

		69, 71-76, 79, 82, 83, 86, 87, 89-97, 99-103		29 мартындагы 122 номерлы боерыгы
	Өргәнчә	элегә квартал өлешләре: 1 - 3, 8-11, 15-19, 24, 27-31, 33, 35-37, 41, 45-51, 55, 57, 60-62, 65, 73, 96, 98-100, 103-109	531	
	Ямаши	элегә квартал өлешләре: 2, 4, 6, 7, 11, 13, 14, 22, 24, 25, 29, 30, 33, 34, 38, 39, 41, 43-47, 56-59, 70, 76, 78, 82-84, 89, 91, 92, 94, 95, 99, 100, 102, 104-106, 108-114	402	
	Жәмгысе		2275	
1.2. табигый һәм бүтән объектларны саклау вазыйфасын үтәүче урманнар, шул исәптән барлыгы				
1.2.1. саклагыч урман полосаларында урнашкан урманнар (тимер юл транспорты турында Россия Федерациясе законнары, автомобиль юллары турында һәм юл эшчәнлегенә турында законнар нигезендә билгеләнгән тиммер юлларга бүлөп бирелгән полосалар чикләрендә һәм автомобиль юлларының юл бую полосаларында урнашкан урманнар)	Болгар	квартал өлешләре: 17, 72, 73, 80, 85-87, 93, 98, 100, 103-104	168	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кергү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы. Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерыгы
	Зәй	квартал өлешләре: 56-62, 64-70, 92, 93, 102, 127, 129, 132	439	
	Кушниково	квартал өлешләре: 1-3, 53-56, 65, 66, 76-82, 88, 94, 97, 100, 102, 103	389	
	Өргәнчә	квартал өлешләре: 1, 3-10, 14, 19, 20, 32, 33, 44, 45, 57, 74, 106	412	
	Ямаши	квартал өлешләре: 61, 62, 109, 114	38	
	жәмгысе			
1.2.2. яшел	Болгар	кварталлар: 25-31,	1595	РФ Урман кодексы,

зоналарда урнашкан урманнар		33-35, әлеге кварталның бер өлеше: 32		«Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарға, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерыгы
	Зәй	кварталлар: 1, 2, 8, 9, 17, 29-31, 42-44, 53-55, 78-80, 89-91, әлеге квартал өлеше: 63,129	2573	
	Кушниково	-	0	
	Өргәнчә	-	0	
	Ямаши	-	0	
	Жәмгысе		4168	
1.2.3. урман паркы зоналарында урнашкан урманнар	Болгар	32 нче кварталның бер өлеше	31	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарға, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерыгы
	Барлыгы		31	
1.3. кыйммәтле урманнар, шул исәптән			5734	
1.3.1. су объектлары буйларында урнашкан тыюлы	Болгар	кварталлар: 11-16, 18, 20, 21, 24, квартал өлешләре: 17, 19, 22, 23	910	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә

урман полосалары	Зэй	-	0	урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
	Кушниково	-	0	
	Өргәнчә	-	0	
	Ямаши	-	0	
	Жәмгысе			
1.3.2. урман-дала урманнары (дала зонасында, урман-дала зонасында урнашкан, саклау функцияләрен үти торган урманнар)	Болгар	квартал өлешләре: 93-107	610	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
	Зэй	элегә кварталларның бер өлеше: 63, 127, 129-132	128	
	Кушниково	кварталлар: 57-64, 67, 68, 70, элегә кварталларның бер өлеше: 1-3, 65, 66, 69, 71, 73, 74, 90-103	2220	
	Өргәнчә	элегә кварталларның бер өлеше: 106-109	104	
	Ямаши	квартал өлешләре: 106-114	734	
	Жәмгысе			
1.3.3. фәнни яки тарихи-мәдәни әһәмияткә ия урманнар	Болгар	кварталлар: 1-9	1018	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
	Зэй	-	0	
	Кушниково	-	0	
	Өргәнчә	100 нче кварталның бер өлеше	10	
	Ямаши	-	0	
	Жәмгысе			
2. Эксплуатация урманнары	Болгар	кварталлар: 36, 37, 40-42, 45-49, 53-56, 58, 62, 65-67, 69, 75, 78, 81, 83, 88-92, элегә квартал өлешләре: 38, 39, 43, 44, 50-52, 57, 59-61, 63, 64, 68, 70-74, 76, 77, 79,	5495	РФ Урман кодексы, «Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле урманнарга, эксплуатация урманнарына кертү

		80, 82, 84-87		<p>һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы, Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерыгы</p>
Зәй		кварталлар: 3-7, 10, 14-16, 18, 20, 23, 24, 26, 32, 33, 36, 39, 41, 45-52, 71-73, 76,77, 81-83, 94-101, 103-108, 110-112, 117, 120-124, 126, әлеге квартал өлешләре: 11-13, 19, 21, 22, 25, 27, 28, 34, 35, 37, 38, 40, 56-62, 64-70, 74, 75, 84-88, 92, 93, 102, 109, 113-116, 118, 119, 125	10892	
Кушниково		кварталлар: 4-6, 1023, 26-31, 33, 36, 37, 39-42, 44-48, 51, 52, 84, 85, әлеге квартал өлешләре: 7-9, 24, 25, 32, 34, 35, 38, 43, 49, 50, 53-56, 72, 75-83, 86-89	6129	
Өргәнчә		кварталлар: 12, 13, 21-23, 25, 26, 34, 38-40, 52-54, 56, 58, 59, 63, 64, 6672, 75-95, 97, 101, 102, әлеге квартал өлешләре: 1-11, 14-20, 24, 27-33, 35-37, 41-51, 55, 57, 60-62, 65, 73, 74, 96, 98-100, 103-105	11288	
Ямаши		кварталлар: 1, 3, 5, 8-10, 12, 15-21, 23, 26-28, 31, 32, 35-37, 40, 42, 48-55, 60, 63-69, 71-75, 77, 79-81, 85-88, 90, 93, 96-98, 101, 103, әлеге квартал өлешләре: 2, 4, 6, 7, 11, 13, 14, 22, 24, 25, 29, 30, 33, 34, 38, 39, 41, 43-47, 56-59, 61, 62, 70, 76, 78, 82-84, 89, 91, 92, 94, 95, 99, 100, 102, 104, 105	11593	

	Жәмгысе	45397	
--	---------	-------	--

1.1.5. Урманчылык территориясендә урман фонды жирләре составыннан урманлы һәм урмансыз жирләргә сыйфатлама

4 нче таблица

Урманчылык территориясендә урман фондының урманлы һәм урмансыз жирләренә сыйфатлама

Т/с	Жирләренң категориясе	Урманчылык буенча барлыгы	
		Мәйданы, га	%
1	2	3	4
1.	Жирләренң гомуми мәйданы	59051	100
2.	Урманлы жирләр – барлыгы	57334	97,1
3.	Урман үсемлекләре каплаган жирләр, барлыгы	55879	94,6
4.	Шул исәптән: урман культуралары	10593	17,9
5.	Урман үсемлекләре капламаган жирләр, барлыгы	1455	2,5
6.	Шул исәптән:		
7.	- тоташмаган урман культуралары	679	1,2
8.	- урман питомниклары; плантацияләр	29	-
9.	- табигый аралыклар	-	-
10.	- урман торгызу фонды, барлыгы	747	0,8
11.	Шул исәптән:		
12.	- көекләр	-	-
13.	- һәлак булган утыртмалар	65	0,1
14.	- киселгән урыннар	658	0,5
15.	- ачык, ташландык урыннар	24	0,3
16.	Урмансыз жирләр – барлыгы	1717	2,9
17.	Шул исәптән:		
18.	- сөрүлекләр	11	-
19.	- печән чабу урыннары	72	0,2
20.	- жәйләүләр	35	0,1
21.	- сулар	80	0,1
22.	- бакчалар, тут агачлылары, жиләклекләр	-	-
23.	- юллар, ызаннар	510	0,9
24.	- утарлар	66	0,1
25.	- сазлар	28	-
26.	- комнар	-	-
27.	- башка төрле жирләр	915	1,5

1.1.6. Гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланыла торган табигать территорияләренә һәм объектларга, аларны оештыру, экологик челтәрләрен

үстерү, биотөрлелеген саклау планнарына сыйфатлама

Хокукий режим РФ Урман кодексының 112 статьясы белән билгеләнә. Бу жирләр әйләнештән алынган яки әйләнешендә чикләнгән (РФ Жир кодексының 27 статьясы).

Махсус сакланыла торган табигать территорияләрендә тыела яисә рөхсәт ителә, гамәлгә ашырыла торган конкрет эшчәнлек төрләре, шул исәптән урманнардан файдалану, аларны саклау яисә яңадан житештерү өлкәсендә, РФ Жир кодексы, РФ Урман кодексы, «Махсус сакланыла торган табигать территорияләре турында» 33-ФЗ номерлы федераль закон, шулай ук аларны үтәү өчен чыгарылган Татарстан Республикасы норматив хокукий актлары белән билгеләнә.

Урманчылык территориясендә гамәлдәге һәм проектлана торган түбәндәге махсус сакланыла торган табигать территорияләре (алга таба – МСТТ) бар.

Махсус сакланыла торган табигать территорияләре исемлегә

Т/с	Махсус сакланучы табигый территориянең аталышы. Аерып чыгару нигезе	Объект-ның майданы, гектар	Кишәрлек урманчылыгы, квартал, бүлемтек	МСТТ профиле	Кыскача сыйфатлама һәм хужалык алып бару тәртибе
1	2	3	4	5	6
Махсус саклана торган территорияләр					
1.	«Борков дачасы» табигать һәйкәле («Татарстан Республикасында махсус сакланучы табигать территорияләре турында» 1972 елның 19 маендагы 251 номерлы ТАССР Министрлар Советы карары)	1030,0	Болгар, 1-9 кварталлар	Ботаник	Табигый нарат агачлары өстенлек итүче уникаль табигать объекты Фәнни, экстетик, савыктыру – эһәмияте. Файдалану режимы – МСТТ паспорты буенча
2.	«Өргәнчә» дәүләт ботаника тыюлыгы (Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Табигать объектларын республика эһәмиятендәге махсус сакланучы дәүләт табигать территорияләре итеп тану турында» 1991 елның 23 июлендәге 313 номерлы карары).	9,14	Өргәнчә, 100 нче кварталны бер өлеше	Биологик (ботаник)	Көнъяк экспозициянең текә тавында урнашкан. Болын үләннәре арасында кыйммәтле дару үләнәре төрләре үсә. 50 төрдән артык үләнчел үсемлек билгеләнә. Кошлардан биредә диңгез бөркетенең сирәк вәкилләре – елга каракошы, кыза яши. Файдалану режимы – МСТТ паспорты буенча
Проектлана торган махсус сакланучы территорияләр					
Проектланмый					

1.1.7. Илкүләм мирас буенча проектлана торган урманнарга сыйфатлама

Татарстан Республикасы территориясендә сыйфатламалары буенча илкүләм мирас урманнарына кертү өчен тиешле урманнар юк.

1.1.8. Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланьрга тиешле биологик күптөрлелек төрләрен һәм буфер зоналары зурлыклары исемлеге

Биологик күптөрлелекне саклау – урман хужалыгы эшчәнлеген алып баруда зарури шарт. Ул саклык урманнарында, махсус сакланучы урман кишәрлекләрендә генә түгел, ә диләнке эшләре гамәлгә ашырылганда да тәэмин ителергә тиеш.

Урман кишәрлекләрендә кисү эшләре уздырылганда тереклек итү тирәлеге шартлары шактый үзгәрә. Үсеш алуның үзгәргән шартларында, яңа шартларга хас булганча, бары тик урман биоценозлары гына яши ала, шуңа күрә тереклек тирәлеген тамырдан үзгәртә торган тоташ кисү барышында биотопларны (биоценоз биләгән киңлекләренң абиотик факторлары буенча беришлеләренә карата) максималь саклау мөһим.

Үсемлекләренң һәм хайваннарның урман төрләре тереклек итә торган шартлар төрлелеген саклау өчен диләнкеләрне аерып чыгарганда һәм таксацияләгәндә әһәмиятле биотоплар (әһәмиятле объектлар) – кисү эшләре кагылмый торган һәм биотөрлелекне саклау өчен әһәмиятле булган, зур булмаган жир кишәрлекләре аерып чыгарыла, ә диләнкеләр эшләнгәндә, – саклана.

Аларның булуы билгеле бер дәрәжәдә табигый жимерелү нәтижәләрен имитацияләргә булыша, киселгән урыннарда урман тирәлеген сакларга һәм торгызырга ярдәм итә. Әлеге объектлар Россия Кызыл китабына һәм/яки төбәкләрдәге Кызыл китапларга кертелгән, сирәк очрый торган һәм нәзберек булган тереклек организмнары төрләренң потенциалы тереклек итү урыннары булып тора.

Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланьрга тиешле биологик күптөрлелек объектларының һәм буфер зоналарының нормативлары һәм параметрлары 20 нче таблицада чагылдырылды.

20 нче таблица

Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланьрга тиешле биологик күптөрлелек объектларының һәм буфер зоналарының нормативлары һәм параметрлары

Т/с	Биологик күптөрлелек объектлары	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
1.	Даими һәм вакытлы су агымнары	Су агымының аерым ачык күренеп тора торган үзәне. Вакытлы су агымы даими рәвештә су басу эзләре буенча	Өгәр нормативларда башкача билгеләнмәсә, даими су агымнары өчен киңлеге

Т/с	Биологик күптөрлелек объектлары	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күлэмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
		ачыкланырга мөмкин. Коры жәйдә су агымы кибәргә мөмкин	кимендә 50 м, вакытлы су агымнары үзәннәре буйлап кимендә 20 м буфер зоналары билгеләнә. Буфер зонасы инде урман баскан тугайлык булырга тиеш түгел һәм су агымы үзәннән башлап яисә урмансыз тугайлыктан башлап һәр ягыннан үлчәнә. Искәrmә: буфер зонасына мәжбүри рәвештә сөзәк таулар һәм тамыр токымнары чыккан урыннар кертелергә тиеш
2.	Кизләүләр (чишмәләр), грунт сулары чыгу урыннары	Төптә кизләүләр аерылып торырга мөмкин, яисә су таудан агучы чишмә рәвешендә агып чыга. Чишмә карст бүрәнкәсеннән агып чыгарга мөмкин	Чишмәләр буйлап (алар чыккан урыннар тирәли) киңлеге кимендә 50 м буфер зоналары аерыла. Дөвалану яисә савыктыру максатларында файдаланыла торган, шулай ук зиярәт кылу объекты булып хезмәт итүче (изгеләр чишмәсе) чишмәләр тирәли буфер зонасы киңәйтелергә мөмкин – аерым тәртиптә билгеләнә.
3.	Сазланган уйсулыклар һәм вакыты-вакыты белән су баса торган урыннар	Әлеге кишәрлек артыгы белән дымланган: су өслеккә чыккан яисә аяк белән басканда бүселеп чыга. Объект чикләрендә – артык дымланган урман типларының туфрак катламы. Кырые буйлап, шулай ук объектлар чикләрендә агачлар юк яисә товарлык дәрәжәсе аз булган агачлар гына үсә	Су баса торган кишәрлек кырые буйлап су өслектә тора яисә басканда чыга. Рельефта түбәнрәк урында, туфрак өсте капламы чигендә, чиге буйлап туфрак өсте катламы һәм агачлыктар сыйфатында.
4.	Күлләрнең, сазларның һәм башка ачык урыннарның ярлары буйлап урман кашаклары, сазлыктарда зур булмаган утраулар	Ачык киңлекләрен (күлләр, сазлар, болыннар) ярларында урман кашакларын аерып чыгару урман корылышы буенча саклагыч полоса билгеләнмәгән очракта башкарыла	Киңлеге кимендә 50 м урман кашагы күл суыннан алып яисә ачык башка урын киселешеннән башлап үлчәнә. Ләкин, әгәр күлдә утраучык яисә сазланган урын булса, буфер зонасын каты яр кырыеннан яисә сазлык яки ачык территория кырыеннан башлап үлчиләр. Шулай ук сазлык белән әйләндереп алынган зур булмаган (0,5 гектарга кадәр) утраулар да билгеләнә.

Т/с	Биологик күптөрлелек объекттары	Биологик күптөрлелек объекттарына сыйфатлама	Буфер зоналарының күлэмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
			Искәrmә: әгәр әлеге күл яисә сазлык хайваннарның сезонлы туплану һәм үрчү урыны, сирәк очрый торган һәм нәзберек төрләрнең фактта тереклек итү урыны булып торса, ул очракта буфер зонасы киңәйтелергә тиеш
5.	Чокырлар, су агымнарының тирән үзәнлекләре, башка төрле сөзәклекләр	Су агымнарының тирән кергән үзәнлекләре һәм чокырлар – тауның текәлегә 10° башланып киткәндә. Башка текә таулар (киртләчләр, текә ярлар) – тауның текәлегә кимендә 20° булган очракта	Нормативларда башкача билгеләнмәсә, сөзәк тау өсте һәм асты буйлап киңлегә кимендә 15-20 метрлы буфер зоналары билгеләнә. Сөзәк тауның үзе һәм буфер зонасы әһәмиятле объект булып тора.
6.	Төп токымнарның, урман белән капланган калкулыкның шәрә урыннары, известьлы токым, ачык комлы кишәрлекләр, дюналар, таш чәчелгән урыннар	Куәте аз булган туфрак үсемлекләре белән капланган, төп токымнар шәрәләнә торган урыннар. Таш чәчелгән урыннар – төрле зурлыктагы һәм шомалыктагы ташлар жыелмасы. Тау битләрендә, тау киртләчләрендә, ярларда һәм алар янәшәсендә еш очрый. Ташлы һәм шәрәләнгән урыннар аз куәтле туфрак үсемлекләре белән капланырга мөмкин. Комлы дюналар өлешчә аз куәтле туфрак-үсемлек катламы белән ныгытылырга мөмкин	Объект кишәрлекнең төп токымнары шәрәләнгән чиге буйлап яисә таш чәчелгән урын чиге буйлап билгеләнә. Таш чәчелгән, төп токымнар шәрәләнгән урын, дюна комплексы кырыеннан киңлегә кимендә 20 метрлы буфер зонасы билгеләнә.
7.	Аерым зур йомры ташлар һәм кантарлар	Лишайниклар һәм үсемлекләр белән капланган аерым зур йомры ташлар (2 куб.метрдан башлап) һәм кантарлар	Аерым зур йомры ташларны майданлы объектны билгеләмичә генә билгеләргә була, аларның тупланышы майданлы объект буларак билгеләнә
8.	Карст элементлары	Известькатнашмалы токым ятмалары якин яткан урыннарда ярыклар, бүрәнкәләр, юкка чыга торган су агымнары һәм сулыклар, коры үзәнлекле сазлыклар. Калын известьташ катламының су белән юылган куышлыклары. Өслегендә уйсулыклар, жимерек, ярык урыннар күренә. Карст элементлары белән чишмәләр, кизләүле сазлыклар бәйлә булырга мөмкин. Өслегендә шәрәләнгән известьташлар күренергә мөмкин	Объект тирәли уйсулык, куышлык кырыеннан киңлегә кимендә 20 метрлы буфер зонасы билгеләнә.
9.	Ачык һәм ярымачык урыннар	Урман белән капланмаган кишәрлекләр: зур булмаган аланлыклар, сирәклекләр,	Чиге буйлап агачлар арасында (тулылыгы һәм запасы ким

Т/с	Биологик күптөрлелек объектлары	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
		болынлыклар һ.б. (шул исәптән сазлыкланган). Агачларның тулылыгы 0,4 ким. Запас гектарына 50 куб.метрдан кимрәк	булган кишәрлек)
10.	Таркалу тәрәзәләре чыбык-чабык һәм жыл аударган агачлар-туфрак комплекслары белән тупланган.	Төрле токымга караган, төрле таркалу стадияләрендәге аунаклар бар (диаметры 20 сантиметрдан (алга таба – см) башлана). Жил аударган агач-туфрак комплекслары (ВПК) – зур агачларның тамыр системасы һәм туфракның өске катламнары белән бергә аву нәтижәсе	Таркалу тәрәзәләрен табигый яңару төркемнәре, шулай ук башка объектлар белән берлектә билгеләү максатка ярашлы була. Билгеләү эше объект чикләре буенча башкарыла
11.	Коры-сары, биек түмәрләр, куышлы агачлар, берән-сәрән ятучы зур чыбык-чабыклар	Төрле токымнардан зур күләмле (диаметры 20 см башлана торган) коры-сары. Куышлы һәм тукран тукуган эзләре булган коры-сары аеруча кыйммәтле була. 2-5 м биеклегендәге һәм 20 см зуррак диаметрлы табигый эре түмәрләр. Куышлы агачлар. Төрле токымга караган, төрле таркалу стадияләрендәге чыбык-чабыклар (диаметры 20 см башлана)	Диләнке эшләгәндә куркыныч тудырмый торган коры-сарыны саклау максатка ярашлы була. Корыган һәм куышлы тере агачлар зарури сакланырга тиеш
12.	Күп еллык агачлар һәм аларның чәчәкләкләре, жыйнак биологик кыйммәтле урыннар	Берән-сәрән күп еллык агачлар, аларның чәчәкләкләре һәм жыйнак биологик кыйммәтле кишәрлекләр	Күп еллык, янгынга каршы корытылган наратлар, карт усак, кара зирек, кәжә талы аеруча кыйммәтле. Агачларның ябалдашы яхшы үсеш алган һәм жылгә каршы торырга сәләтле булырга тиеш. Күп еллык агачларның чәчәкләкләре һәм жыйнак биологик кыйммәтле өлешләре составында агачларны саклау оптималь булып тора
13.	Төбәк өчен сирәк токым агачлары	Киң яфраклы токымлы агачлар: имән, корычагач, карама, өрәңге, юкә.	Сирәк токым агачларының жыйнак төркемнәрен һәм шушы токымнарда караучы берән-сәрән агачларны үз эченә алган чәчәкләкләр саклана.
14.	Сирәк һәм терлек азыгы булган куаклыклар	Чикләвек куагы, артыш, миләш, гөлжимеш, зелпе куаклары һ.б.	Сөйрәнмәләрдән башка саклана
15.	Яңартылуның гамәлдәге төркемнәре	Киселгән урыннарда үсеш алырга мөмкин булган ышанычлы үренте төркемнәре. Дренажланган урыннарда	Үренте чәчәкләкләре яңартылуның югары тыгызланган өлеше чикләре

Т/с	Биологик күптөрлелек объектлары	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күлэмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
		агач чыбылдыгы тәрәзәләрендә яңартылу төркемнәре, эре аунак өемнәре тупланган урыннарда чыршы шытып чыккан	буенча билгеләнә
16.	Сирәк очраучы һәм нәзберек үсемлекләрнең һәм гөмбәләрнең тереклек итү урыннары	Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм/яисә төбәк Кызыл китабына кертелгән сирәк очрый торган һәм нәзберек үсемлек һәм гөмбә төрләренен яңа ачыкланган даими тереклек итү урыннары	Төрләрнең биологиясе һәм экологик таләпләре нигезендә билгеләнә. Күпчелек сирәк төрләрне билгеләве авыр булганга күрә, сирәк төр һәм аларны саклау өчен зарури чикләр булу-булмавын тәгаенләштерү өчен биология белгеченә мөрәжәгать итәргә киңәш ителә. Әгәр бер нөсхә яисә затларның жыйнак төркеме ачыкланса, алар тирәли киңлеге кимендә 50 метрлы буфер зонасын билгеләргә кирәк
17.	Куышлы агачлар	Берән-сәрән тере яки куышлы коры агачлар	Аерым агачлар яки агач төркемнәре рәвешендә жилгә каршы торучанлыкны, бөжәк ашаучы кошларны күчерү урыннарын тәэмин итү өчен, шулай ук башка кыйммәтле объектлар составында саклана
18.	Зур оялыклары булган агачлар	Зур оялыклары булган агачлар саклана, диаметрында 1 метрдан зуррак оялар, шулай ук эре оялар тупланган урыннар махсус кыйммәткә ия	1 м һәм аннан зуррак диаметрлы оялар өчен буфер зонасының киңлеге - 500 м (елның теләсә кайсы вакытында), ә калган оялар өчен 100-300 м кимрәк булырга тиеш (кошларның күздә тотылган төренә карап). Буфер зонасының зурлыгы орнитолог белгеч тарафыннан тикшерү, ояның кемгә каравын һәм статусын билгеләү нәтижәләре буенча тәгаенләштереләргә мөмкин
19.	Зур кырмыска оялары	0.5 м биегрәк булган кырмыска оялары	0.5 м биегрәк булган кырмыска оялары тирәли 20 м радиуста кисүләр тыелган буфер зонасы аерып чыгарыла

1.1.9. Гамәлдәге урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларына, урман инфраструктурасы ясауга бәйле булмаган объектларга, әлеге

объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү чараларына территорияль планлаштыру документларында каралган сыйфатлама

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Якый торган урманнар, эксплуатация урманнары һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы объектлары исемлеген раслау турында» 2012 елның 17 июлендәге 1283-р номерлы боерыгы.

РФ Урман кодексының 13 статьясы нигезендә урман юллары урманнардан теләсә нинди файдалану ысулында, шулай ук урманнарны саклау һәм яңадан үрчетү максатларында да төзелергә мөмкин.

Гамәлдәге урман юлларына сыйфатлама киләсе таблицада китерелде.

Урман юлларына сыйфатлама

Юлларның төрләре	Юлларның озынлыгы, км						
	барлыгы	урман хужалыгы (типлары буенча)				агач ташу	гомуми
		1	2	3	жәмгысе		
1	2	3	4	5	6	7	8
Юллар, барлыгы	272	7	18	175	200	16	56
шул исәптән							
а) автомобиль	272	7	18	175	200	16	56
алардан:							
каты түшәмәле	13	-	-	-	-	-	13
грунтлы,	259	7	18	175	200	16	43
алардан:							
ел әйләнәсе кулланыла торган	34	2	2	7	11	1	22

Урманчылык территориясендә булган гомуми файдаланудагы барлык автомобиль юллары һәм урман хужалыгы юллары агач материалы саты һәм эшкәртү урыннарына чыгару юллары булып хезмәт итә.

Квартал ызаннарының озынлыгы – 860 км.

Чик ызаннарның озынлыгы – 23 км.

Янгынга каршы ярлар озынлыгы – 5 км.

Ызандаш жирдән файдаланучылар белән чикләр озынлыгы – 290 км.

Квартал баганалары 1415 данә күләмендә.

Гамәлдәге урман инфраструктурасы объектлары 33 км озынлыгында квартал ызаннары белән жирдән катнаш файдаланучылар белән берлектәге чикләргә чистартуны һәм 1130 данә күләмендә квартал баганаларын урнаштыруны таләп итә.

Урман эшкәртү инфраструктурасы (әзерләнган агач материалын эшкәртү объектлары, биоэнергетика объектлары һәм башкалар) агач материалы белән башка төрле урман ресурсларын эшкәртү өчен төзелә. РФ Урман кодексының 14 статьясына ярашлы рәвештә, саклагыч урманнарда, шулай ук РФ Урман кодексында, башка федераль законнарда каралган башка очракларда урман эшкәртү инфраструктурасын булдыру һәм эксплуатацияләү тыела.

Урманчылык территориясендә урман эшкәртү объектлары юк.

Урман инфраструктурасын булдыруға бәйле булмаған объектларны төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү урман фонды жирләрендә РФ Урман кодексының 21 һәм 21.1 статьяларына ярашлы рәвештә башкарыла.

Урманчылык территориясендә урман инфраструктурасын төзүгә бәйле булмаған чираттагы объектлар бар:

Ясалма катламлы автомобиль юллары – 13 км.

Электр энергиясе тапшыру чыбыклары – 61 км.

Нефтьүткәргечләр – 150 км.

Бүтән трассалар – 13 км.

Линияле объектларның гомуми озынлыгы 237 км тәшкил итә.

Территориаль планлаштыру схемасы буенча урманчылык территориясендә өстәмә объектлар планлаштырылмый. Башка категориягә караган, урман урнашкан жирләрдә урман инфраструктурасы булдыруға бәйле булмаған объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү урманнарның максатчан билгеләнеше буенча башка федераль законнарда каралган очрақларда рөхсәт ителә.

Урман инфраструктурасын булдыруға бәйле булмаған капитал төзелеш объектларын төзү, реконструкцияләү, капитал ремонтлау яки эксплуатацияләү өчен кулланылган жирләр РФ Урман кодексының 21 статьясының 9 өлеше нигезендә рекультивацияләнергә тиеш.

Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман кишәрлегенә проект документациясе составына һәм эчтәлегенә, аны әзерләү тәртибенә таләпләрне раслау турында» 2022 елның 31 гыйнварындагы 54 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарда агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләренә ярашлы рәвештә, шулай ук РФ Урман кодексында һәм башка федераль законнарда каралган очрақларда, агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын саклагыч урманнарда урнаштыру тыела.

Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча, гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигать территорияләрен, урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын, урман инфраструктурасы булдыруға бәйле булмаған объектларны тамгалап, кварталлар буйлап бүлгәләнеше 3 номерлы карта-схемада

күрсәтелде.

3 нче карта-схема

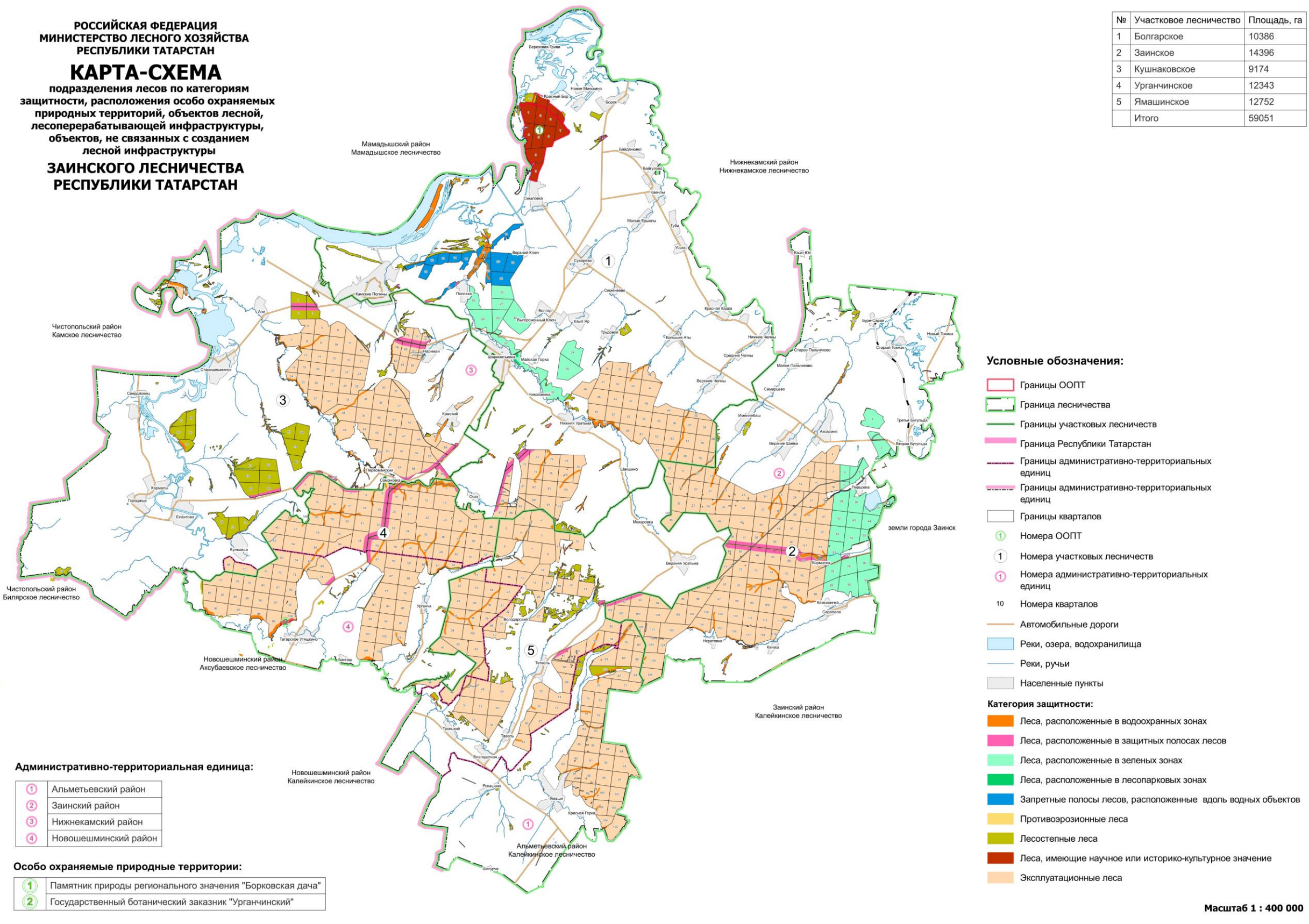
РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ
МИНИСТЕРСТВО ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

КАРТА-СХЕМА

подразделения лесов по категориям
защитности, расположения особо охраняемых
природных территорий, объектов лесной,
лесоперерабатывающей инфраструктуры,
объектов, не связанных с созданием
лесной инфраструктуры

**ЗАИНСКОГО ЛЕСНИЧЕСТВА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН**

№	Участковое лесничество	Площадь, га
1	Болгарское	10386
2	Заинское	14396
3	Кушнаковское	9174
4	Урганчинское	12343
5	Ямашинское	12752
	Итого	59051

Условные обозначения:

- Границы ООПТ
- Граница лесничества
- Границы участковых лесничеств
- Граница Республики Татарстан
- Границы административно-территориальных единиц
- Границы административно-территориальных единиц
- Границы кварталов
- 1 Номера ООПТ
- 1 Номера участковых лесничеств
- 1 Номера административно-территориальных единиц
- 10 Номера кварталов
- Автомобильные дороги
- Реки, озера, водохранилища
- Реки, ручьи
- Населенные пункты

Категория защитности:

- Леса, расположенные в водоохранных зонах
- Леса, расположенные в защитных полосах лесов
- Леса, расположенные в зеленых зонах
- Леса, расположенные в лесопарковых зонах
- Запретные полосы лесов, расположенные вдоль водных объектов
- Противозерозионные леса
- Лесостепные леса
- Леса, имеющие научное или историко-культурное значение
- Эксплуатационные леса

Административно-территориальная единица:

1	Альметьевский район
2	Заинский район
3	Нижнекамский район
4	Новошешминский район

Особо охраняемые природные территории:

1	Памятник природы регионального значения "Борковская дача"
2	Государственный ботанический заказник "Урганчинский"

Масштаб 1 : 400 000

1.2. Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре

Урман мөнәсәбәтләрендә Россия Федерациясе, Россия Федерациясе субъектлары, муниципаль берәмлекләр, гражданнар һәм юридик затлар катнаша (РФ Урман кодексының 4 статьясы).

Шул ук вакытта, РФ Урман кодексының 5 статьясы нигезендә, урман динамикалы рәвештә яңартыла һәм трансформациягә бирелә торган табигый ресурс буларак карала, чөнки югарыда аталган статья нигезендә урманнардан файдалану, аларны саклау һәм яңадан үрчетү экологик система яки табигый ресурс кебек урман төшенчәсеннән чыгып гамәлгә ашырыла.

Урманчылык территориясендә урманнардан кварталларга бүлөп рөхсәтле файдалану төрләре 5 нче таблицада күрсәтелә.

5 нче таблица

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталлар яки аларның өлешләре	Мәйданы, га
1	2	3	4
1. Агач эзерләү (РФ Урман кодексының 25, 29 статьялары)	Болгар	1-107	10362
	Зэй	1-132	14410
	Кушниково	1-103	9167
	Өргәнчә	1-109	12345
	Ямаши	1-114	12767
	Жәмгысе		59051
2. Терлек азыгы эзерләү (РФ Урман кодексының 25, 31 статьялары)	Болгар	-	0
	Зэй	-	0
	Кушниково	-	0
	Өргәнчә	-	0
	Ямаши	-	0
	Жәмгысе		0
3. Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыю (РФ Урман кодексының 25, 32 статьялары)	Болгар	1-107	10362
	Зэй	1-132	14410
	Кушниково	1-103	9167
	Өргәнчә	1-109	12345
	Ямаши	1-114	12767
	Жәмгысе		59051
4. Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәре жыю (РФ Урман кодексының 25, 34 статьялары)	Болгар	1-107	10362
	Зэй	1-132	14410
	Кушниково	1-103	9167
	Өргәнчә	1-109	12345
	Ямаши	1-114	12767
	Жәмгысе		59051
5. Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру (РФ Урман	Болгар	1-31, әлеге квартал өлешләре: 32, 33-107	10331
	Зэй	1-132	14410

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләрә	Кишәрлек урманчылығы	Кварталлар яки аларның өлешләрә	Мәйданы, га
кодексының 25, 36 статьялары) Тыела: урман-парк зоналары, яшел зоналар, әгәр эшчәнлекнең әлеге төрләрән гамәлгә ашыру урман утыртмаларын кисү яки аучылык инфраструктурасы объектларын булдыруга китереп чыгармаса, шәһәр урманнары	Кушниково	1-103	9167
	Өргәнчә	1-109	12345
	Ямаши	1-114	12767
	Жәмгысе		59020
6. Авыл хужалыгын алып бару (РФ Урман кодексының 25, 38 статьялары), һәвәскәр балыкчылыктан тыш, балыкчылыкны гамәлгә ашыру (25 статьяның 6.1 пункты) Тыела: урман-парк зоналары, шәһәр урманнары, МСК, яшел зоналар. Печән чабу, умартачылык һәм товар аквакультурасы (товар өчен балыкчылык) искәrmә булып тора. Урман культуралары, кыйммәтле агач токымнарының табигый яшь үсентеләрә, селекция-орлыкчылык, нарат, чыршы-пихта, тал, каты яфраклы, чикләвек плантацияләрә үсә торган, урманнарны табигый торгызу һәм ылыслы һәм каты яфраклы токымнар белән урманнарны торгызу чаралары проектлана торган, жиңел юыла һәм жилләтелә торган туфраклар булган урман фонды жирләрәннән файдалану тыела	Болгар	1-31, әлеге кварталларның бер өлеше: 32,33-107	10331
	Зәй	1-132	14410
	Кушниково	1-103	9167
	Өргәнчә	1-109	12345
	Ямаши	1-114	12767
	Жәмгысе		59020
7. Фәнни-тикшеренү, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 40 статьялары)	Болгар	1-107	10362
	Зәй	1-132	14410
	Кушниково	1-103	9167
	Өргәнчә	1-109	12345
	Ямаши	1-114	12767
	Жәмгысе		59051
8. Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 41 статьялары)	Болгар	1-107	10362
	Зәй	1-132	14410
	Кушниково	1-103	9167
	Өргәнчә	1-109	12345
	Ямаши	1-114	12767
	Жәмгысе		59051
9. Урман плантацияләрә булдыру һәм аларны	Болгар	Кварталлар өлеше: 36-92	4849

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләрә	Кишәрлек урманчылығы	Кварталлар яки аларның өлешләрә	Мәйданы, га
эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 42 статьялары) Тыела: саклык урманнары, махсус сакланыла торган кишәрлекләр	Зәй	Квартал өлешләрә: 3- 7, 10-16, 18-28, 32-41, 45-52, 56-62, 64-77, 81-88, 92-126	9345
	Кушниково	Квартал өлешләрә: 4- 56, 76-89	4931
	Өргәнчә	Квартал өлешләрә: 1- 105	10425
	Ямаши	Квартал өлешләрә: 1- 105	9029
			38579
10. Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрә, дару үләннәрә үстерү (Россия Федерациясә Урман кодексының 25, 39 статьялары)	Болгар	1-107	10362
	Зәй	1-132	14410
	Кушниково	1-103	9167
	Өргәнчә	1-109	12345
	Ямаши	1-114	12767
	Жәмгысә		59051
10.1. Урман питомниклары булдыру һәм аларны эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 39.1 статьялары)	Болгар	1-107	10362
	Зәй	1-132	14410
	Кушниково	1-103	9167
	Өргәнчә	1-109	12345
	Ямаши	1-114	12767
	Жәмгысә		59051
11. Жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм табу (РФ Урман кодексының 25, 43 статьялары) Тыелган: РФ Урман кодексының 114 статьясы нигезендә, урман-парк һәм яшел зоналарда урнашкан урманнарда файдалы казылмалар табу һәм чыгару тыела.	Болгар	1-107	10362
	Зәй	1-132	14410
	Кушниково	1-103	9167
	Өргәнчә	1-109	12345
	Ямаши	1-114	12767
	Жәмгысә		59051
12. Сусаклагычлар һәм бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корьлмалары, диңгез портлары, диңгез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 44 статьялары)	Болгар	1-107	10362
	Зәй	1-132	14410
	Кушниково	1-103	9167
	Өргәнчә	1-109	12345
	Ямаши	1-114	12767
	Жәмгысә		59051
13. Линияле объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, эксплуатацияләү (РФ Урман кодексының 25, 45 статьялары) Тыелган: урман паркы зоналары. * Гамәлдәге линияле объектлар, шул исәптән, Россия	Болгар	1-31, 33-107, 32 нче кварталның бер өлешә	10331
	Зәй	1-132	14410
	Кушниково	1-103	9167
	Өргәнчә	1-109	12345
	Ямаши	1-114	12767

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталлар яки аларның өлешләре	Мәйданы, га
Федерациясе Урман кодексында әлеге куллану төре буенча чикләүләр кертелгән саклагыч урманнар категориясендә дә кулланылырга мөмкин	Жәмгысе		59020
14. Агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү (РФ Урман кодексының 25, 46 статьялары). Тыела: саклык урманнары, махсус сакланыла торган кишәрлекләр	Болгар	Кварталлар өлеше: 36-92	4849
	Зәй	Квартал өлешләре: 3- 7, 10-16, 18-28, 32-41, 45-52, 56-62, 64-77, 81-88, 92-126	9345
	Кушниково	Квартал өлешләре: 4- 56, 76-89	4931
	Өргәнчә	Квартал өлешләре: 1- 105	10425
	Ямаши	Квартал өлешләре: 1- 105	9029
	Жәмгысе		38579
15. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру (РФ Урман кодексының 25, 47 статьялары)	Болгар	1-107	10362
	Зәй	1-132	14410
	Кушниково	1-103	9167
	Өргәнчә	1-109	12345
	Ямаши	1-114	12767
	Жәмгысе		59051
16. РФ Урман кодексының 6 статьясының 2 өлеше нигезендә билгеләнгән башка төрләр	Болгар	1-107	10362
	Зәй	1-132	14410
	Кушниково	1-103	9167
	Өргәнчә	1-109	12345
	Ямаши	1-114	12767
	Жәмгысе		59051

2 БҮЛЕК. УРМАННАРДАН РӨХСӘТЛЕ ФАЙДАЛАНУ НОРМАТИВЛАРЫ, ПАРАМЕТРЛАРЫ ҺӘМ ЧОРЛАРЫ, УРМАННАРНЫ САКЛАУ ҺӘМ ЯҢАДАН ҮРЧЕТҮ НОРМАТИВЛАРЫ

2.1. Урманнарда ағач материалы эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнарда ағач материалы эзерләү өчен файдалану РФ Урман кодексының 29, 29.1, 30 статьялары, Россия Табиғат ресурслары һәм экология министрлыгының «Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыкта ағач материалын эзерләү кагыйдәләрен һәм ағач материалын эзерләү үзгәртүләрен раслау турында» 2020 елның 1 декабрендәге 993 номерлы бөйөк белән расланган Ағач материалын эзерләү кагыйдәләре белән регламентлана.

Ағач материалы эзерләү эшчәнлек максатларында гражданның, юридик затлар тарафыннан, шулай ук гражданның тарафыннан – шәхси максатларда (жылыту, төзелмәләр торгызу һ.б. өчен) гамәлгә ашырылырга мөмкин.

«Татарстан Республикасында урманнарда файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнда каралган искәртмәләр очракларда урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре нигезендә дәүләт ихтыяжларын яки муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен ағач материалы эзерләүгә гамәлгә ашыру рөхсәт ителә.

Чикләрендә ағач материалы эзерләү өчен урманнарда файдалану рөхсәт ителгән кварталлар исемлегенә 5 нче таблицада күрсәтелә.

Әгәр РФ Урман кодексында башкасы билгеләнмәгән булса, диләккә (кисү өчен билгеләнгән урман утыртмалары урнашкан территориядә) ағач материалын эзерләү өчен кисүләргә гамәлгә ашыру рөхсәт ителә (РФ Урман кодексының 23.1 статьясы):

- 1) өлгәргән, картайган урман утыртмаларын;
- 2) урманнарны саклау буенча чаралар үткәргәндә уртача яшьтәгә, өлгәргән, картайган урман утыртмалары;
- 3) РФ Урман кодексының 13, 14, 21 һәм 21.1 статьяларында каралган объектларны төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен, РФ Урман кодексының 68.3 статьясында каралган эшләргә башкару өчен билгеләнгән теләсә кайсы яшьтәгә урман утыртмалары.

Ағач материалы эзерләү эше эксплуатация урманнарда, саклагыч урманнарда гамәлгә ашырыла, әгәр РФ Урман кодексында, бүтән федераль законнарда башкасы каралмаса.

Саклагыч урманнарда тоташ кисүләргә РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә каралган очракларда һәм сайланма кисүләргә үзгәртеп тирәлек хасил итә, су саклыгы торган, санитар-гигиеник, савыктыру һәм башка төрле функцияләрен югалта башлаган урман утыртмаларын саклагыч урманнарның максатчан билгеләнешен һәм алар башкара торган файдалы функцияләргә саклануын

тээмин итэ торган урман утыртмаларына алмаштыруны тээмин итмэгэн очрактарда гамэлгэ ашырыла, эгэр РФ Урман кодексында башкача билгелэнмэгэн булса.

Урман агачларын кисү, тарттыру, өлөшчэ эшкэртү, саклау, эзерлэнгэн агач материалын алып чыгу агач материалы эзерлэу максатларында урман кишэрлегеннэн файдаланучы зат тарафыннан урман декларациясе буенча декларациялэнэ торган чор башланган датадан 12 ай эчендэ гамэлгэ ашырыла. Агач материалы урман агачларын сату-алу шартнамэсе яисэ РФ Урман кодексының 19 статьясының 5 өлөшөндө күрсэтелгэн контракт нигезендэ эзерлэнгэн очракта, агачларны кисү, тарттыру, өлөшчэ эшкэртү, саклау, алып чыгу эшлэре шартнамэдэ яисэ контрактта билгелэнгэн вакыт эчендэ тиешенчэ гамэлгэ ашырыла.

Урман агачларын, тарттыруның (транспорт белэн күчөрүнөң), өлөшчэ эшкэртүнөң, саклауның, алып чыгуның вакытлары урманнан файдаланучы затның язмача гаризасы нигезендэ, вэкалэтле орган тарафыннан иң күбе 12 айга арттырылырга мөмкин.

Файдалану өчен билгелэнгэн дилэнке күлөмөннэн (агач алуның рөхсэт ителгэн күлөмөннэн) артып китүчө күлөмдэ, шулай ук кисентелэр яшен бозып, агач материалы эзерлэу тыела.

2.1.1. Өлгергэн һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгелэнгэн дилэнке күлөмө

Файдалану өчен билгелэнгэн дилэнке күлөмөн исэплэп чыгару РФ Урман кодексының 29 статьясы, «Файдалану өчен билгелэнгэн дилэнке күлөмөн исэплэп чыгару тэртибен раслау турында» 2011 елның 27 маендагы 191 номерлы Рослесхоз боерыгы, «Кисентелэрнең яшен билгелэу турында» 2015 елның 9 апрелендэге 105 номерлы Рослесхоз боерыгы нигезендэ гамэлгэ ашырыла.

Әлеге урман хужалыгы регламентының гамэлдэ булу чорына өлгергэн һәм картайган урман утыртмаларын сайланма кисүлэр буенча файдалану өчен билгелэнгэн дилэнке күлөмө 6 нчы таблицада китерелэ.

Әлеге урман хужалыгы регламентының гамэлдэ булу чорына өлгергэн һәм картайган агачларны сайланма кисүлэр буенча дилэнке исэплэмэсе 7 нче таблицада китерелэ.

Урман хужалыгы регламенты гамәлдә булу чорына өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын сайланма кисүләр буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме

Күрсәткечләр	барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча											
	гект ар	мең куб.ме тр	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			гект ар	мең куб.м	гекта р	мең куб.м	гектар р	мең куб.м	гекта р	мең куб.м	гекта р	мең куб.м	гекта р	мең куб.м
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Урманнарның максатчан билгеләнеше: саклагыч урманнар														
Саклагыч урманнар категориясе – саклагыч урман полосаларында урнашкан урманнар (тимер юл транспорты турында Россия Федерациясе законнары, автомобиль юллары турында һәм юл эшчәнлеге турында законнар нигезендә билгеләнгән тиммер юлларга бүлеп бирелгән полосалар чикләрендә һәм автомобиль юлларының юл буе полосаларында урнашкан урманнар)														
Хужалык бүлемтеге – каен														
Барлыгы хисапка кертелгән	10	1,8									4	0,8	6	1,0
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		6										15		-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	4	0,1									4	0,1	-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
тамыр	-	-												
Ликвид		-												
Эшкә яраклы		-												
Хужалык бүлемтеге – усак														
Барлыгы хисапка	166	43,7			4	1,5	64	19,0	44	11,9	41	8,9	13	2,4

Күрсәткечләр	барлығы		шул исәптән тулылығы буенча											
	гект ар	мең куб.ме тр	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			гект ар	мең куб.м	гекта р	мең куб.м	гектар р	мең куб.м	гекта р	мең куб.м	гекта р	мең куб.м	гекта р	мең куб.м
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
күләме:														
тамыр	6	0,3												
Ликвид		0,2												
Эшкә яраклы		0,1												
Хужалык бүлемтеге – усак														
Барлығы хисапка кертелгән	484	103,1			1	0,4	78	23,3	99	25,9	124	24,4	182	29,1
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		17				35		30		25		15		-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	302	17,3			1	0,1	78	7,0	99	6,5	124	3,7	-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
тамыр	30	1,7												
Ликвид		1,4												
Эшкә яраклы		0,6												
Хужалык бүлемтеге – юкә														
Барлығы хисапка кертелгән	390	93,7							49	14,4	198	49,8	143	29,5
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		12								25		15		-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	247	11,1							49	3,6	198	7,5	-	-

Күрсәткечләр	барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча											
	гект ар	мең куб.ме тр	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			гект ар	мең куб.м	гекта р	мең куб.м	гектар р	мең куб.м	гекта р	мең куб.м	гекта р	мең куб.м	гекта р	мең куб.м
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
тамыр	25	1,1												
Ликвид		0,9												
Эшкә яраклы		0,5												
Якланганлык категориясе буенча жәмгысе														
Барлыгы хисапка кертелгән	961	214,1												
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		14												
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	606	30,9												
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
тамыр	61	3,1												
Ликвид		2,5												
Эшкә яраклы		1,2												
Саклагыч урманнар категориясе – яшел зоналарда урнашкан урманнар														
Хужалык бүлемтеге – нарат														
Барлыгы хисапка кертелгән	21	6,4							15	4,9	2	0,6	4	0,9

Күрсәткечләр	барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча											
	гект ар	мең куб.ме тр	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			гект ар	мең куб.м	гекта р	мең куб.м	гектар	мең куб.м	гекта р	мең куб.м	гекта р	мең куб.м	гекта р	мең куб.м
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		20								25		15		-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	17	1,3							15	1,2	2	0,1	-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
тамыр	2	0,1												
Ликвид		0,1												
Эшкә яраклы		0,1												
Хужалык бүлемтеге – усак														
Барлыгы хисапка кертелгән	467	109,7			19	5,5	126	35,7	177	41,5	107	21,0	38	6,0
Гомуми запастан уртача сайлап алу проценты		26				35		35		25		15		-
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	429	28,0			19	1,9	126	12,5	177	10,4	107	3,2	-	-
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
тамыр	43	2,8												
Ликвид		2,2												
Эшкә яраклы		0,8												
Хужалык бүлемтеге – юкә														

Күрсәткечләр	барлығы		шул исәптән тулылығы буенча											
	гект ар	мең куб.ме тр	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			гект ар	мең куб.м	гекта р	мең куб.м	гектар	мең куб.м	гекта р	мең куб.м	гекта р	мең куб.м	гекта р	мең куб.м
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	1349	77,9												
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
тамыр	135	7,8												
Ликвид		6,2												
Эшкә яраклы		2,7												
шул исәптән хужалыклар буенча:														
Ылыслы														
Барлығы хисапка кертелгән	21	6,4												
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		20												
1 мәртәбәдә сайлана торган запас	17	1,3												
Уртача кабатлану чоры	10													
Ел саен файдалану өчен билгеләнә торган диләнке күләме:														
тамыр	2	0,1												
Ликвид		0,1												
Эшкә яраклы		0,1												
Яфраклы каты токымнар														

соры зирек	24				18	6		0,8	127	ОД	41 V	1	1	1	1								24
4 б бонитетлы тәбәнәк кәүсәле имән	55					55	26	7,2	131	0,1	51 VI.	1	2	3	2								81
юкәле	5221	218	1618	517	131 3	2072	1287	451,2	218	17,0	61 VII	80	130	169	132	80	17,4	15,3	8,4	55	26	517	2585
тирәк культура-лары	3		3								31 VII												
эксплуатация урманнары буенча жәмгысе																							
	36667	4201	9971	5456	5816	16674	4544	3810,8		134,4						793	178,7	153,3	73,2	48		5131	14583
Шул исәптән:																							
ылыслы																							
	3095	1820	987	987	148	140		40,4		13,0						9	2,7	2,3	1,9	81		579	195
яфраклы каты токымнар																							
	4521	987	2683	732	678	173	26	23,9		12,3						11	1,6	1,3	0,5	38		815	767
Яфраклы йомшак токымнар																							
	29051	1394	6301	3737	4990	16361	4518	3746,5		109,1						773	174,4	149,7	70,8	47		3737	13621

2.1.2. Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

8 нче таблица.

Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларының файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Урманнарны карау төрләре						Жәмгысе
			Сирәкләү	Аркылы кисү	Яңартып кисү	Рөвешен үзгәртеп кисү	Реконструкция кисүләре	Берәнсәрэн агачларыны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Урманчылык буенча барлыгы									
Ылыслы									
Өстенлек итүче токым – нарат									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	39	645					684
		мең куб.м	2,9	43,9					46,8
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	4	46					50
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	0,3	2,9					3,2
	матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.м	0,2	2,6					2,8
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,1	1,8					1,9
Өстенлек итүче токым – чыршы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	1210	120					1330
		мең куб.м	38,8	5,8					44,6
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	121	13					134
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең	3,9	0,7					4,6

		куб.м								
	матди кыйммәткә эйлэндереп була торган	мең куб.м	3,0	0,4					3,4	
	Эшкә яраклы	мең куб.м	1,5	0,3					1,8	
Ылыслы хужалык буенча жәмгысе										
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	1249	765					2014	
		мең куб.м	41,7	49,7					91,4	
2	Кабатлану чоры	ел								
3	Ел саен файдалану күләме	мәйданы	гектар	125	59				184	
		сайлап алына торган запас								
		тамыр	мең куб.м	4,2	3,6					7,8
		матди кыйммәткә эйлэндереп була торган	мең куб.м	3,2	3,0					6,2
		Эшкә яраклы	мең куб.м	1,6	2,1					3,7
Каты яфраклы										
Өстенлек итүче токым – югары кәүсәле имән										
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	757	10					767	
		мең куб.м	25,3	0,5					25,8	
2	Кабатлану чоры	ел	10	15						
3	Ел саен файдалану күләме	мәйданы	гектар	74	-				74	
		сайлап алына торган запас								
		тамыр	мең куб.м	2,5	-					2,5
		матди кыйммәткә эйлэндереп була торган	мең куб.м	1,6	-					1,6
		Эшкә яраклы	мең куб.м	0,6	-					0,6
Өстенлек итүче токым – өрәңге										
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	174	27					201	
		мең куб.м	5,1	1,1					6,2	
2	Кабатлану чоры	ел	10	15						
3	Ел саен файдалану күләме	мәйданы	гектар	16	2				18	
		сайлап алына торган запас								

	тамыр	мең куб.м	0,6	0,1				0,7
	матди кыйммәткә эйләндереп була торган	мең куб.м	0,2	0,1				0,3
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,1	-				0,1
Каты яфраклы хужалык буенча жәмгысе								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	931	37				968
		мең куб.м	30,4	1,6				32,0
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	гектар	90	2				92
	сайлап алына торган запас							
	тамыр	мең куб.м	3,1	0,1				3,2
	матди кыйммәткә эйләндереп була торган	мең куб.м	1,8	0,1				1,9
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,7	-				0,7
Йомшак яфраклылар								
Өстенлек итүче токым – каен								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	445	715				1160
		мең куб.м	16,5	31,7				48,2
2	Кабатлану чоры	ел	10	10				
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	гектар	44	74				118
	сайлап алына торган запас							
	тамыр	мең куб.м	1,7	3,1				4,8
	матди кыйммәткә эйләндереп була торган	мең куб.м	1,2	2,6				3,8
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,3	1,4				1,7
Өстенлек итүче токым – усак								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	117	175				292
		мең куб.м	3,8	7,3				11,1
2	Кабатлану чоры	ел	10	10				
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	гектар	11	17				28
	сайлап алына торган запас							

	тамыр	мең куб.м	0,5	0,8				1,3
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0,3	0,7				1,0
	Эшкә яраклы	мең куб.м	-	0,2				0,2
Өстенлек итүче токым – юкә								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	251	50				301
		мең куб.м	10,6	2,8				13,4
2	Кабатлану чоры	ел	10	15				
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	гектар	26	3				29
	сайлап алына торган запас							
	тамыр	мең куб.м	1,2	0,2				1,4
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0,8	0,1				0,9
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,3	-				0,3
Йомшак яфраклы хужалык буенча жәмгысе								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	813	940				1753
		мең куб.м	30,9	41,8				72,7
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	гектар	81	94				175
	сайлап алына торган запас							
	тамыр	мең куб.м	3,4	4,1				7,5
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	2,3	3,4				5,7
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,6	1,6				2,2
Урманчылыктар буенча жәмгысе								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	2993	1742				4735
		мең куб.м	103,0	93,1				196,1
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	гектар	296	155				451
	сайлап алына торган запас							
	тамыр	мең	10,7	7,8				18,5

		куб.м							
	матди кыйммәткә эйлөндөрөп була торган	мең куб.м	7,3	6,5					13,8
	Эшкә яраклы	мең куб.м	2,9	3,7					6,6
шул исәптән кишәрлек урманчылыклары буенча:									
Болгар кишәрлеге урманчылыгы									
Ылыслы									
Өстенлек итүче токым – нарат									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	3	10					13
		мең куб.м	0,1	0,7					0,8
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	-	1					1
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	-	0,1					0,1
	матди кыйммәткә эйлөндөрөп була торган	мең куб.м	-	-					-
	Эшкә яраклы	мең куб.м	-	-					-
Өстенлек итүче токым – чыршы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	383	11					394
		мең куб.м	12,6	0,5					13,1
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	39	1					40
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	1,3	0,1					1,4
	матди кыйммәткә эйлөндөрөп була торган	мең куб.м	1,0	-					1,0
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,5	-					0,5
Ылыслы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	386	21					407
		мең куб.м	12,7	1,2					13,9
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	39	2					41

	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	1,3	0,2					1,5
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	1,0	-					1,0
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,5	-					0,5
Каты яфраклы									
Өстенлек итүче токым – югары кәүсәле имән									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	257	4					261
		мең куб.м	8,1	0,2					8,3
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	26	-					26
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	0,9	-					0,9
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0,6	-					0,6
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,2	-					0,2
Өстенлек итүче токым – өрәңге									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	17	1					18
		мең куб.м	0,6	0,1					0,7
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	1	-					1
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	0,1	-					0,1
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	-	-					-
	Эшкә яраклы	мең куб.м	-	-					-
Каты яфраклы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	274	5					279
		мең куб.м	8,7	0,3					9,0
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	27	-					27

	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	1,0	-					1,0
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0,6	-					0,6
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,2	-					0,2
Йомшак яфраклылар									
Өстенлек итүче токым – каен									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	6	50					56
		мең куб.м	0,3	2,4					2,7
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	-	5					5
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	-	0,3					0,3
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	-	0,2					0,2
	Эшкә яраклы	мең куб.м	-	0,1					0,1
Өстенлек итүче токым – усак									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	17	67					84
		мең куб.м	0,5	2,9					3,4
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	1	7					8
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	-	0,4					0,4
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	-	0,3					0,3
	Эшкә яраклы	мең куб.м	-	0,1					0,1
Өстенлек итүче токым – юкә									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	81	6					87
		мең куб.м	3,0	0,5					3,5
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	9	-					9

	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	0,4	-					0,4
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0,3	-					0,3
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,1	-					0,1
Йомшак яфраклы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	104	123					227
		мең куб.м	3,8	5,8					9,6
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	10	12					22
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	0,5	0,7					1,2
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0,3	0,5					0,8
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,1	0,2					0,3
Кишәрлек урманчылыгы буенча барлыгы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	764	149					913
		мең куб.м	25,2	7,3					32,5
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	76	14					90
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	2,8	0,9					3,7
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	1,9	0,5					2,4
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,8	0,2					1,0
Зәй кишәрлеге урманчылыгы									
Ылыслы									
Өстенлек итүче токым – нарат									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	36	626					662
		мең куб.м	2,8	42,7					45,5
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					
3	Ел саен файдалану күләме								

	мәйданы	гектар	2	34					36
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	0,1	1,3					1,4
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	-	1,2					1,2
	Эшкә яраклы	мең куб.м	-	0,5					0,5
Өстенлек итүче токым – усак									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	14	3					17
		мең куб.м	0,5	0,1					0,6
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	1	-					1
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	0,1	-					0,1
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	-	-					-
	Эшкә яраклы	мең куб.м	-	-					-
Өстенлек итүче токым – юкә									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	2	-					2
		мең куб.м	0,1	-					0,1
2	Кабатлану чоры	ел	10						
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	-	-					-
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	-	-					-
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	-	-					-
	Эшкә яраклы	мең куб.м	-	-					-
Йомшак яфраклы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	32	310					342
		мең куб.м	1,2	14,5					15,7
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күләме								
	мәйданы	гектар	3	34					37

	мәйданы	гектар	6	8				14
	сайлап алына торган запас							
	тамыр	мең куб.м	0,2	0,3				0,5
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0,1	0,3				0,4
	Эшкә яраклы	мең куб.м	-	0,1				0,1
Өстенлек итүче токым – юкә								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	52	32				84
		мең куб.м	2,4	1,6				4,0
2	Кабатлану чоры	ел	10	15				
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	гектар	5	2				7
	сайлап алына торган запас							
	тамыр	мең куб.м	0,3	0,1				0,4
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0,2	0,1				0,3
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,1	-				0,1
Йомшак яфраклы хужалык буенча жәмгысе								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	272	393				665
		мең куб.м	10,6	16,8				27,4
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	гектар	28	38				66
	сайлап алына торган запас							
	тамыр	мең куб.м	1,2	1,6				2,8
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0,9	1,4				2,3
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,2	0,7				0,9
Кишәрлек урманчылыгы буенча барлыгы								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	344	399				743
		мең куб.м	12,8	17,2				30,0
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	гектар	35	38				73

	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	1,3	1,7					3,0
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	1,0	1,4					2,4
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,2	0,7					0,9
Урганча кишәрлеге урманчылыгы									
Ылыслы									
Өстенлек итүче токым – чыршы									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	162	55					217
		мең куб.м	5,0	2,8					7,8
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме майданы	гектар	16	6					22
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	0,5	0,3					0,8
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0,4	0,2					0,6
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,2	0,1					0,3
Ылыслы хужалык буенча жәмгысе									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	162	55					217
		мең куб.м	5,0	2,8					7,8
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күләме майданы	гектар	16	6					22
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	0,5	0,3					0,8
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	0,4	0,2					0,6
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,2	0,1					0,3
Каты яфраклы									
Өстенлек итүче токым – югары кәүсәле имән									
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	130	6					136
		мең куб.м	5,1	0,3					5,4
2	Кабатлану чоры	ел	10	15					

3	Ел саен файдалану күлөмө							
	мәйданы	гектар	13	-				13
	сайлап алына торган запас							
	тамыр	мең куб.м	0,5	-				0,5
	матди кыйммәткә эйлөндөрөп була торган	мең куб.м	0,3	-				0,3
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,1	-				0,1
Өстөнлек итүчө токым – өрөңгө								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	52	26				78
		мең куб.м	1,9	1,0				2,9
2	Кабатлану чоры	ел	10	15				
3	Ел саен файдалану күлөмө							
	мәйданы	гектар	5	2				7
	сайлап алына торган запас							
	тамыр	мең куб.м	0,2	0,1				0,3
	матди кыйммәткә эйлөндөрөп була торган	мең куб.м	0,1	0,1				0,2
	Эшкә яраклы	мең куб.м	-	-				-
Каты яфраклы хужалык буенча жәмгысе								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	182	32				214
		мең куб.м	7,0	1,3				8,3
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күлөмө							
	мәйданы	гектар	18	2				20
	сайлап алына торган запас							
	тамыр	мең куб.м	0,7	0,1				0,8
	матди кыйммәткә эйлөндөрөп була торган	мең куб.м	0,4	0,1				0,5
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,1	-				0,1
Йомшак яфракылар								
Өстөнлек итүчө токым – каен								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	61	34				95
		мең куб.м	2,0	1,6				3,6
2	Кабатлану чоры	ел	10	10				

3	Ел саен файдалану күлөмө							
	мәйданы	гектар	6	3				9
	сайлап алына торган запас							
	тамыр	мең куб.м	0,2	0,1				0,3
	матди кыйммәткә эйлөндөрөп була торган	мең куб.м	0,1	0,1				0,2
	Эшкә яраклы	мең куб.м	-	0,1				0,1
Өстөнлек итүчө токым – усак								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	29	6				35
		мең куб.м	0,8	0,2				1,0
2	Кабатлану чоры	ел	10	10				
3	Ел саен файдалану күлөмө							
	мәйданы	гектар	3	-				3
	сайлап алына торган запас							
	тамыр	мең куб.м	0,1	-				0,1
	матди кыйммәткә эйлөндөрөп була торган	мең куб.м	0,1	-				0,1
	Эшкә яраклы	мең куб.м	-	-				-
Өстөнлек итүчө токым – юкә								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	73	12				85
		мең куб.м	3,5	0,7				4,2
2	Кабатлану чоры	ел	10	15				
3	Ел саен файдалану күлөмө							
	мәйданы	гектар	8	1				9
	сайлап алына торган запас							
	тамыр	мең куб.м	0,3	0,1				0,4
	матди кыйммәткә эйлөндөрөп була торган	мең куб.м	0,2	-				0,2
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,1	-				0,1
Йомшак яфраклы хужалык буенча жәмгысе								
1	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	163	52				215
		мең куб.м	6,3	2,5				8,8
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен							

	файдалану күлөмө								
	мөйданы	гектар	17	4					21
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	0,6	0,2					0,8
	матди кыйммөткө өйлөндөреп була торган	мең куб.м	0,4	0,1					0,5
	Эшкө яраклы	мең куб.м	0,1	0,1					0,2
Кишөрлек урманчылыгы буенча барлыгы									
1	Урманчылык талөплөре буенча ачыкланган фонд	гектар	507	139					646
		мең куб.м	18,3	6,6					24,9
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күлөмө								
	мөйданы	гектар	51	12					63
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	1,8	0,6					2,4
	матди кыйммөткө өйлөндөреп була торган	мең куб.м	1,2	0,4					1,6
	Эшкө яраклы	мең куб.м	0,4	0,2					0,6
Ямаш кишөрлеге урманчылыгы									
Ылысы									
Өстенлек итүче токым – нарат									
1	Урманчылык талөплөре буенча ачыкланган фонд	гектар	-	3					3
		мең куб.м	-	0,1					0,1
2	Кабатлану чоры	ел		15					
3	Ел саен файдалану күлөмө								
	мөйданы	гектар	-	-					-
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	-	-					-
	матди кыйммөткө өйлөндөреп була торган	мең куб.м	-	-					-
	Эшкө яраклы	мең куб.м	-	-					-
Өстенлек итүче токым – чыршы									
1	Урманчылык талөплөре буенча ачыкланган фонд	гектар	84	-					84
		мең куб.м	2,7	-					2,7

2	Кабатлану чоры	ел	10						
3	Ел саен файдалану күлөмө								
	мөйданы	гектар	8	-					8
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	0,3	-					0,3
	матди кыйммөткө өйлөндөреп була торган	мең куб.м	0,2	-					0,2
	Эшкө яраклы	мең куб.м	0,1	-					0,1
Ылыслы хужалык буенча жөмгысе									
1	Урманчылык талөплөре буенча ачыкланган фонд	гектар	84	3					87
		мең куб.м	2,7	0,1					2,8
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күлөмө								
	мөйданы	гектар	8	-					8
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	0,3	-					0,3
	матди кыйммөткө өйлөндөреп була торган	мең куб.м	0,2	-					0,2
	Эшкө яраклы	мең куб.м	0,1	-					0,1
Каты яфраклы									
Өстенлек итүче токым – югары кәүсөле имөн									
1	Урманчылык талөплөре буенча ачыкланган фонд	гектар	223	-					223
		мең куб.м	8,2	-					8,2
2	Кабатлану чоры	ел	10						
3	Ел саен файдалану күлөмө								
	мөйданы	гектар	22	-					22
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	0,8	-					0,8
	матди кыйммөткө өйлөндөреп була торган	мең куб.м	0,5	-					0,5
	Эшкө яраклы	мең куб.м	0,2	-					0,2
Өстенлек итүче токым – өрөңге									
1	Урманчылык талөплөре буенча ачыкланган фонд	гектар	78	-					78
		мең куб.м	1,9	-					1,9

2	Кабатлану чоры	ел	10						
3	Ел саен файдалану күлөмө								
	мөйданы	гектар	8	-					8
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	0,2	-					0,2
	матди кыйммөткө өйлөндөреп була торган	мең куб.м	0,1	-					0,1
	Эшкө яраклы	мең куб.м	-	-					-
Каты яфраклы хужалык буенча жөмгысе									
1	Урманчылык талөплөре буенча ачыкланган фонд	гектар	301	-					301
		мең куб.м	10,1	-					10,1
2	Кабатлану чоры	ел							
3	Ел саен файдалану күлөмө								
	мөйданы	гектар	30	-					30
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	1,0	-					1,0
	матди кыйммөткө өйлөндөреп була торган	мең куб.м	0,6	-					0,6
	Эшкө яраклы	мең куб.м	0,2	-					0,2
Йомшак яфраклылар									
Өстенлек итүче токым – каен									
1	Урманчылык талөплөре буенча ачыкланган фонд	гектар	195	42					237
		мең куб.м	7,2	1,5					8,7
2	Кабатлану чоры	ел	10	10					
3	Ел саен файдалану күлөмө								
	мөйданы	гектар	19	4					23
	сайлап алына торган запас								
	тамыр	мең куб.м	0,7	0,2					0,9
	матди кыйммөткө өйлөндөреп була торган	мең куб.м	0,5	0,1					0,6
	Эшкө яраклы	мең куб.м	0,1	0,1					0,2
Өстенлек итүче токым – усак									
1	Урманчылык талөплөре буенча ачыкланган фонд	гектар	4	20					24
		мең куб.м	0,2	0,7					0,9

2	Кабатлану чоры	ел	10	10				
3	Ел саен файдалану күлөмө							
	мөйданы	гектар	-	2				2
	сайлап алына торган запас							
	тамыр	мең куб.м	-	0,1				0,1
	матди кыйммөткө өйлөндөреп була торган	мең куб.м	-	0,1				0,1
	Эшкө яраклы	мең куб.м	-	-				-
Өстөнклек итүчө токым – юкө								
1	Урманчылык талөплөре буенча ачыкланган фонд	гектар	43	-				43
		мең куб.м	1,6	-				1,6
2	Кабатлану чоры	ел	10					
3	Ел саен файдалану күлөмө							
	мөйданы	гектар	4	-				4
	сайлап алына торган запас							
	тамыр	мең куб.м	0,2	-				0,2
	матди кыйммөткө өйлөндөреп була торган	мең куб.м	0,1	-				0,1
	Эшкө яраклы	мең куб.м	-	-				-
Йомшак яфраклы хужалык буенча жөмгысе								
1	Урманчылык талөплөре буенча ачыкланган фонд	гектар	242	62				304
		мең куб.м	9,0	2,2				11,2
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күлөмө							
	мөйданы	гектар	23	6				29
	сайлап алына торган запас							
	тамыр	мең куб.м	0,9	0,3				1,2
	матди кыйммөткө өйлөндөреп була торган	мең куб.м	0,6	0,2				0,8
	Эшкө яраклы	мең куб.м	0,1	0,1				0,2
Кишөрлек урманчылыгы буенча барлыгы								
1	Урманчылык талөплөре буенча ачыкланган фонд	гектар	627	65				692
		мең куб.м	21,8	2,3				24,1
2	Кабатлану чоры	ел						

3	Ел саен файдалану күлөмө							
	мәйданы	гектар	61	6				67
	сайлап алына торган запас							
	тамыр	мең куб.м	2,2	0,3				2,5
	матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.м	1,4	0,2				1,6
	Эшкә яраклы	мең куб.м	0,4	0,1				0,5

Тәрбияви кәсүләр Россия Табигать министрлығының «Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 534 номерлы боерыгы нигезендә башкарыла.

Боерык нигезендә урманны карау буенча кәсүнең яшь чорлары киләсе таблицада китерелде.

Урманны тәрбияви кәсүләрнең төрле төрләрен үткәрүнең яшь чорлары

Т/с	Урман утыртмаларын тәрбияләү максатларында уздырыла торган кәсү төрләре	Урман утыртмаларының яше, ел				
		Кәсүтенә яшенә карап, вегетатив барлыкка килгән агачларның ылыслы һәм каты яфраклы орлыклы һәм беренче геренация токымнары		Кәсүте яшенә карап, башка агач токымнары		
		100 елдан артык	100 елдан азрак	60 елдан артык	50-60 яшь	50 елдан азрак
1	2	3	4	5	6	7
1.	Яктылык кергү	10 кадәр	10 кадәр	10 кадәр	10 кадәр	5 кадәр
2.	Чистарту	11-20	11-20	11-20	11-20	6-10
3.	Сирәкләү	21-60	21-40	21-40	21-30	11-20
4.	Аркылы кәсү	60 артык	40 артык	40 артык	30 артык	20 артык

Үсү шартлары типларын, караганчыга кадәр составы буенча утыртмаларның төркемен, бонитетлар классларын, чыбылдыкның караганнан соңгы минималь йомыклығын, агачлар саны яисә массасы буенча сайлау процентын күрсәтеп, өстенлек итүче һәр токым буенча тәрбияви кәсү режимы нормативлары киләсе таблицаларда китерелгән.

Россия Федерациясе Европа өлешендәге урман-дала районында нарат утыртмаларында агачларны карау максатларында
уздырыла торган кисү нормативлары

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык керту		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябал-дашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты	Тәрбиягә алганчы ябал-дашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты	Тәрбиягә алганчы ябал-дашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябал-дашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	
				Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	1. Нарат утыртмалары, чиста һәм 2 берәмлеккә кадәр юкә катыш	Лишайниклы	8-10	<u>0,9</u>	<u>15-20</u>	<u>0,9</u>	<u>15-20</u>	<u>0,9</u>	<u>15-20</u>	<u>0,9</u>	<u>10-15</u>	8Нарат 2Каен
		(III-IV)		0,7	6-10	0,7	10-15	0,7	10-15	0,8	15-20	
		Нарат жиләкле	5-10	<u>0,8</u>	<u>25-30</u>	<u>0,8</u>	<u>20-25</u>	<u>0,8</u>	<u>20-25</u>	<u>0,8</u>	<u>15-20</u>	(8-9) Нарат (1-2)Каен
		(II-I)		0,6	6-8	0,6	8-10	0,6	10-12	0,7	15-20	
		катлаулы	5-10	<u>0,8</u>	<u>20-25</u>	<u>0,8</u>	<u>25-30</u>	<u>0,8</u>	<u>20-30</u>	<u>0,8</u>	<u>20-25</u>	(9-10) Нарат
		(Ia-I)		0,6	5-7	0,6	7-10	0,6	10-12	0,7	15-20	
		кара жиләкле	5-10	<u>0,9</u>	<u>20-25</u>	<u>0,9</u>	<u>20-25</u>	<u>0,9</u>	<u>20-25</u>	<u>0,9</u>	<u>20-25</u>	(8-9) Нарат (1-2)Каен
		(I-II)		0,7	6-8	0,7	8-10	0,7	10-12	0,7	15-20	
озын мүкле	8-10	<u>0,9</u>	<u>20-25</u>	<u>0,9</u>	<u>15-25</u>	<u>0,9</u>	<u>15-20</u>	<u>0,9</u>	<u>15-20</u>	<u>0,9</u>	<u>10-15</u>	8Нарат 2Каен
(III)		0,7	6-10	0,7	8-10	0,7	10-15	0,8	15-20			
2.	2. Составында нарат өстенлек итүче наратлы-яфраклы (5-7 нарат, 3-5 яфраклы)	Лишайниклы	4-7	<u>0,9</u>	<u>20-30</u>	<u>0,9</u>	<u>20-30</u>	<u>0,9</u>	<u>20-30</u>	<u>0,9</u>	<u>15-20</u>	(7-8)Нарат (2-3)Каен
		(III-IV)		0,6	6-8	0,7	10-15	0,7	10-15	0,8	15-20	
		Нарат жиләкле	3-6	<u>0,7</u>	<u>30-50</u>	<u>0,7</u>	<u>30-50</u>	<u>0,7</u>	<u>30-40</u>	<u>0,7</u>	<u>25-30</u>	(8-9) Нарат (1-2)Каен
		(II-I)		0,5	4-6	0,5	8-12	0,5	10-15	0,6	15-20	
		катлаулы	3-5	<u>0,6</u>	<u>35-60</u>	<u>0,6</u>	<u>30-50</u>	<u>0,7</u>	<u>30-45</u>	<u>0,7</u>	<u>25-35</u>	(8-10)Нарат (0-2)Каен
		(I-Ia)		0,4	3-5	0,4	8-12	0,4	10-15	0,5	15-20	
		кара жиләкле	3-6	<u>0,7</u>	<u>30-50</u>	<u>0,7</u>	<u>30-50</u>	<u>0,7</u>	<u>30-40</u>	<u>0,7</u>	<u>25-35</u>	(7-9)Нарат (1-3)Каен
		(I-II)		0,5	4-6	0,5	8-12	0,5	10-15	0,5	15-20	
озын мүкле	4-7	<u>0,8</u>	<u>30-40</u>	<u>0,8</u>	<u>25-35</u>	<u>0,8</u>	<u>20-30</u>	<u>0,8</u>	<u>20-25</u>	(6-8)Нарат (2-4)Каен		
(III)		0,6	5-7	0,6	8-12	0,6	10-15	0,6	15-20			
3.	2.1. Составында 3-4 берәмлек нарат һәм 6-7	Нарат жиләкле	3-5	<u>0,7</u>	<u>35-60</u>	<u>0,7</u>	<u>35-60</u>	<u>0,7</u>	<u>30-50</u>	<u>0,7</u>	<u>25-40</u>	(6-8)Нарат (2-4)Каен
		(II-I)		0,4	3-5	0,4	8-10	0,5	10-15	0,5	15-20	
		катлаулы	3-5	<u>0,6</u>	<u>40-70</u>	<u>0,6</u>	<u>40-60</u>	<u>0,7</u>	<u>30-50</u>	<u>0,7</u>	<u>25-40</u>	(6-9)Нарат

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык керту		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	
				Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	яфраклы катнашындагы наратлы-яфраклы	(I-Ia)	3-5	0,3	3-5	0,4	8-10	0,4	10-15	0,5	15-20	(1-4)Каен
		кара жиләкле		<u>0,6</u>	<u>40-70</u>	<u>0,6</u>	<u>40-50</u>	<u>0,7</u>	<u>30-45</u>	<u>0,8</u>	<u>25-35</u>	(6-8)Нарат
		(I-II)	4-6	0,3	3-5	0,4	8-10	0,5	10-15	0,6	15-20	(2-4)Каен
		озын мүкле		<u>0,7</u>	<u>30-50</u>	<u>0,7</u>	<u>30-45</u>	<u>0,8</u>	<u>25-35</u>	<u>0,8</u>	<u>20-30</u>	(5-7)Нарат
	(III)		0,5	4-6	0,5	8-12	0,6	10-15	0,6	15-20	(3-5)Каен	
4.	3. Яфраклы-наратлы (7 берәмлектән артык яфраклы, агачлар саны житәрлек булганда 3 берәмлектән кимрәк нарат)	Нарат жиләкле	3-5	<u>0,6</u>	<u>40-60</u>	<u>0,7</u>	<u>40-60</u>	-	-	-	-	(5-8)Нарат
				0,4	3-6	0,4	10-15					(2-5)Каен
		катлаулы	3-5	<u>0,5</u>	<u>40-70</u>	<u>0,6</u>	<u>40-60</u>	-	-	-	-	(6-9)Нарат
				0,3	3-5	0,4	10-15					(1-4)Каен
		кара жиләкле	4-6	<u>0,6</u>	<u>40-70</u>	<u>0,6</u>	<u>40-50</u>	-	-	-	-	(5-8)Нарат
				0,4	4-6	0,4	10-15					(2-5)Каен
		озын мүкле	4-7	<u>0,7</u>	<u>30-60</u>	<u>0,7</u>	<u>30-45</u>	-	-	-	-	(4-7)Нарат
	0,4	5-7		0,5	8-12					(3-6)Каен		

Россия Федерациясе Европа өлешендәге урман-дала районьнда чыршы утыртмаларында агачларны карау максатларында уздырыла торган кису нормативлары

Т/с	Урман утыртмаларынын кисугә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Карый башлау яше, ел	Яктылык кергү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кису		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябал-дашларның минималь йомыклыгы	Кису интенсивлыгы, запас проценты	Тәрбиягә алганчы ябал-дашларның минималь йомыклыгы	Кису интенсивлыгы, запас проценты	Тәрбиягә алганчы ябал-дашларның минималь йомыклыгы	Кису ешлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябал-дашларның минималь йомыклыгы	Кису ешлыгы, запасы буенча %	
				Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	1. Чыршы утыртмалары: чиста һәм 2 берәмлеккә кадәр яфраклы агач катыш	катлаулы (Ia-I)	8-10	<u>0,8</u> 0,6	<u>15-30</u> 5-8	<u>0,8</u> 0,6	<u>15-30</u> 6-8	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-25</u> 8-12	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-20</u> 10-20	(9-10)Чыршы (0-1)Каен, Усак
		кара жиләкле (I-II)	8-10	<u>0,8</u> 0,5	<u>20-35</u> 6-8	<u>0,8</u> 0,6	<u>15-25</u> 6-8	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-20</u> 8-10	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-20</u> 10-20	(8-9)Чыршы (1-2) Каен, Усак
		елга буенда үсүче (II-III)	8-10	<u>0,8</u> 0,5	<u>20-35</u> 6-8	<u>0,8</u> 0,6	<u>15-25</u> 6-8	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-20</u> 8-10	<u>0,8</u> 0,7	<u>15-20</u> 10-20	(8-9)Чыршы (1-2) Каен, Усак
2.	2. Арасында чыршы өстенлек итә торган чыршы-яфраклы агачлар: 5-7 чыршы һәм 3-5 яфраклы агач	катлаулы (Ia-I)	6-8	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 4-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 8-10	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 10-12	<u>0,7</u> 0,6	<u>25-35</u> 10-15 (20)	(9-10)Чыршы (0-1)Каен, Усак
		кара жиләкле (I-II)	6-8	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 4-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 8-10	<u>0,7</u> 0,5	<u>20-35</u> 10-12	<u>0,7</u> 0,6	<u>20-30</u> 10-15 (20)	(8-9)Чыршы (1-2) Каен, Усак
		елга буенда үсә торган (II-III)	6-8	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 4-6	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 8-10	<u>0,7</u> 0,6	<u>20-35</u> 10-12	<u>0,7</u> 0,6	<u>20-30</u> 10-15 (20)	(8-9)Чыршы (1-2) Каен, Усак
3.	2.1. Составында 3-4 берәмлек чыршы һәм 6-7 яфраклы катнашындагы чыршылы-яфраклы	катлаулы (Ia-I)	4-6	<u>0,6</u> 0,3	<u>50-60</u> 4-6	<u>0,6</u> 0,4	<u>50-60</u> 4-8	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-50</u> 8-12	<u>0,7</u> 0,5	<u>30-40</u> 10-15 (20)	(8-10)Чыршы (0-2)Каен, Усак
		кара жиләкле (I-II)	4-6	<u>0,6</u> 0,3	<u>50-60</u> 4-6	<u>0,6</u> 0,4	<u>40-50</u> 4-8	<u>0,7</u> 0,6	<u>25-35</u> 8-10	<u>0,7</u> 0,6	<u>20-30</u> 10-15 (20)	(8-9)Чыршы (1-2) Каен, Усак

		елга буенда үсүче (II-III)	4-6	$\frac{0,6}{0,3}$	$\frac{50-60}{4-6}$	$\frac{0,6}{0,4}$	$\frac{40-50}{4-8}$	$\frac{0,7}{0,6}$	$\frac{25-35}{8-10}$	$\frac{0,7}{0,6}$	$\frac{20-30}{10-15}$ (20)	(8-9) Чыршы (1-2) Каен, Усак
4.	3. Яфраклылар чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы агачы булган яфраклы-чыршылы	катлаулы (Ia-I)	4-6	чикл. юк	чикл. юк 4-6	чикл. юк	чикл. юк 4-8	чикл. юк 0,4	чикл. юк 6-10	чикл. юк 0,5	чикл. юк 8-12	(8-10) Чыршы (0-2) Каен, Усак
		кара жиләкле (I-II)	4-6	чикл. юк	чикл. юк 4-6	чикл. юк	$\frac{40-50/100}{4-8}$	чикл. юк 0,5	$\frac{30-40/100}{8-10}$	чикл. юк 0,6	$\frac{30-40/100}{8-12}$	(7-8) Чыршы (2-3) Каен, Усак
		елга буенда үсүче (II-III)	4-6	чикл. юк	чикл. юк 4-6	чикл. юк	$\frac{40-50/100}{4-8}$	-	-	-	-	(>4) Чыршы (<6) Каен, Усак

Россия Федерациясенәң Европа өлешендәге урман-дала районында имәннең урман утыртмаларын формалаштырганда урман утыртмаларын карау максатларында үткәрелә торган кисү нормативлары

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәр составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кергү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябал-дашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты, кабатлануы, ел	Тәрбиягә алганчы ябал-дашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты, кабатлануы, ел	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты	
				Караганнан соң	Караганнан соң	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	1. Чиста һәм 2 берәмлеккә кадәр башка токымнар катнашындагы имән утыртмалары	Саф имәнлекләр-урман чикләвөгә (II-I)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20-35	0,8 0,6	25-35 10 -15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Имән (1-2) Юкә, Чыршы, б. ток.
		Саф юкәле-күрәнле имәнлекләр (III-II; IV)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20 - 30	0,8 0,7	20-35 10 -15	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Имән (1-2) Юкә, Чыршы, б. ток.
		Эре үләнле имәнлекләр (II-III; I)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20-35	0,8 0,7	20-35 10 -15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Имән (1-2) Юкә, Чыршы, б. ток.
		Юкәле дымлы	10 - 15	-	-	0,8	20 - 30	0,8	20-30	0,8	15-20	(8-9) Имән

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кергү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты, кабатлануы, ел	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты, кабатлануы, ел	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты	
				Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
		имәнлекләр (III-IV; II)				0,7		0,7	10 -15	0,7	15-20	(1-2) Юкә, Чыршы, б. ток.
		Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20 - 30	0,8 0,7	20-30 10 -15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Имән (1-2) Кара зирек, б.т.
2.	2. Составында 5-7 берәмлек имән өстенлек итүче катнаш утыртмалар (йомшак яфраклы һәм каты яфраклы токимнар белән)	Саф имәнлекләр-чикләвек куагы (II-I)	4 - 6	0,7 0,5	30-45	0,7 0,5	35-40	0,7 0,5	30-40 10 -15	0,8 0,6	20-35 15-20	(7-9) Имән (1-3) Юкә, Корычагач, Чыршы
		Саф юкәле-күрәнле имәнлекләр (III-II; IV)	4 - 6	0,7 0,6	25-35	0,7 0,6	25-35	0,7 0,6	25-35 10 -15	0,8 0,7	20-25 15-20	(7-8) Имән (2-3) Юкә, Чыршы, б. ток.
		Эре үләнле имәнлекләр (II-III; I)	4 - 6	0,7 0,5	30-40	0,7 0,5	30-40	0,7 0,6	30-35 10 -15	0,8 0,6	20-30 15-20	(7-8) Имән (2-3) Юкә, Чыршы һ.б.
		Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	4 - 6	0,7 0,5	30-35	0,7 0,5	30-35	0,7 0,6	25-35 10 -15	0,8 0,6	20-25 15-20	(7-8) Имән (2-3) Юкә, Чыршы, б. ток.
		Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	4 - 6	0,7 0,5	30-40	0,7 0,6	30-40	0,7 0,6	25-35 10 -15	0,8 0,7	20-30 15-20	(7-9) Имән (1-3) Кара зирек, б.т.
3.	2.1. Составында 3-4 берәмлек имән үскән катнаш утыртмалар	Саф имәнлекләр-чикләвек куагы (II-I)	3-5	0,7 0,4	40-60	0,7 0,4	40-60	0,7 0,5	30-50 7-12	0,7 0,6	25-40 10 -15	(6-8) Имән (2-4) Юкә, Чыршы, б. ток.
		Саф юкәле-	3-5	0,7	30-50	0,7	30-50	0,7	30-40	0,7	25-30	(6-8) Имән

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кергү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы					
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты, кабатлануы, ел	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты, кабатлануы, ел	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты						
				Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13					
		күрәнле имәнлекләр (III-II; IV)		0,5		0,5		0,5		7-12		10 -15	(2-4) Юкә, Чыршы, б. ток.				
		Эре үләнле имәнлекләр (II-III; I)		3-5		0,7 0,4		40-50		0,7 0,4		40-50	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-35 10 - 15	(6-8) Имән (2-4) Юкә, Чыршы, б.т.
		Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)		3-5		0,7 0,5		40-50		0,7 0,5		40-50	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-35 10 - 15	(6-8) Имән (2-4) Юкә, Чыршы, б.т.
		Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)		3-5		0,7 0,5		40-60		0,7 0,5		40-60	0,7 0,5	30-50 7-12	0,7 0,6	25-40 10 - 15	(6-7) Имән (3-4) Кара зирек, һ.б. ток.
4.	3. Йомшак яфраклы агачлар өстенлек итүче һәм составында кимендә 3 берәмлек, ләкин имән өстенлек итүче агачлыкларны формалаштыру өчен житәрлек күләмдә имән үскән катлаулы утыртмалар	Саф имәнлекләр-урман чикләвеге (II-I)	2-4	0,6 0,3	50-80	0,6 0,3	50 - 70						(5-7) Имән (3-5) һ.б. ток.				
		Саф юкәле-күрәнле имәнлекләр (III-II; IV)	2-4	0,6 0,4	40-70	0,6 0,5	40-60							(4-7) Имән (3-6) һ.б. ток.			
		Эре үләнле имәнлекләр (II-III; I)	2-4	0,6 0,4	40-70	0,6 0,5	40-60							(4-7) Имән (3-6) һ.б. ток.			
		Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	2-4	0,6 0,4	40-70	0,6 0,5	40-60							(4-7) Имән (3-6) һ.б. ток.			
		Елга буенда үсә торган зур үләнле	2-4	0,6 0,4	40-70	0,6 0,5	40-60							(4-7) Имән (3-6) Кара зирек,			

Россия Федерациясе Европа өлешендәге урман-дала районында каен урманнарында агачларны карау максатларында
уздырыла торган кисү нормативлары

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кертү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябал-дашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты, кабатлануы, ел	Тәрбиягә алганчы ябал-дашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты, кабатлануы, ел	Тәрбиягә алганчы ябал-дашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябал-дашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	
				Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	1. Каен агачлары: чиста һәм башка токымнар катнашында	нарат жиләкле-чәчбайлы (I-II)	10-12	-	-	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{20-25}{5-10}$	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{20-30}{8-10}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{25-30}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Нарат
		катлаулы вак үләнле (II-I)	8-12	-	-	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{20-30}{5-10}$	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{20-30}{8-10}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{25-30}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Нарат, Чыршы
		кара жиләкле-вак үләнле (II-III)	8-12	-	-	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{20-25}{5-10}$	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{20-30}{8-10}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{25-30}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Нарат, Чыршы
		озын мүкле (III-IV)	12-15	-	-	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{15-20}{5-10}$	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{20-25}{8-10}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-25}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Нарат
		катлаулы-киң үләнле (Ia-I)	8-10	-	-	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{25-35}{5-10}$	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{25-35}{8-10}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{25-35}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Чыршы, Нарат
		кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	8-10	-	-	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{20-30}{5-10}$	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{25-30}{8-10}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{25-30}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Чыршы, Нарат
		Елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	8-10	-	-	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{20-25}{5-10}$	$\geq 0,8$ 0,7	$\frac{20-25}{8-10}$	$\frac{0,8}{0,7}$	$\frac{20-25}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Чыршы
2.	2. Башка токымнар катнашында каен-усак утыртмалары	катлаулы вак үләнле (II-I)	6-8	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{5}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{5-10}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{10-15}$	$\frac{0,7}{0,5}$	$\frac{20-40}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Нарат (0-+) Усак
		кара жиләкле-вак үләнле	6-8	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{5}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{5-10}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{10-15}$	$\frac{0,7}{0,5}$	$\frac{20-40}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Нарат

Т/с	Урман утыртмаларының кисуғә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кергү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кису		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кису ешлығы, запасы буенча проценты, кабатлануы, ел	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кису ешлығы, запасы буенча проценты, кабатлануы, ел	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кису ешлығы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кису ешлығы, запасы буенча %	
				Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
		(II-III)										(0-+) Усак
		катлаулы-киң үләнле (Ia-I)	6-8	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{5}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{5-10}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{10-15}$	$\frac{0,7}{0,5}$	$\frac{20-40}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Чыршы, Нарат (0-+) Усак
		кара жиләклек киң үләнле (I-II)	6-8	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{5}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{5-10}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-40}{10-15}$	$\frac{0,7}{0,5}$	$\frac{20-40}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Чыршы (0-+) Усак
		Елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	6-8	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-35}{5}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{20-35}{5-10}$	$\frac{0,8}{0,7}$	$\frac{20-30}{10-15}$	$\frac{0,7}{0,6}$	$\frac{20-30}{10-15}$	(8-10) Каен (0-2) Чыршы (0-+) Усак

Россия Федерациясе Европа өлешендәге урман-дала районында усак утыртмаларында агачларны карау максатларында
уздырыла торган кисү нормативлары

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман төрләре төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кертү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябал-дашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты	Тәрбиягә алганчы ябал-дашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты	Тәрбиягә алганчы ябал-дашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты	Тәрбиягә алганчы ябал-дашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты	
				Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	1. Чиста һәм башка токымнар катнашында усак утыртмалары	катлаулы вак үләнле (II-I)	10-15	-	-	$\frac{\geq 0,8}{0,6}$	$\frac{30-40}{5-7}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{30-40}{8-12}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{30-35}{10-15}$	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен
		кара жиләкле-вак үләнле (III-II)	10-15	-	-	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{30-35}{5-7}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{25-35}{8-12}$	$\frac{0,8}{0,7}$	$\frac{25-30}{10-15}$	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен
		катлаулы-киң үләнле (Ia-I)	8-12	-	-	$\frac{\geq 0,8}{0,6}$	$\frac{30-40}{5-7}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{30-40}{8-12}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{30-35}{10-15}$	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Нарат, Каен
		кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	8-12	-	-	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{30-35}{5-7}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{25-35}{8-12}$	$\frac{0,8}{0,7}$	$\frac{25-30}{10-15}$	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Нарат, Каен
		елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-I)	8-12	-	-	$\frac{0,8}{0,7}$	$\frac{25-35}{5-7}$	$\frac{0,8}{0,7}$	$\frac{25-30}{8-12}$	$\frac{0,8}{0,7}$	$\frac{25-30}{10-15}$	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен
2.	2. Усаклы-чыршылы (усак чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы – икенче ярусы яки яшь агачы булган)	катлаулы-киң үләнле (Ia-I)	4-8	$\frac{0,8}{0,5}$	$\frac{30-45}{4-6}$	$\frac{0,8}{0,5}$	$\frac{35-45}{5-8}$	$\frac{0,7}{0,5}$	$\frac{30-40}{10-12}$	$\frac{0,7}{0,5}$	$\frac{30-40}{10-15}$	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен II ярус (үсенте) 10 Чыршы
		кара	4-8	$\frac{0,8}{0,5}$	$\frac{30-40}{4-6}$	$\frac{0,8}{0,5}$	$\frac{30-40}{5-8}$	$\frac{0,8}{0,5}$	$\frac{30-35}{8-12}$	$\frac{0,7}{0,5}$	$\frac{25-35}{10-15}$	(7-10) Усак

		жиләкле-кин үләнле (I-II)		0,6	4-6	0,6	5-8	0,6	10-12	0,5	10-15	(0-3) Чыршы, Нарат, Каен II ярус (үсенте) 10 Чыршы
		елга буенда үсә торган- зур үләнле (II-I)	4-8	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{30-40}{4-6}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{30-40}{5-8}$	$\frac{0,8}{0,6}$	$\frac{30-35}{10-12}$	$\frac{0,7}{0,5}$	$\frac{25-35}{10-15}$	(7-10) Усак (0-3) Чыршы, Каен II ярус (үсенте) 10 Чыршы

Россия Федерациясе Европа өлешендәге урман-дала районында юкәлекләрдә агачларны карау максатларында уздырыла торган кисү нормативлары

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кергү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты, кабатлануы, ел	Тәрбия кылганчыга кадәр ябалдашның минималь йомыклығы	Кисү ешлығы, запасы буенча проценты, кабатлануы, ел	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылығы	Кисү интенсивлығы, запас проценты	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылығы	Кисү интенсивлығы, запас проценты	
				Караганнан соң		Караганнан соң		Караганнан соң		Кабатлануы, ел		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
I. Күп максатларга, шул исәптән агач материалы алу өчен билгеләнгән утыртмалар												
1.	1. Чиста юкә утыртмалары һәм өлешчә (2 берәмлеккә кадәр) башка токымнар кушылмасы белән	катлаулы-вак үләнле юкәлекләр (II-III)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20 - 30	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-20 10 -15	(8-10) Юкә (0-2) Нарат, Чыршы, б.т.
		кара жиләкле-вак үләнле (III-IV)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20-25	0,8 0,7	20-25 8-12	0,8 0,7	15-20 10 -15	(8-10) Юкә (0-2) Нарат, Чыршы, б.т.
		катлаулы-киң үләнле (I - II)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	25-30	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15 -25 10 -15	(8-10) Юкә (0-2) Чыршы, Имән, б.т.
		кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20 - 30	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-20 10 -15	(8-10) Юкә (0-2) Чыршы, Имән, б.т.
2.	2. Составында юкә өстенлек итүче катнаш утыртмалар	катлаулы вак үләнле (II-III)	6 - 8	0,8 0,6	25-35	0,8 0,6	25-35	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10 -15	(7 - 10) Юкә (0-3) Нарат, Чыршы, б.т.
		кара жиләкле-вак үләнле (III-IV)	6 - 8	0,8 0,6	20 - 30	0,8 0,6	25-30	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10 - 15	(7 - 10) Юкә (0-3) Нарат, Чыршы, б.т.

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык кертү		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты, кабатлануы, ел	Тәрбия кылганчыга кадәр ябалдашның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча проценты, кабатлануы, ел	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
												б.т.
		катлаулы-киң үләнле (I - II)	6 - 8	0,8 0,5	30-40	0,8 0,5	30-40	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,6	20-30 10 -15	(7 - 10) Юкә (0-3) Чыршы, Имән, б.т.
		кара жиләклек-киң үләнле (II-III)	6 - 8	0,8 0,6	25-35	0,8 0,6	25-35	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10 -15	(7 - 10) Юкә (0-3) Чыршы, Имән, б.т.
II. Умартачылык (нектар бүлемтеге) максатларында үстерелә торган утыртмалар												
3.	1. Чиста юкә утыртмалары һәм өлешчә (2 берәмлеккә кадәр) башка токымнар кушылмасы белән	Катлаулы-вак үләнле юкәлекләр (II-III)	5-7	0,8 0,6	25-30	0,7 0,6	20 - 30	0,7 0,5	20 - 30 8-12	0,6 0,5	20-30 10 -15	10 Юкә, б. ток.
		кара жиләклек-вак үләнле (III-IV)	6 - 8	0,8 0,6	25-30	0,7 0,6	20 - 30	0,7 0,5	20 - 30 8-12	0,6 0,5	20-30 10 -15	10 Юкә, б. ток.
		катлаулы-киң үләнле (I - II)	5-7	0,8 0,5	25-35	0,7 0,5	20-35	0,7 0,5	20-35 8-12	0,6 0,4	20-40 10 -15	10 Юкә, б. ток.
		кара жиләклек-киң үләнле (II-III)	6 - 8	0,8 0,6	25-35	0,7 0,5	20 - 30	0,7 0,5	20 - 30 8-12	0,6 0,5	20-30 10 -15	10 Юкә, б. ток.
4.	2. Составында юкә өстенлек итүче катнаш утыртмалар	катлаулы вак үләнле (II-III)	4 - 6	0,7 0,5	30-40	0,7 0,5	20-40	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10 -15	(9-10) Юкә (0-1) б.т.
		кара жиләклек-вак үләнле (III-IV)	4-6	0,7 0,5	30-35	0,7 0,5	20-35	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10 -15	(9-10) Юкә (0-1) б.т.
		катлаулы киң үләнле (I-II)	4-6	0,7 0,5	30-50	0,7 0,5	20-45	0,6 0,6	20-40 8-12	0,6 0,4	20-40 10 -15	(9-10) Юкә (0-1) б.т.
		кара жиләклек-киң үләнле (II-III)	4 - 6	0,7 0,5	30-35	0,7 0,5	20-40	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10 -15	(9-10) Юкә (0-1) б.т.

Россия Федерациясе Европа өлешендәге урман-дала районында зирек утыртмаларында агачларны карау максатларында
уздырыла торган кисү нормативлары

Т/с	Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Төрле урман төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык керту		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
				Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты	
				Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	Чиста кара зирек утыртмалары һәм составында башка йомшак яфраклы токымнар бар	Елга буенда үсә торган кара зирекләргә-эре үләнле (II-I)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20 - 30	0,8 0,7	20-25 8 - 10	> 0,8 0,8	15 -25 10 -15	(7-10) Кара зирек (0-3) Чыршы, Имән б.т.
		Кара зирек утыртмалары сазлыклы-эре үләнле (III-II)	10 - 15	-	-	0,8 0,7	20-25	0,8 0,7	20-25 8 - 10	> 0,8 0,8	15 -25 10 -15	10 Кара зирек, б.т.бер.
2.	Кара зирек өстенлек итүче һәм составында башка кыйммәтле токымнар булган катнаш утыртмалар	Елга буенда үсә торган кара зирекләргә (II-I)	8 - 10	0,7 0,6	25-35	0,8 0,6	25-35	0,8 0,6	20 - 30 8 - 10	0,8 0,7	20-25 10 -15	(6-8) Кара зирек, (2-4) Чыршы, Имән, б.т.

Россия Федерациясе Европа өлешендәге урман-дала районында тирәк һәм өянке утыртмаларында агачларны карау максатларында уздырыла торган кисү нормативлары

Т/с	Урман утыртмаларының төркемнәре	Тәрбияли башлау яше, ел	Яктылык керту		Чистарту		Сирәкләү		Аркылы кисү	
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты	Тәрбия кылганчыга кадәр минималь тулылыгы	Кисү интенсивлыгы, запас проценты
			Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел	Караганнан соң	Кабатлануы, ел
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Саф һәм өлешчә башка токымнар катнашындагы тирәк утыртмалары	2-4	0,8 0,7	20 - 30	0,8 0,7	20 - 30	0,8 0,7	15-30 5-8	0,9 0,7	20-35 7-10
2.	Саф һәм өлешчә башка токымнар катнашындагы чәчбай утыртмалары	3-4	0,8 0,7	15-25	0,8 0,7	20-25	0,8 0,7	20 - 30 5-7	0,8 0,7	15-20 7-8

Искәрмәләр:

1. Кисүләрнең максималль ешлык проценты тоташлыгы (тулылыгы) 1,0 тигез булган утыртмалар өчен китерелде. Тоташлыкның (тулылыкның) түбәнрәк күрсәткечләрендә, кисәк тотрыклылык кимү куркынычы янаганда һәм башка начар шартларда, шулай ук техник коридор челтәрле кишәрлекләрен тәрбия кылганда кисү ешлыгы, әлбәттә, кими.

2. Технологик коридорларны (запасы буенча 5-7 процентка) кисеп чыкканда һәм кирәкмәгән агачларны күп күләмдә юк итү зарурлыгы булганда ешлыкны арттыру рөхсәт ителергә мөмкин.

2.1.3. Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

Барлык төр кисүләрдә ел саен рөхсәт ителгән агач материалы алу күләме 9 нчы таблицада китерелә.

РФ Урман кодексының 60.8 статьясының 3 өлеше буенча зарарлы организмнарның чыганаclarын бетергәндә чаралар уздыру барышында (һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кискәндә) әзерләнгән агач материалы күләме файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләменә кертелми. Һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисү Урман патологиясен мониторинглау буенча дәүләт фонды тарафыннан ачылган урман утыртмаларына урман патологиясе буенча уздырылган тикшерүнең расланган актлары нигезендә башкарыла.

Кисүләрнең барлык төрләре буенча ел саен файдалану күләме 173,9 мең куб.метр матди кыйммәتكә әйләндереп була торган агач материалы тәшкил итә.

Барлык төр кисүлөрдө файдалану өчен билгелэнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

мәйданы – гектар, запасы – мең куб.метр

Хужалыклар	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме														
	өлгергән һәм картайган агачларны кискәндә			Урманнарны тәрбияләгәндә, агачларны кискәндә			зыян күргән һәм һәлак булган агачларны кискәндә			урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын һәм урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен билгелэнгән урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кискәндә			барлыгы		
	мәйданы	запасы		мәйданы	запасы		мәйданы	запасы		мәйданы	запасы		мәйданы	запасы	
матди кыймм		эшкә яраклы	матди кыймм		эшкә яраклы	матди кыймм		эшкә яраклы	матди кыймм-мәткә		эшкә яраклы	матди кыймм		эшкә яраклы	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Урманчылык буенча барлыгы															
Ылыслы	11	2,4	2,0	184	6,2	3,7	-	-	-	-	-	-	195	8,6	5,7
Каты яфраклы	11	1,3	0,5	92	1,9	0,7	-	-	-	-	-	-	103	3,2	1,2
Йомшак яфраклылар	906	155,8	73,4	175	5,7	2,2	-	-	-	13	0,6	0,2	1094	162,1	75,8

Жәмгысе	928	159,5	75,9	451	13,8	6,6	-	-	-	13	0,6	0,2	1392	173,9	82,7
шул исәптән кишәрлек урманчылыклары буенча:															
Болгар															
Ылыслы	4	0,8	0,7	41	1,0	0,5	-	-	-	-	-	-	45	1,8	1,2
Каты яфраклы	-	-	-	27	0,6	0,2	-	-	-	-	-	-	27	0,6	0,2
Йомшак яфраклылар	137	22,7	10,4	22	0,8	0,3	-	-	-	2	0,1	-	161	23,6	10,7
Жәмгысе	141	23,5	11,1	90	2,4	1,0	-	-	-	2	0,1	-	233	26,0	12,1
Зәй															
Ылыслы	3	0,7	0,6	108	4,3	2,8	-	-	-	-	-	-	111	5,0	3,4
Каты яфраклы	-	-	-	15	0,2	0,1	-	-	-	-	-	-	15	0,2	0,1
Йомшак яфраклылар	166	29,8	13,0	37	1,2	0,5	-	-	-	1	-	-	204	31,0	13,5
Жәмгысе	169	30,5	13,6	160	5,7	3,4	-	-	-	1	-	-	330	36,2	17,0
Кушниково															
Ылыслы	-	-	-	5	0,1	-	-	-	-	-	-	-	5	0,1	-
Каты яфраклы	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Йомшак яфраклылар	185	28,6	14,3	66	2,3	0,9	-	-	-	2	0,1	-	253	31,0	15,2
Жәмгысе	185	28,6	14,3	71	2,4	0,9	-	-	-	2	0,1	-	258	31,1	15,2
Өргәнчә															
Ылыслы	2	0,5	0,4	22	0,6	0,3	-	-	-	-	-	-	24	1,1	0,7
Каты яфраклы	-	-	-	20	0,5	0,2	-	-	-	-	-	-	20	0,5	0,2
Йомшак яфраклылар	271	53,4	25,8	21	0,6	0,2	-	-	-	4	0,2	0,1	296	54,2	26,1
Жәмгысе	273	53,9	26,2	63	1,7	0,7	-	-	-	4	0,2	0,1	340	55,8	27,0
Ямаши															
Ылыслы	2	0,4	0,3	8	0,2	0,1	-	-	-	-	-	-	10	0,6	0,4
Каты яфраклы	11	1,3	0,5	30	0,6	0,2	-	-	-	-	-	-	41	1,9	0,7

Йомшак яфраклылар	147	21,3	9,9	29	0,8	0,3	-	-	-	4	0,2	0,1	180	22,3	10,3
Жәмгысе	160	23,0	10,7	67	1,6	0,6	-	-	-	4	0,2	0,1	231	24,8	11,4

2.1.4. Кисентеләрнең яше

Урман утыртмалары кисентеләренең «Кисентеләрнең яшен билгеләү турында» 2015 елның 9 апрелдәге 105 номерлы Рослесхоз боерыгы белән билгеләнгән яше 10 нчы таблицада китерелә.

10 нчы таблица

Кисентеләрнең яше

Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре, шул исәптән саклагыч урманнарның категорияләре	Хужалык бүлемтекләре һәм аларга керә торган, өстенлек итүче токымнар	Бонитет класслары	Кисентеләрнең яше, ел
1	2	3	4
Урман үсә торган зона: Урман-дала зонасы			
Урманлы район: Россия Федерациясенең Европа өлешендәге урман-дала районы			
Саклагыч урманнар (су объектлары буйларында урнашкан тыюлы урман полосалары – саклагыч урманнар категориясеннән тыш)	Ылыслы		
	Нарат, чыршы, карагай	Барысы да	101-120
	Каты яфраклы		
	Орлыклык имән, корычагач	Барысы да	121-140
	Үсентеле имән	III һәм югарырак	71-80
		IV һәм түбәнрәк	61-70
	Карама, өрәңге	Барысы да	71-80
	Йомшак яфраклылар		
	Бал бирүче (нектарлы) юкә	Барысы да	81-90
	Каен, кара зирек, юкә (товарлык),	Барысы да	71-80
	Усак, тирәк, кара тирәк, соры зирек, агачсыман тал	Барысы да	51-60
	Тирәк (культуралар)	Барысы да	36-40
	Куаклыклар		
	Таллык	Барысы да	5
Саклагыч урманнар (су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары), эксплуатация урманнары	Ылыслы		
	Нарат, чыршы, карагай	Барысы да	81-100
	Каты яфраклы		
	Орлыклык имән, корычагач	Барысы да	101-120
	Үсентеле имән	III һәм югарырак	61-70
		IV һәм түбәнрәк	51-60
	Карама, өрәңге	Барысы да	61-70
	Йомшак яфраклылар		
	Бал бирүче (нектарлы) юкә	Барысы да	81-90
	Каен, кара зирек, юкә (товарлык)	Барысы да	61-70
	Усак, тирәк, кара тирәк, соры	Барысы да	41-50

	зирек, агачсыман тал		
	Тирэк (культуралар)	Барысы да	31-35
	Куаклыклар		
	Таллык	Барысы да	5

2.1.5. Агачлыкларның тулылыгын һәм составын, дилэнкеләрнең күләмнәрен, дилэнкеләрнең тоташу чорларын, киртекләр санын, кисүләрнең кабатлану чорларын исәпкә алып, агач материалын сайлау проценты (ешлыгы)

Агач материалы эзерләүгә карата таләпләр Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыкларда агач материалы эзерләү кагыйдәләрен һәм агач материалы эзерләү үзенчәлекләрен раслау турында» 2020 елның 1 декабрдәге 993 номерлы боерыгы, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Диләнке эшләре төрләрен, аларны башкару тәртибен һәм эзлеклелеген, диләнке эшләренең технологик картасы формасын, диләнкене актыккы карап чыгу актының формасын һәм диләнкене актыккы карап чыгу тәртибен раслау турында» 2022 елның 17 гыйнварындагы 23 номерлы боерыгы белән расланган Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыкларда, урман паркларында агач материалы эзерләү кагыйдәләрендә һәм агач материалы эзерләү үзенчәлекләрендә билгеләнгән.

Өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисү буенча төп оештыру-техник элементларның параметрлары киләсе таблицада китерелде.

Өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисүләрдә төп оештыру-техник элемент параметрлары

Т/с	Агач материалы эзерләү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисү	Тоташ кисү
1	2	3	4
Россия Федерациясе Европа өлешенең урман-далалы урман районы			
1.	Сайланма кисү ешлыгы, процент		
	Бик зәгыйфь	10 кадәр	
	Зәгыйфь	11-20	
	Уртача	21-30	
	Уртача-югары	31-40	
	югары	41-50	
	Бик югары (сайланма санитар кисү өчен)	51-70	
2.	Дилэнкеләрнең (сайланма кисүләрдә) чик мәйданы, гектар Саклагыч урманнар:		
	Ирекле-сайланма кисү	25	
	Төркемле-сайланма кисү	15	
	Тигез-эзлекле кисү	15	
	Төркемле-эзлекле кисү	10	
	Полоса аша эзлекле кисү	5	
	Эксплуатация урманнары		
Ирекле-сайланма кисү	50		

Т/с	Агач материалы эзерлөү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисү	Тоташ кисү
1	2	3	4
	Төркемле-сайланма кисү	30	
	Тигез-эзлекле кисү	30	
	Төркемле-эзлекле кисү	25	
	Полоса аша эзлекле кисү	15	
3.	Сайланма кисүлөрдө дилэнкеләрнең чик дәрәжәдәге майданы, гектар		
	нарат, карагай		5
	Чыршы, пихта		5
	орлыктан яңартылганда имән		2,5
	шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар		10
	йомшак яфраклылар		10
4.	Тоташ кисүлөрдә дилэнкеләрнең чик дәрәжәдәге киңлегә, м		
	нарат, карагай		50
	Чыршы, пихта		50
	орлыктан яңартылганда имән		50
	шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар		100
	йомшак яфраклылар		100
5.	Дилэнкеләр тоташу чоры, ел		
	нарат, карагай		4
	Чыршы, пихта		4
	орлыктан яңартылганда имән		4
	шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар		4
	йомшак яфраклылар		2
6.	Кисүләр кабатлану чоры, ел		
	Ирекле-сайланма кисү	8-30	
	Төркемле-сайланма кисү	8-30	
	Тигез-эзлекле кисү	4-8	
	Төркемле-эзлекле кисү	30-40	
	Полоса аша эзлекле кисү	4-8	
7.	Урман кварталының 1 км ягына хисаплаганда киртекләр саны		
	дилэнкеләр киңлегә (озынлыгы) 50 м кадәр булганда		4 артык түгел
	дилэнкеләр киңлегә (озынлыгы) 51-150 м булганда		3 артык түгел
	дилэнкеләр киңлегә (озынлыгы) 151-250 м булганда		2 артык түгел
	дилэнкеләр киңлегә (озынлыгы) 250 м артыграк булганда		1
8.	Төяү пунктлары, житештерү һәм көнкүреш объектлары өчен гомуми майдан (дилэнкенең гомуми майданыннан)		
	- алга таба ясалма урман торгызып	3 проценттан артык түгел	чикләнми
	Майданы 10 гектардан артык булган дилэнкелөрдө		5 проценттан артык түгел
	- сезонара агач материалы запаслары булдыру өчен		иң күбе 15

Т/с	Агач материалы эзерләү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисү	Тоташ кисү
1	2	3	4
			процент
	- туфракка зыян салып		3 проценттан артык түгел
	10 гектар һәм аннан да кимрәк булган урман полосаларында:		
	- алга таба яңартып		0,4 гектарга кадәр
	- алдан торгызып		0,3 гектарга кадәр
	- эзлекле кисүләрдә	0,3 гектарга кадәр	
	- сайланма кисүләрдә	0,25 гектарга кадәр	
9.	Сөйрәмә жир трассалары һәм диләнкедәге юллар майданы (диләнке майданыннан проценты)	15 проценттан артык түгел	20 проценттан артык түгел
	- күп операцияле техника кулланып		30 процентка кадәр
	- алга таба ясалма урман торгызып		чикләнми

2.1.6. Урманнарны торгызу алымнары

Урманнарны торгызу табигый, ясалма яки катнаш ысул белән башкарыла һәм Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнарны торгызу кагыйдәләрен, урманнарны торгызу проектының формасын, составын, аны килештерү тәртибен, аны килештерүдән баш тарту нигезләрен, шулай ук урманнарны торгызу проектының электрон рәвешендәге форматына карата таләпләр раслау турында» 2021 елның 29 декабрендәге 1024 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман төрләре һәм урманнарны торгызу ысуллары шулай ук Урманнарны торгызу кагыйдәләре белешмәләре белән жайга салына.

Татарстан Республикасында төп урман барлыкка китерүче токымнар булып гади нарат, Европа чыршысы, Себер карагае, сабакчалы имән, иенке каен, вак яфраклы юкә, гади усак, гади корычагач тора.

2.1.7. Урманнардан агач материалы эзерләү өчен файдалану вакытлары һәм башка мәгълүматлар

Агач материалы эзерләү элге Кагыйдәләр, Россия Федерациясе субъектының урман планы, урманчылыкның урман хужалыгы регламенты, шулай ук урманнарны үзләштерү проекты, диләнкенен таксация тасвирламасы һәм урман декларациясе (урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе нигезендә агач материалы эзерләү яисә Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә агач материалы эзерләү өчен урман утыртмаларын бер үк вакытта сатып, урманнарны саклау буенча эшләрне

сатып алуны гамәлгә ашыру очраklarыннан тыш. Бу максатларда урманнарны саклау эшләрән башкару контрактына урман утыртмаларын сату-алу турында шартлар кертелә) нигезендә гамәлгә ашырыла. Бу максатларда урманнарны саклау буенча эшләрне башкару контрактына урман утыртмаларын сатып алу-сату турында шартлар кертелә).

РФ Урман кодексының 23.4 статьясы һәм Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман бүлемтегенә таксация тасвирламасына кертелә торган мәгълүматлар составын, урман бүлемтегенә таксация тасвирламасын төзү тәртибен, аның электрон форматындагы форматына карата таләпләрне, урман бүлемтегенә таксация тасвирламасының урман бүлемтегенә хакыйкый торышы турындагы мәгълүматка туры килмәвен билгеләү тәртибен, урман бүлемтегенә таксация тасвирламасы формасын раслау турында» 2022 елның 14 октябрәндәге 687 номерлы боерыгы нигезендә диләнкеләрне аерып чыгару һәм таксацияләү белешмәләре нигезендә диләнкең таксация тасвирламасы төзелә. Урман бүлемтегенә таксация тасвирламасы урман утыртмаларының сан һәм сыйфат характеристикалары һәм тиешле урман бүлемтегендә эзерләнергә тиешле агач күләме турында мәгълүматны үз эченә ала һәм РФ Урман кодексының 23.3 статьясының

11 өлешендә каралган тәртиптә аерып чыгару һәм таксацияләү нәтижәләре буенча алынган мәгълүматлар нигезендә төзелә һәм урманнардан файдаланучылар һәм диләнке эшләрән башкаручылар тарафыннан төзелә.

Урман утыртмаларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, эзерләнгән агач материалын алып чыгу агач материалы эзерләү максатларында урман кишәрлегеннән файдаланучы зат тарафыннан урман декларациясе буенча декларацияләнгән торган чор башланган датадан 12 ай эчендә гамәлгә ашырыла. Агач материалы урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе яисә РФ Урман кодексының 19

статьясының

5 өлешендә күрсәтелгән контракт (сату-алу) нигезендә эзерләнгән очракта, агачларны кисү, тарттыру (транспорт белән күчерү), өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу эшләре шартнамәдә яисә контрактта билгеләнгән вакыт эчендә тиешенчә гамәлгә ашырыла.

Әлеге пунктта күрсәтелгән агачларны кисү, тарттыру (транспорт белән күчерү), өлешчә эшкәртү, саклау һәм алып чыгу эшләре Гидрометеорология һәм әйләнә-тирә мохитне мониторинглау буенча федераль хезмәт белешмәсе белән расланган әлеге таләпләрне вакытында үтәү мөмкинлеген юкка чыгаручы начар һава шартлары барлыкка килгән очракта рөхсәт ителә.

Урман утыртмаларын кисүнең, агач материалы саклауның һәм алып чыгуның чорлары урманнан файдаланучы затның язмача гаризасы нигезендә, вәкаләтле орган тарафыннан иң күбе 12 айга арттырылырга мөмкин.

Исемлеге Россия Табигать министрлыгының «Россия Федерациясе Кызыл китабына яисә Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән, сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 29 маендагы 264 номерлы боерыгы белән расланган агачларның һәм куаклыкларның төрләренә (токимнарының) агач материалын эзерләү рөхсәт

ителми. Агач материалы эзерлэгэндэ урманнарның биотөрлөлеген арттыру максатларында теләсә кайсы ярусында һәм аларның төркемнәрендә аерым агачлар (карт агачлар, куышлы, кош оялары булган, шулай ук оя кору һәм вак жәнлекләрнең качу урыны өчен яраклы агачлар) сакланырга мөмкин.

Урман агачларын кисү, тарттыру (транспорт белән күчерү), өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу вакытларын үзгәртүгә рөхсәт язмача рәвештә диләнкенең (кишәрлек урманчылыгын, урман кварталы номерын, урман-таксация бүлемтеге номерын, диләнке номерын) урнашкан урынын, диләнкенең майданын, агач материалының күләмен һәм агачларны кисү, тарттыру (транспорт белән күчерү), өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу буенча билгеләнгән (озынайтылган) вакытны (датаны) күрсәтеп бирелә.

Агач материалы эзерләү өчен урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе 10 елдан 49 елга кадәрге чорга төзелә.

2.2. Урманнардан чәер эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 31 статьясы һәм Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Чәер эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 911 номерлы боекы белән регламентлана.

Чәер эзерләү чәер эзерләү өчен билгеләнгән урманнарда гамәлгә ашырыла.

Кирт салу өчен өлгергән һәм картайган урман утыртмалары тапшырыла:

- 1) I-IV бонитет классларына караган нарат агачлары;
- 2) I-III бонитет классларына караган чыршы агачлары;
- 3) I-III бонитет классларына караган яфраклы агачлар;
- 4) I-III бонитет классларына караган урта яшьтәге, өлгереп килә торган һәм өлгергән пихта агачлары;

Кирт салу өчен түбәндәгеләр тапшырылырга мөмкин:

1) агачлыклар составында наратның катнашы урман утыртмасының агач материалының гомуми запасында 40 проценттан кимрәк булган урман утыртмалары;

2) сазлыкланган туфракларда IV бонитет классына караган һәм V бонитет классына караган нарат агачлары;

3) тоташмаган нарат агачлары;

4) үз билгеләнешен үтәп бетергән орлык бирүче нарат агачлары, орлык бирә торган полосалар;

5) сайланма кисү өчен билгеләнгән нарат агачлары;

6) 2-3 гектарга кадәр майданны биләүче имән агачлары.

10-15 еллык кирт салу вакытын тәэмин итү өчен өлгергән һәм картайган нарат агачлары житәрлек булмаган очракта, кирт салуны тәмамлау вакытына кисү яшенә житәчәк һәм кисү өчен билгеләнәчәк өлгереп килүче агачларга кирт салу рөхсәт ителә.

Чәер эзерләү чәер эзерләү өчен билгеләнгән урманнарда гамәлгә ашырыла.

Кирт салу өчен өлгергән һәм картайган урман утыртмалары тапшырыла:

- 1) I-IV бонитет классларына караган нарат агачлары;
- 2) I-III бонитет классларына караган чыршы агачлары;
- 3) I-III бонитет классларына караган яфраклы агачлар;
- 4) I-III бонитет классларына караган урта яшьтәге, өлгереп килә торган һәм өлгергән пихта агачлары;

Урманчылыкта урманнарны тәртипкә китергәндә кирт салу фонды ачыкланмады, чөнки кирт салу эше башкарылмый һәм алдагы исәпкә алу чорына проекланмый һәм таблица тутырылмый. Шуңа бәйле рәвештә, урманчылык буенча урман хужалыгы регламентында кирт салу төрләре, агачларда каррлар күләме һәм агачларның диаметрына карап, каррлар арасындагы каешларның киңлеген, урманнардан чәер эзерләү өчен файдалану чорлары каралмый.

11 нче таблица

Агачларга кирт салу фонды

майданы, мең гектар

Т/с	Күрсәткечләр	Кирт салу		
		Урманнарның максатчан билгеләнеше		
		Саклагыч урманнар	Эксплуатация урманнары	Жәм-гысе
1	2	3	4	5
1.	Кирт салуга яраклы, өлгергән һәм картайган утыртмалар, барлыгы:	-	-	-
	алардан:	-	-	-
1.1.	кирт салуга жәлеп ителмәгән	-	-	-
1.2.	кирт салу буенча табышлы түгел	-	-	-
2.	Ел саен кирт салу күләме	-	-	-

2.3. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану РФ Урман кодексының 32 статьясы, Россия Табигать министрлыгының «Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 496 номерлы боерыгы, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы белән регламентлана.

Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителгән урман кварталларының һәм аларның өлешләренең исемлекләре 5 нче таблицада күрсәтелә.

Агач булмаган урман ресурсларын шәхси ихтыяжлар өчен гражданнар тарафыннан эзерләү һәм жыеп алу, чыршылардан һәм яңа ел бәйрәмнәре өчен башка ылыслы токымнардан кала, РФ Урман кодексының 11 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Агач булмаган урман ресурсларын шәхси ихтыяжлар өчен гражданнар тарафыннан эзерләүгә һәм жыеп алуға карата РФ Урман кодексының 32 статьясының 1, 3 һәм 4 өлешләре кулланылмый.

Агачларны эзерләү ел дәвамында жир өстендә яткан агач ботакларын яки аларның урман кисү эшләре үткәрелгән урыннарда кисү калдыклары булмаган һәм агачларның табигый һәлак булуы нәтижәсендә, зарарлы организмнар зарарланганда, буран, кар өеме сындыру нәтижәсендә барлыкка килгән өлешләрен жыю юлы белән башкарыла. Коры-сарыны эзерләү урман утыртмаларын кисмичә, фәкәть кул белән генә, кул көче кулланылган эшләрдә файдаланыла торган кораллар, жайланмалар һәм механизмнар ярдәмендә генә, агачларны кисмичә гамәлгә ашырыла.

2.3.1. Урманнан агач булмаган урман ресурсларын төрләре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары

Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен урманнан рөхсәтле файдалануның ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре 12 нче таблицада китерелде.

12 нче таблица

Агач булмаган урман ресурслары эзерләү өчен урманнан рөхсәтле файдалану параметрлары

Т/с	Агач булмаган урман ресурсы төре	Үлчәү берәмлеге	Эзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
1.	Туз	тонна	50,0
2.	Агачларның, куакларның кайрысы	тонна	150,0
3.	Озын корыган ботак	мең куб.м	5,0
4.	Ботаказык	тонна	200,0
5.	Чыршы һәм нарат ботаклары	тонна	50,0
6.	Чыршылар һәм (яки) яңа ел бәйрәмнәре өчен башка ылыслы токым агачлары	мең данә	0,8
7.	Мунчала	тонна	2,0

Агач булмаган урман ресурсларының классификациясе бар, аның нигезендә ресурсларны, барлыкка килү (эзерлек) урынына, ресурсны исәпкә алу (бәяләү) ысулына, файдалану холкына карап, 3 төркемгә бүлү каралган.

2.3.2. Урманнан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыю өчен файдалану чорлары

Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю өчен дәүләт яки муниципаль милектәге урман кишәрлеген арендау шартнамәсе ун елдан кырык

тугыз елга кадәр төзелә.

2.4. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен урманнардан файдалану РФ Урман кодексының 34, 35 статьялары, Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыю кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 494 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу кагыйдәләре, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ Татарстан Республикасы законы белән регламентлана.

Азык-төлек урман ресурсларына кыргый жимешләр, жиләкләр, чикләвекләр, гөмбәләр, орлыклар, каен суты һәм башка урман ресурслары керә.

Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу гражданнар, юридик затлар тарафыннан эшкуарлык максатларында, шулай ук гражданнар тарафыннан – шәхси ихтыяжлар өчен гамәлгә ашырылырга мөмкин.

Гражданнар, юридик затлар урман кишәрлекләрен арендау шартнамәләре нигезендә азык-төлек урман ресурсларын эзерлиләр һәм дару үләннәрен жыялар.

Урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе 10 елдан 49 елга кадәрге чорга төзелә.

Шәхси ихтыяжлар өчен азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыю РФ Урман кодексының 11 статьясының 1 өлеше, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә башкарыла.

Чикләрендә азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыеп алу өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителгән урман кварталлары һәм аларның өлешләре исемлегә 5 нче таблицада күрсәтелгән.

2.4.1. Урманнардан азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен төрләре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары

Азык-төлек урман ресурсларын эзерләгәндә һәм дару үләннәрен жыйганда ел саен урманнардан рөхсәтле файдалануның рөхсәт ителгән күләмнәре 13 нче таблицада китерелә.

13 нче таблица

Азык-төлек урман ресурсларын эзерләгәндә һәм дару үләннәрен жыеп алганда урманнардан файдалану параметрлары

Т/с	Азык-төлөк урман ресурстарының, дару үләннәренең төрө	Үлчәү берәмлегә	Әзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләме
Азык-төлөк ресурстары			
1.	Жиләкләр: жир жиләгә	тонна	0,5
	клубника	тонна	0,5
	кызыл бөрлегән	тонна	0,5
	кура жиләгә	тонна	3,0
	миләш	тонна	5,0
	шомырт	тонна	5,0
	жәмгысе	тонна	14,5
2.	Гөмбә: ак	тонна	1,0
	майлы	тонна	3,0
	ал гөмбә	тонна	2,0
	кызыл гөмбә	тонна	20,0
	каен гөмбәсе	тонна	15,0
	гөрөждәләр	тонна	2,0
	этәч гөмбәсе	тонна	1,0
	баллы гөмбә	тонна	10,0
	Жәмгысе	тонна	54,0
3.	Чикләвек: урман чикләвегә	тонна	30,0
4.	Агач соклары: каен	тонна	40,0
Дару чималы			
5.	Сары мәтрүшкә, икеөйле кычыткан, ландыш, аю табаны, дару ромашкасы, акбаш, эт тигәнәгә, канлы үлән, песи үләнә, сәдәп гөлә, лапчатка, үги ана яфрагы, кыр наратбашы һ.б.	тонна	0,5 (коры килеш)

Жиләк, гөмбә һәм дару чималлары уңышының 90 процентына кадәр өлешә жирлә халык тарафыннан үзләштерелә.

2.4.2. Әзерләү һәм жыеп алу вакытлары

Азык-төлөк урман ресурстарын әзерләү һәм дару үләннәре жыю өчен урманнардан рөхсәтлә файдалану чорлары урман кишәрлегенә аренда шартнамәсендә билгеләнә.

2.4.3. Агач сутлары әзерләгәндә нормативлар һәм параметрлар

Каен суты әзерләү өлгергән урман кишәрлекләрендә кисәренә 5 елдан да ким булмаган вакыт кала рөхсәт ителә.

Каен суты әзерләү сайланма кисүләр башкарыла торган утыртмаларда кирт салу ысулы белән гамәлгә ашырыла, кисүгә билгеләнгән агачлардан алу рөхсәт ителә.

Кисеп жибәрү өчен тулылығы кимендә 0,4 һәм бер гектарга кимендә 200 данә агачлы, бонитетның I-III классларына караган урманның сәламәт өлешә сайлап

алына. Кисеп жибэргэндэ күкрэк биеклегендэге диаметры 20 см һәм аннан да юанрак булган агачларны билгелилэр.

Агач тамыры башланган жирдән 20-35 см биеклектә канал бораулау эшлэрен башкаралар. Агачта бер һәм аннан да күбрэк кирт салу тишекләре ясалган очракта, алар кәүсәнең бер ягында бер-берсеннән, сут бер савытка агып төшәрлек итеп, 8-15 см ераклыкта урнаштырыла.

Агач диаметрына карап, бораулана торган каналлар саны нормативлары киләсе таблицада китерелгән.

Агачның күкрэк биеклегендэге диаметры, см	Кирт салганда каналлар саны	Искәрмә
20-22	1	Диаметры 16 см булган агачларга кисэргэ бер ел калгач кирт салу рөхсэт ителә, түбэндэгечә басым нормалары булганда: 16-20 см – 1 канал 21-24 см – 2 канал 25 см һәм күбрэк – 3 канал
23-27	2	
28-32	3	
33 һәм аннан күбрэк	3	

Кирт салу чоры тәмамланганнан соң, агачларның чирләп китүен кисәтү максатларында, тишекләр сагыз пастасы белән сылап куелырга яисә агач бөке белән ябылырга һәм вар, бакча замазкасы яисә известьлы балчык белән сылап куелырга тиеш.

Калган елларда каналлар беренче елгы кисеп жибөрү каналлары дәрәжәсендә 10 см интервал белән агач кәүсәсе әйләнәсенә теге яисә бу ягына таба бораулана.

Әзерләү агачның техник сыйфатларын саклап калырылык итеп гамәлгә ашырылырга тиеш.

2.4.4. Абага-кара абага әзерләү

Азык-төлек урман ресурсларын әзерләү аларның үсентеләренә зыян китермәслек алымнар белән гамәлгә ашырылырга тиеш. Үсемлекләренә тамыры белән йолкып алу, яфракларына һәм тамыр үзәгенә зыян китерү тыела.

Кара абага чималын әзерләү бер кишәрлектә 3-4 ел дәвамында алып барыла. Аннары үсемлекләренә торгызу өчен тәнәфес кирәк: чималны бер тапкыр жыйган вакытта (бер сезонда) – 2-3 ел, ике тапкыр жыйган очракта – 3-4 ел.

2.4.5. Урманнарда азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен файдалану чорлары

Дәүләти яисә муниципаль милектәге урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе, азык-төлек урман ресурсларын әзерләү һәм дару үләннәрен жыю өчен урманнарда файдалану максатларында, РФ Урман кодексының 72 статьясындагы 3 өлеше нигезендә ун елдан алып кырык тугыз елга кадәр төзелә.

Урман кишәрлегенен аренда шартнамәсенен вакыты урман хужалыгы регламентында урманнардан файдалану буенча каралган чорга туры китереп билгеләнә.

2.5. Урманнардан аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Аучылык хужалыгы кыргый хайваннарның популяцияләре белән рациональ идарә итү һәм ел саен продукция алу рәвешендә урманнардан комплекслы файдалануга үз өлешен кертә.

Ау 209-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны аучылык хужалыгы өлкәсендәге эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен файдалану РФ Урман кодексының 25, 36 статьялары белән регламентлана.

Урманнардан ау хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен аучылык хужалыгын алып бару өчен файдалануны хокукый жайга салу Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлекләрен бирмичә аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2017 елның 12 декабрендәге 661 номерлы боерыгы, Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Аучылык инфраструктурасына карый торган объектлар исемлеге турында» 2017 елның 11 июлендәге 1469-р номерлы боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Аучылык биләмәләре чикләренә хокукый режимында аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен башкару рөхсәт ителә торган жирләр кертелә.

Аучылык биләмәләре түбәндәгеләргә бүленә:

1) 209-ФЗ номерлы федераль законда каралган нигезләрдә юридик затлар, шәхси эшқуарлар тарафыннан файдаланыла торган аучылык биләмәләре (алга таба – беркетелгән аучылык биләмәләре);

2) ау максатларында физик затлар ирекле йөри алу хокукына ия булган аучылык биләмәләре (алга таба – гомуми файдаланудагы аучылык биләмәләре).

Гомуми файдаланудагы аучылык биләмәләре Россия Федерациясе субъектындагы аучылык биләмәләренен гомуми мәйданында кимендә егерме процентын тәшкил итәргә тиеш.

Аучылык биләмәләре ауның бер яки берничә төрен гамәлгә ашыру өчен кулланылырга мөмкин.

Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

2.5.1. Аучылык инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен рөхсәт ителгән биотехник чаралар уздыру исемлеге һәм нормалары

Ел саен уздырыла торган биотехник чаралар күләме түбәндәге таблицада чагылдырылган.

Ел саен уздырыла торган биотехник чаралар күләме

Т/с	Чараларның төрләре	Үлчәү берәмлеге	Ел саен рөхсәт ителә торган
1	2	3	4
1.	Куяннар өчен ашату майданнары ясау	данә	50
2.	Пошилар, кыр кәжәләре өчен жимлекләр урнаштыру	данә	50
3.	Пошилар, кабан дунгызлары, куяннар өчен тоз салынган катырлар урнаштыру	данә/тонна	150/3,0
4.	Пошины, кыр кәжәсен, куяннарны ашату өчен усак, тал кисү	куб.метр	100
5.	Аучы манаралары урнаштыру	данә	3
6.	Ашату өчен печән эзерләү	тонна	5,0
7.	Суерлар һәм божырлар өчен чуер ташлыклар кору	данә	35
8.	Гөрелдәвекләр кору	данә	35
9.	Кабан өчен ашату кырлары ясау	гектар	5
10.	Бөртек калдыклары һәм яшелчә калдыклары эзерләү	тонна	10,0
11.	Ауны чикли һәм тыя торган аншлагллар, күрсәткечләр урнаштыру	данә	40

2.6. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 2 июлендәге 408 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләре белән регламентлана.

Урманнар авыл хужалыгы алып бару (печән чабу, авыл хужалыгы терлекләрен көтү, умартачылык, төньяк боланчылыгы, товарлы аквакультура (товарлы балыкчылык), авыл хужалыгы культураларын үстерү һәм башка авыл хужалыгы эшчәнлеген) өчен кулланылырга мөмкин, урман кишәрлеген биреп яки бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә гамәлгә ашырыла.

Авыл хужалыгын алып бару өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

2.6.1. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары

14 нче таблица

Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары

Т/с	Файдалану төрлөре	Үлчәү берәмлеге	Ел саен рөхсәт ителә торган
1	Сөрүлектән файдалану	гектар	11
2	Печән чабу	гектар/тонна	140/98
3	Авыл хужалыгы терлекләре көтү		
	а) урманда	гектар/баш	18000/7200
	б) утлавыкларда, жәйләүләрдә	гектар/баш	47/30
4	Умартачылык		
	а) бал бирүчеләр:		
	– юкә (урманнарның бал бирә торган урыннары)	гектар	3150
	- печәнлекләрдә, аланлыкларда, агач киселгән урыннарда үләннәр	гектар	610
	б) бал продуктлылыгы:		
	- юкә	килограмм	100
	- үләннәр	килограмм	100
	в) умарта ояларын тээмин итү мөмкинлеге	саны	2100

2.7. Балыкчылыкны гамәлгә ашыру, һәвәскәрләрчә балык тотудан тыш

Балыкчылыкны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану РФ Урман кодексының 38.1 статьясы һәм Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан балыкчылыкны гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2021 елның 13 октябрендәге 742 номерлы боерыгы белән регламентлана.

Урманнардан файдалануның бу төре алар урнашкан жирләрнең максатчан билгеләнеше белән бәйле һәм аны алып бару урман хужалыгы мәнфәгатләре белән туры килсә генә рөхсәт ителә.

Балык тоту өчен кишәрлек урманчылыклары буенча урман кварталлары яки аларның өлешләре исемлеге, һәвәскәрләрчә балык тотудан тыш, әлеге Регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

2.8. Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 40 статьясына ярашлы рәвештә урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану урманчылыкның барча территориясендә гамәлгә ашырылырга мөмкин.

Урманнардан файдалану Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлығының «Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 27 июлендәге 487 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләре белән регламентлана.

Фәнни-тикшеренү, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

2.9. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

2.9.1. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары

Рекреация эшчәнлегенә РФ Урман кодексында туризм, физик культура һәм спорт, ял оештыру һәм гражданның сәламәтлеген ныгыту өлкәсендә хезмәтләр күрсәтү белән бәйлә эшчәнлек буларак карала.

Урманнардан шушы рәвешле файдалану (РФ Урман кодексының 41 статьясында) урман кишәрлекләре бирүне таләп итә торган төрләргә карый, әмма урман ресурсларынан башка гына гамәлгә ашырыла, бирелгән урман кишәрлекләрендә кирәкле урман инфраструктурасы, шул исәптән капитал һәм капитал булмаган төзелмәләр һәм корылмалар булдырыла, территория төзекләндерелә (РФ Урман кодексының 13, 41 статьялары).

Рекреация эшчәнлеген оештыру үзенчәлекләре Россия Табигать ресурслары министрлығының «Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 908 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрендә бәян ителгән.

2.9.2. Рекреация эшчәнлегенә зонасына караган, шул исәптән физик-культура, спорт һәм спорт-техник корылмалар торгызу рөхсәт ителә торган, кварталларның һәм (яисә) аларның өлешләренә исемлеге.

Кишәрлек урманчылыклары буенча рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренә исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

2.9.3. Рекреация эшчэнлегенэ караган зона территориясен функциональ зоналарга бүлү

Рекреациялэу зоналары вазифаи зоналарга түбэндөгечэ бүлгэлэнэ:

1. Интенсив файдаланулы.
2. Уртача файдаланулы.
3. Оешкан рэвештэ ял итүле.
4. Резерватлы.
5. Заказник.
6. Катгый режимлы.
7. Хужалыкка бэйле.

2.9.4. Урман кишэрлеклэрендэ вакытлыча төзелгэн корылмалар исемлеге һәм аларны төзеклэндерү нормативлары

Рекреация билгелэнешендэге урманнарда территорияне төзеклэндерү нормалары (гомуми майданның 100 гектары буенча)

Т/с	Төзеклэндерү элементлары	Яшел зона		Чиклэрендэге (1 км маршрутка) актив ял итүгэ бэйле
		Актив ял	Һава сулап йөрү	
1	2	3	4	5
1.	Гравийлы, йөри торган өлеше 4,5 м (км) киңлегендэ булган машина белән килү юллары	0,15	0,02	-
2.	Билэмэлэр эчендэге гравийлы, өслеге 3 м (км) киңлегендэ булган юллар	1,8	0,5	-
3.	15 машинага исэплэнгэн, грунтлы, гравий белән вак таш кушылган автотукталышлар (данэ)	0,25	0,03	-
4.	Жэяүлэп йөри торган сукмаклар (км)	-	0,04	-

2.9.5. Урманнардан рекреация эшчэнлеген гамэлгэ ашыру өчен файдалану параметрлары һәм чорлары

Рекреация эшчэнлеге урманнарында хужалык эшчэнлеге халыкны ял иттерү өчен иң яхшы шартларны оештыруга, эстетик һәм санитар-гигиеник таләплэргэ жавап бирэ торган урман ландшафтларын саклауга һәм яхшыртуга, ландшафтларның типларын рациональ (оптималь) ярашлылыгын билгелэүгэ юнәлдерелгән булырга тиеш.

Рекреация билгелэнешендэге урманнар өчен эшлэрнең әһәмиятле элементы булып аларның территориялэрен төзеклэндерү тора, ул юллар төзү һәм ремонтлаудан, ял итү өчен урыннар һәм майданчыклар корудан, кече архитектура формаларын, урман скульптурасын урнаштырудан, төрле урман янгынарны

корылмаларын төзүдөн һәм башка төрлө чараларны гамәлгә ашырудан гыйбарәт. Юл-сукмак чөлтөрө барча территорияне бердәм композиция бөтөнлегенә берләштерергә тиеш.

Рекреация басымы йогынтысында урман тирәлегенә үзгәрү дәрәжәсен ял итү режимы билгели, ә ял режимы - урманнарның территориясен оештыруны.

Урманнардан рекреация эшчәнлегенә гамәлгә ашыру өчен файдаланганда урман кишәрлекләрендә капитал һәм капитал булмаган төзелмә объектлары, корылмалар исемлегенә һәм аларны төзөкләндерү нормативлары өстәмә тикшерүләр уздырганнан соң урманнарны үзләштерү проектларында аталган максатларда (ял, туризм оештыру, физик культура-савыктыру, спорт эшчәнлегенә һ.б.) файдалану өчен тапшырылган конкрет урман кишәрлегенә өчен бирелә.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә рекреация эшчәнлегенә гамәлгә ашыру максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

2.10. Урманнардан урман плантацияләре ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү билгеле бер токым (максатчан токым) урман үсемлекләрен үстерүгә бәйле эшқуарлык эшчәнлегенән гыйбарәт.

Билегеле бер токым урман утыртмаларына алар хисабыннан алдан билгеле сыйфатламалары булган агач материалын алу тәмин ителә торган ясалма утыртылган урман утыртмалары карый.

Урман плантацияләре урман фонды жирләрендә дә, башка категориядәге жирләрдә дә оештырыла ала.

Гражданнарга, юридик затларга урман плантацияләрен ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен урман кишәрлекләре – РФ Урман кодексы нигезендә, жир кишәрлекләре – жир законнары нигезендә арендага тапшырыла.

Урман плантацияләрендә урман утыртмаларын кисү һәм урман утыртмаларына кирт салу эшләрен башкару чикләүләрсез рөхсәт ителә.

Урманчылыкта урман плантацияләре, урман плантацияләрен техник проектлау материаллары юк, урманчылыкта урман плантацияләренә нигез салу өчен махсус тикшерүләр уздырылмады.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

2.11. Урманнардан жимешле, жыләкле, декоратив урман үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман жимешләрен, жыләкләрне, декоратив үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү жимешләр, декоратив үсемлекләр, дару үләннәре, жыләкләр һәм башка шуңа

охшаш урман ресурсларын алуға бәйле эшмәкәрлек эшчәнлегенән гыйбарәт. Урманнардан файдалануның әлеге төре Россия Табиғат ресурслары һәм экология министрлығының «Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 497 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрендә регламентлана һәм урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе нигезендә урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырыла.

Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен, беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урмансыз жирләр, шулай ук урман булып житешмәгән, агачлар киселгән урыннар, аланнар һәм урман культураларын утыртканчыга кадәр урманның табигый торгызылуы мөмкин булмаган башка урман утыртмалары белән капланмаган жирләр; рекультивацияләнергә тиешле (эшкә яраклы үзлеге беткән торфлыklar һ.б.) жирләр файдаланыла.

Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен үзгәртеп коруга билгеләнмәгән, азкыйммәтле утыртма кишәрлекләре файдаланылырга мөмкин.

Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану РФ Урман кодексының 27 статьясы нигезендә чикләнергә яки тыелырга мөмкин.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү максатында урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

Кишәрлек урманчылыктары буенча жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренә исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

2.12. Урманнардан урман питомниклары ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман питомникларын (даими, вакытлыча) булдыру һәм аларны эксплуатацияләү төп урман агач токымнары үсентеләрен үстерү белән бәйле эшчәнлек булып тора.

Урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләре Россия Табиғат ресурслары һәм экология министрлығының «Урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләрен раслау турында» 2021 елның 12 октябрдәге 737 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман питомниклары булдыру һәм алардан файдалану өчен урманнардан файдалану РФ Урман кодексының 27 статьясы нигезендә чикләнергә мөмкин.

Урман питомниклары төзү һәм аларны файдалану, әгәр мондый эшчәнлек аларның хокукый режимына каршы килмәсә, урман фонды жирләрендә һәм башка категория жирләрдә рәхсәт ителә (РФ Урман кодексының 39.1 статьясы).

Урман питомникларында кәлшәләр, үсентеләр үстерү өчен яхшыртылган һәм сортлы урман үсемлекләре кулланыла, әгәр мондый орлыклар юк икән, урман үсемлекләренең нормаль орлыклары кулланыла.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә урман питомниклары оештыру һәм аларны эксплуатацияләү максатында урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле чорга төзелә.

Урман питомниклары булдыру һәм аларны кишәрлек урманчылыклары буенча эксплуатацияләү өчен урман кварталлары яисә аларның өлешләре исемлеге әлеге Регламентның 5 нче таблицасында китерелә.

Хәзерге вакытта Зәй урманчылыгы чикләрендә бер даими урман питомнигы бар, аларда төп урман хасил итүче токымнар үстерелә.

2.13. Жир асты байлыklarын геологик өйрәнүне, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан жир асты байлыklarын геологик өйрәнү, эзләү һәм файдалы казылмалар чыгаруны гамәлгә ашыру өчен файдалану РФ Урман кодексының 43 статьясы, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Жир асты байлыklarын геологик өйрәнү, эзләү һәм файдалы казылмалар чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану тәртибен һәм, жир асты байлыklarын геологик өйрәнүне гамәлгә ашыру максатларында, урман кишәрлеге бирелмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә урманнардан файдалану очраklары исемлеген раслау турында» 2020 елның 7 июлендәге 417 номерлы боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Жир асты байлыklarын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалануның рөхсәт ителгән күләмнәре һәм урманчылыкларның кишәрлек урманчылыклары кисемендә урман кишәрлекләренең урнашкан урыны 5 нче таблицада чагылдырылган.

Урманнарны жир асты байлыklarын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгару максатларында файдалану өчен дәүләт яки муниципаль милектәге урман кишәрлеге арендага бирелә яки бу урман кишәрлегенә карата РФ Урман кодексының 9 статьясына ярашлы рәвештә сервитут билгеләнергә мөмкин. Урманнарны урман кишәрлеген бирмичә, сервитут билгеләмичә генә жир астын геологик өйрәнү максатларында файдалану рөхсәт ителә, әгәр күрсәтелгән максатларда эш башкару урман утыртмаларын кисүгә яки капитал төзелеш объектларын төзүгә китермәсә.

Жир асты байлыklarын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгару максатында урманнардан файдалана торган затлар түбәндәгеләрне тәэмин итә:

кулланыла торган урманнарны һәм урманга тоташкан урман кашакларны, ясалма һәм табигый су агымнарын житештерү һәм куллану калдыklары белән пычранудан даими чистарту;

житештерү эшчәнлеге барышында жиңмерелгән юлларны, киптерү канауларын, дренаж системаларын, күперләрне, башка гидротехник корылмаларны, квартал баганаларын, квартал юлларын, аншлаглларны, урманнар территориясен төзекләндрерү элементларын торгызуны;

Россия Федерациясе законнарына ярашлы рәвештә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган, жир асты байлыкларын геологик өйрәнүгә, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыруга бәйле объектларны тиешле эшләрне үтәү чорлары тәмамлану белән консервацияләүне яисә юк итүне һәм күрсәтелгән объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм (яки) эксплуатацияләү өчен файдаланылган жирләрне рекультивацияләүне;

әлеге затлар гаебе белән барлыкка килгән һәлакәт очракларын, шулай ук аларның нәтижәләрен бетерү буенча кирәкле чараларны күрү;

сейсмик разведка эшләрән планлаштыру һәм үткөрү, шулай ук хәрәкәт составын һәм йөкләрне яңа урынга күчерү максатларында квартал ызаннары, урман юллары биләгән һәм урман утыртмалары белән капланмаган башка жирләрден актив файдалану.

РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенекә була.

Әлеге агач материалы Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрәндрә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

РФ Урман кодексының 73.1 статьясының 3 өлешендә РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдалану өчен тапшырылган урман кишәрлекләрәндрә агач материалы эзерләү өчен аукцион уздырмыйча урман кишәрлекләрәндрә аренда шартнамәләрен төзү каралган.

РФ Урман кодексының 73.1 статьясының 3 өлешендәге 3 пунктында 43, 45 статьяларда каралган очракларда, дәүләт милкендә яки муниципаль милектә булган урман кишәрлеген файдалануга алу шартнамәсе жир асты байлыкларынан файдалануга лицензия гамәлдә булган чорга төзелә.

Жир асты байлыкларын геологик өйрәнүне, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру максатлары өчен урман кварталлары яисә аларның өлешләре исемлеге әлеге Регламентның 5 нче таблицасында китерелә.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданда Татарстан Республикасы территориясе

чикләрәндә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.14. Урманнардан сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портлары булдыру һәм аларны киңәйтү, гидротехник корылымнар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 44 статьясына ярашлы рәвештә, урман кишәрлекләре сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портларын булдыру һәм аларны киңәйтү, су законнарына ярашлы рәвештә гидротехник корылымнар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен файдаланыла.

Урман законнары нормаларында билгеләнгәнчә, РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенә була.

Әлеге агач материалы Россия Федерациясә Хөкүмәтенә «Россия Федерациясә Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

РФ Урман кодексының 72 статьясының 3 өлеше һәм 74 статьясының 3 өлеше нигезендә урман кишәрлекләре атап үтелгән максатларда дәүләт органнары карарлары нигезендә, аукционнар уздырмайча гына, бер елдан алып кырык тугыз елга кадәрге чорга арендага тапшырыла.

Дәүләт яки муниципаль милектәге урман кишәрлекләре гражданның, юридик затларга РФ Урман кодексының 9 статьясына ярашлы рәвештә сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портларын булдыру һәм аларны киңәйтү, гидротехник корылымнар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен бирелә.

Сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портларын булдыру һәм аларны киңәйтү, гидротехник корылымнар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү өчен кишәрлек урманчылыклары буенча урман кварталлары яки аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

«Россия Федерациясә Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясә Урман кодексына һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясә Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман

утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.15. Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Шәһәр төзелеше кодексының 1 статьясының 10.1 пунктына ярашлы рәвештә, линияле объектларга электр тапшыру линияләре, элемент линияләре (шул исәптән линия-кабель корылмалары), торбаүткәргечләр, автомобиль юллары, тимер юл линияләре һәм башка шундый корылмалар керә.

Урманнардан файдалануның әлеге төре РФ Урман кодексының 45 статьясы һәм Россия Табиғат министрлыгының «Урманнардан линияле объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану кагыйдәләрен һәм, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә, урман кишәрлеген бирмичә урманнардан линияле объектлар төзү, аларны үзгәртеп кору, аларны эшләтү өчен файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 10 июлендәге 434 номерлы боерыгы нигезендә регламентлана.

Сусакалагычлар, бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехник корылмалар, елга портлары, причаллар төзү өчен гражданның һәм юридик затларга урманчылыкның барча территориясе буйлап урман кишәрлекләрен даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшыру аренда хокукында гамәлгә ашырылырга мөмкин, ә махсус якланучы урман кишәрлекләрендә фәкать күрсәтелгән эшләрен урнаштыру ихтималының башка вариантлары булмаган очракта гына рөхсәт ителә.

Дәүләт милкендә яки муниципаль милектә булган урман кишәрлекләре гражданның һәм юридик затларга РФ Урман кодексының 9 статьясы һәм 73.1 статьясының 3 өлеше нигезендә аукцион уздырмыйча кырык тугыз елга кадәр бирелә.

Урман фонды жирләрендә урнашкан урманнарны төзелеш, реконструкция, линияле объектларны эксплуатацияләү белән бәйле объектларны урнаштыру өчен кулланганда урман булмаган жирләр, ә андый жирләр булмаганда – урманны торгызу өчен билгеләнгән жирләр (киселгән, янган, сирәкләнгән, чүлгә әверелгән урыннар, аланлыктар һәм башка урыннар), шулай ук түбән тулылыклы һәм аз дәрәжәдә кыйммәтле урман агачлары үскән майданнар кулланылырга тиеш.

Линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү максатларында арендага, даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшырылган урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кисү урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш. Урманнардан файдалануның әлеге төрендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан шушы рәвешле файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенә була (РФ Урман кодексының 20 статьясының 2 өлеше). Әлеге агач материалын сату РФ

Хөкүмәтенең «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Гражданның иминлеген тәмин итү һәм линияле объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны тудыру өчен билгеләнгән сак һәм санитар-саклык зоналарында урман утыртмаларын кисү күрсәтелгән зоналарда билгеләнгән режимга туры китереп гамәлгә ашырыла.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Электр челтәрләре хужалыгы объектларының саклык зоналарын һәм мондый зоналарның чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләреннән файдалануда махсус шартлар билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралендәге 160 номерлы карары нигезендә көчәнеш 1000 вольтка кадәр булган электр челтәрләре өчен түбәндәгечә саклык зонасы билгеләнә:

электр тапшыру һава линияләре буйлап (биналарга кертү өлешендә тармакларыннан тыш) жир өслегендә кырый үткәргечләр проекцияләреннән һәр ягыннан 2 метр ераклыкта торучы, параллель турылар белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә (алар үз торышыннан читкә чыгып тормаганда);

жир астынан электр тапшыручы кабель линияләре буйлап кырый кабельләрдән һәр ягыннан 1 метр ераклыкта торучы, параллель турылар белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә.

1000 В югары булган электр челтәрләренең саклык зонасы киләсе таблицага туры китереп билгеләнә.

Көчәнеш 1000 В югары булган электр челтәрләренең саклык зонасы

Т/с	Көчәнешнең проектта каралган номинал классы, кВт	Саклык зонасы, м
1	2	3
1.	1 кадәр	2 (биналарның стеналары, конструкцияләр һ.б. буйлап үзтотышлы яки изоляцияләнгән үткәргечле линияләр өчен саклык зонасы мондый линияләрдән норматив хокукый актларда билгеләнгән минималь мөмкин аралык белән билгеләнә)
2.	1-20	10 (5 – торак пунктлар чикләрендә урнаштырылган үзтотышлы яки изоляцияләнгән чыбыклы линияләр өчен)
3.	35	15
4.	110	20
5.	150, 220	25
6.	330, 500, +/- 400	30
7.	750, +/- 750	40
8.	1150	55

Торбаүткәргечләргә (алар нинди ысул белән салынган булса да) зыян салыну ихтималын булдырмас өчен саклык зоналары билгеләнә:

нефть, табигый газ, нефть продуктлары, нефть һәм ясалма углеводород газы транспортлаучы торбаүткәргеч трассалары буйлап, – торбаүткәргеч күчәрененең һәр

ягыннан 25 м ераклыкта узучы шартлы сызыклар белән чиклэнгән жир кишәрлеге рәвешендә;

сыегайтылган углеводородлы газлар, тотрыклы булмаган бензин һәм конденсат транспортлаучы торбаүткәргеч трассалары буйлап, – торбаүткәргеч күчәренәң һәр ягыннан 100 м ераклыкта уза торган шартлы сызыклар белән чиклэнгән жир кишәрлеге рәвешендә;

күптармаклы торбаүткәргеч трассалары буйлап – кырый торбаүткәргечләрнең күчәрләрәннән югарыда күрсәтелгән аралыкларда уза торган шартлы сызыклар белән чиклэнгән жир кишәрлеге рәвешендә;

су асты кичүләре буйлап – кичүләрнең кырый тармаклары күчәрләрәннән һәр ягыннан 100 м аралыкта торучы параллель яссылыклардан гыйбарәт булган су өслегәннән төпкә кадәрге су тирәлегенә бер өлеше рәвешендә;

конденсатны саклау һәм газсызландыру савытлары, продукцияне аварияле чыгару өчен жир амбарлары тирәли – күрсәтелгән объектлар территориясе чикләрәннән һәр ягыннан 50 м ераклыкта торучы, йомык сызык белән чиклэнгән жир кишәрлеге рәвешендә;

продукцияне транспортка әзерләүче технологик жайланмалар, суырту һәм тутыру буенча төп һәм аралык насос станцияләре, резервуар парклары, компрессор һәм газ бүлү станцияләре, продукцияне үлчәү төеннәре, салу һәм бушату эстакадалары, газны жир астында саклау станцияләре, нефть, нефть продуктларын жылыту пунктлары тирәли – күрсәтелгән объектларның территорияләре чикләрәннән һәр ягыннан 100 м торучы йомык сызыклар белән чиклэнгән жир кишәрлеге рәвешендә (Магистраль торбаүткәргечләрне саклау кагыйдәләре (Россиянең Федераль тау һәм сәнәгый күзәтчелегенәң 1992 елның 24 апрелендәге 9 номерлы карары белән расланган) (Россиянең Федераль тау һәм сәнәгый күзәтчелегенәң 1994 елның 23 ноябрәндәге 61 номерлы карары редакциясендә).

Аерып чыгару полосаларының чикләре аерып чыгару полосасын формалаштыру өчен кирәкле жир кишәрлекләрен аерып чыгаруның Россия Федерациясе Транспорт министрлыгы раслаган нормаларын исәпкә алып билгеләнә.

Аерып чыгару полосаларының һәм саклык зоналарының зурлыклары РФ Транспорт министрлыгының «Тимер юлларны аерып чыгару полосаларын формалаштыру өчен кирәкле жир кишәрлекләрен аерып чыгару нормаларын, шулай ук тимер юлларның саклык зоналарын исәпләп чыгару нормаларын раслау турында» 2008 елның 6 августындагы 126 номерлы боерыгында билгелэнгән Тимер юлларны аерып чыгару полосасын формалаштыру өчен кирәкле жир кишәрлекләрен аерып чыгару нормалары, шулай ук тимер юлларның саклык зоналарын исәпләп чыгару нормалары, жир корылышы, шәһәр төзелеше һәм проект документациясе, тимер юл линияләрен, төеннәрен һәм станцияләрен үстерүнең генераль схемалары нигезендә, шулай ук барлыкка килгән жирдән файдалану тәртибен һәм аерып чыгару полосаларының һәм саклык зоналарының элегрәк расланган зурлыкларын һәм чикләрен исәпкә алып билгеләнә.

Линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләрәннән исемлеге кишәрлек урманчылыклары буенча әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәэмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.16. Урманнардан урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен файдалану агач һәм башка урман ресурсларын эшкәртү объектларын булдыру, алардан продукция житештерүгә бәйле эшкуарлык эшчәнлегеннән гыйбарәт.

Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урман кишәрлекләрен куллану РФ Урман кодексының 46 статьясы, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2022 елның 31 гыйнварындагы 54 номерлы боерыгы белән регламентлана.

Дәүләт яки муниципаль милектәге урман кишәрлекләре гражданнарга, юридик затларга урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен арендага бирелә.

Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану максатында урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе бер елдан башлап кырык тугыз елга кадәрле чорга төзелә.

Әгәр федераль законнарда федераль дәүләт учреждениеләре тарафыннан урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү рөхсәт ителә икән, дәүләт милкендәге урман кишәрлекләре әлеге учреждениеләргә күрсәтелгән максатлар өчен даими (вакытын чикләмичә) файдалануга бирелә ала.

Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын урнаштыру максатларында, барыннан да элек, урмансыз жирләр, ә урман кишәрлегендә андый жирләр булмаганда – кисүләрдән соң торгызылмаган кишәрлекләр, янган, сирәкләнгән жирләр, чүллекләр, ачык урыннар, шулай ук тулылыгы һәм кыйммәте түбән булган урман утыртмалары үсә торган жирләр файдаланыла.

Бүтэн урман кишәрлекләреннән күрсәтелгән максатларда файдалану күрсәтелгән объектларны урнаштыруның башка вариантлары булмаганда рөхсәт ителә.

Саклагыч урманнарда булдыру, шулай ук Россия Федерациясе Урман кодексында һәм башка федераль законнарда каралган башка очракларда урман эшкәртү инфраструктурасын булдыру һәм эксплуатацияләү тыела.

Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урманнан файдаланганда түбәндәге очраклар булмаска тиеш:

урманнарны пычрату (шул исәптән радиоактив һәм нефть матдәләре белән) һәм урманнарда башка төрле тискәре йогынты ясау;

Гражданның урманнарда булуына чикләүләр кертелгән очракта, транспорт чаралары белән урман кишәрлекләренә керү.

Кишәрлек урманчылыклары буенча урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урман кварталлары яки аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчәтүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы һәм «Россия Федерациясе Урман кодексына һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 2 июлендәге 303-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә әлеге максатларда урманнан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урманнарны торгызу проектына яки урманнарны үрчәтү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданга Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урманнарны үрчәтү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданның иминлеген тәэмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырган очракта да.

2.17. Урманнан дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнарны дини оешмалар 125-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен куллана ала.

Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә дини һәм хәйриячелек билгеләнешендәге биналарны, корылмаларны, төзелмәләренә торгызу рөхсәт ителә. Дәүләт милкендә яки муниципаль милектә булган урман кишәрлекләре дини оешмаларга дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен түләүсез нигездә файдалануга тапшырыла (РФ Урман кодексының 47 статьясы).

Кишәрлек урманчылыклары буенча дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренә исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелгән.

2.18. Урманнарны саклауга һәм янадан үрчетүгә карата таләпләр

2.18.1. Урманнарда янғын куркынычсызлыгы чараларына, урманнарны радиоактив матдәләр белән пычранудан һәм тискәре башка йогынтыдан саклауга карата таләпләр

РФ Конституциясенен 9 статьясы һәм РФ Урман кодексының 51 статьясы нигезендә урманнар янғыннардан сакланырга тиеш.

Урманнарны янғыннардан саклау РФ Урман кодексы һәм «Янғын куркынычсызлыгы турында» федераль закон нигезендә биологик, урманчылык, экологик һәм төбәк үзенчәлекләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла һәм урманнардагы янғыннарны булдырмый калуга, вакытында ачыклауга һәм сүндерүгә юнәлдерелгән оештыру, хокукый һәм башка чаралар комплексын үз эченә ала.

Урманнардан файдаланганда, аларны саклаганда, яклаганда, янадан үрчеткәндә, урманнарда башка төр эшчәнлекне гамәлгә ашырганда, шулай ук урманнарда гражданнар йөргәндә урманнарда янғын куркынычсызлыгын тәмин итү буенча бердәм таләпләр Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарда янғын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 7 октябрендәге 1614 номерлы карары белән расланган Урманнарда янғын куркынычсызлыгы кагыйдәләрендә билгеләнгән. Урман янғыннарын кисәтү һәм сүндерү чаралары төрләре, урманнардан файдаланучы затларның әлеге чаралар белән тәмин ителү нормативлары, урманнардан файдаланганда урман янғыннарын кисәтү һәм сүндерү чараларын булдыру нормалары Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман янғыннарын кисәтү һәм сүндерү чаралары төрләрен, урманнардан файдаланучы затларның әлеге чаралар белән тәмин ителү нормативларын, урманнардан файдаланучы затларның урманнарны кулланганда урман янғыннарын кисәтү һәм сүндерү чараларын булдыру нормаларын раслау турында» 2014 елның 28 мартындагы 161 номерлы боерыгы белән расланган. Урманнарның табигый янғын куркынычын классификацияләү, һава шартларына бәйле рәвештә урманнарда янғын куркынычын классификацияләү Рослесхозның «Урманнарның табигый янғын куркынычын классификацияләүне һәм һава шартларына бәйле рәвештә урманнарда янғын куркынычын классификацияләүне раслау турында» 2011 елның 05 июлендәге 287 номерлы боерыгы белән расланган.

Урманнарны янғыннардан саклауның нәтижәләлеген арттыру максатларында Рослесхозның «Янғын-химия станцияләре турында нигезләмә раслау турында» 1997 елның 19 декабрендәге 167 номерлы боерыгы белән Янғын-химия станцияләре турында нигезләмә расланган.

Зәй урманчылыгы майданының янғын куркынычы классларына бүленеше түбәндәге таблицада күрсәтелде.

**Жирләрнең гомуми майданын табигый янғын куркынычы
класслары буенча бүлү**

Майданы, га

Т/с	Урманчылык	Янғын чыгу куркынычы классы					Жәмгыс е	Уртача класс
		I.	II.	III.	IV.	V		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Зәй	3316	5673	2878	43891	3293	59051	3.4
	%	5.6.	9.6	4.9	74.3	5.6.	5.6.	%

Урманда янғын барлыкка килү һәм таралу ихтималы, шулай ук аның интенсивлыгы һава шартларына карап билгеләнә. Бу вакытта метеорологик шартлар арасында янучан материалларны дымландыру яки корыту процессларына бәйлесе зуррак әһәмияткә ия булып тора. Мондый факторларга түбәндәгеләр керә: явым-төшемнәр, һаваның дымлылыгы һәм һава температурасы, җил һәм болытлылык.

Урманнарда һава торышына карап, янғын чыгу куркынычының федераль класслары

Т/с	Урманнардагы янғын чыгу куркынычы классы	Комплекслы күрсәткеч зурлыгы	Янғын чыгу буенча куркыныч дәрәжәсе
1	2	3	4
1.	I.	0 ... 300	Юк
2.	II.	301 ... 1000	Аз
3.	III.	1001 ... 4000	Уртача
4.	IV.	4001 ... 10000	югары
5.	V	10 000 артык	Гадәтән тыш

Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урманнарны янғынга каршы төзекләндерү чаралары турында» 2011 елның 16 апрелдәге 281 номерлы карарына, «Урманнарны янғынга каршы төзекләндерү нормативлары раслау турында» 2012 елның 27 апрелдәге 174 номерлы боерыгына таянып, регламентта табигый һәм икътисадый шартларны, урманнарның пирологик сыйфатламаларын, янғынның ихтимал чыганаclarын исәпкә алып, янғынга каршы чаралар комплексы билгеләнгән.

Янғынга каршы кору чараларының ел саен башкарыла торган күләме киләсе таблицада күрсәтелде.

Урманнарны янғынга каршы төзекләндерү буенча чараларның төрләре һәм
күләмнәре характеристикасы

Т/с	Чаралар исеме	Үлчәү берәмлеге	Таләп ителә торган күләме
1	2	3	4

Т/с	Чаралар исеме	Үлчәү берәмлеге	Таләп ителә торган күләме
1	2	3	4
1.	Урманнарда янғын куркынычсызлыгы чаралары турында мәгълүмат булган стендларны һәм башка билгеләрне һәм күрсәткечләрне урнаштыру, эксплуатацияләү һәм ремонтлау	данә	38
2.	Урманнарда килүче гражданнарның ял итү зоналарын төзекләндерү	данә	11
3.	Шлагбаумнар кую, эксплуатацияләү һәм аларны ремонтлау, янғын куркынычсызлыгын тәмин итү максатларында урманнарда гражданнарның булуын чикләүне тәмин итәрлек киртәләр кору	данә	19
4.	Урманнарны янғыннардан саклау өчен билгеләнгән урман юллары төзү	км	5,3
5.	Урманнарны янғыннардан саклау өчен билгеләнгән урман юлларын үзгәртеп кору	км	20,3
6.	Урманнарны янғыннардан саклау өчен билгеләнгән урман юлларын эксплуатацияләү	км	427
7.	Янғынга каршы минераллаштырылган полосалар урнаштыру	км	36
8.	Чистарту һәм яңарту:		
9.	- ызан юллары	км	0
10.	- янғынга каршы минераллаштырылган полосалар	км	165
11.	Янғынга каршы сулыкларны һәм янғынга каршы су белән тәмин итү чыганакларына килү юлларын эксплуатацияләү	данә	6
12.	Чыбык-чабыкны, урман түшәмәсен, коры үләннәрне һәм урмандагы башка янучан материалларны контрольдә тотып, профилактика максатларында янғынга каршы яндыру	гектар	0
13.	Урман утыртмаларының токым составын жайга салу һәм санитар-савыктыру чараларын уздыру юлы белән урманнарда табигый янғын куркынычын киметү	гектар	Татарстан Республикасы Президентының 2018 елның 24 декабрендәге ПУ-880 номерлы указы белән расланган Татарстан Республикасы Урман планы нигезендә

Урманнарда янғынга каршы профилактика уздыруда урман янғыннарына каршы пропаганда эһәмиятле роль уйный, ул урманнарны саклау һәм урман янғыннарын булдырмый калуга җаваплылык рухында җәмәгатьчелек фикерен һәм аерым кешеләрнең карашларын формалаштыру максатында аңга планлы рәвештә йогынты ясауга юнәлдерелгән мәгълүмат-пропаганда чаралары һәм гамәлләре җыелмасыннан гыйбарәт. Урман янғыннарына каршы пропаганда максатчан,

оператив булырга, ел чорына, урманнарда халыкның конкрет төркеме тарафыннан башкарыла торган эшчәнлекнең (ял итү, агач эзерләү, экспедицияләр һ.б.) торышына һәм холкына туры килергә, конкрет фактларны үз эченә алырга тиеш, ә басма матбугат чаралары эчтәлекле, кызыклы һәм образлы булырга тиеш.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2011 елның 17 маендагы 377 номерлы карары белән расланган Урманнардагы янғыннарны сүндерү планын һәм аның формасын эшләү һәм раслау кагыйдәләре нигезендә ел саен Урманнардагы янғыннарны сүндерү планы раслана.

2.18.2. Урманнарны саклауга карата таләпләр (санитар-савыктыру чараларының, урманнарны саклау буенча профилактика чараларының, зарарлы организмнарның чыганакларын ликвидацияләү чараларының, шулай ук вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чараларның нормативлары һәм параметрлары)

Урманнарны саклау урманнарда зарарлы организмнарны ачыклауга һәм аларның таралуын кисәтүгә, ә зарарлы организм чыганаклары барлыкка килгән очракта, аларны бетерүгә юнәлдерелгән.

Урманнарны саклау дәүләт хакимияте органнары тарафыннан аларның РФ Урман кодексының 81-84 статьяларында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны зарарлы организмнардан саклау РФ Урман кодексының 60.1-60.11 статьялары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 декабрендәге 2047 номерлы карары белән расланган Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре (алга таба – Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре) нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнардагы санитар куркынычсызлык чаралары түбәндәгеләрне үз эченә ала:

- а) саклагыч урман районнарына бүлү
- б) дәүләт урман патологиясе мониторингы
- в) урман патологиясенә тикшеренүләр уздыру
- г) зарарлы организмнарның таралуын кисәтү
- д) урманнарда санитар куркынычсызлыкның башка чаралары, шул исәптән:

аварияле агачларны кисү – структур кимчелекләре булган агачларны, шул исәптән черек, тамырлары ярылган, куркыныч булып иелеп торган, бөтен агачның яки аның бер өлешенең егылуына һәм дәүләт, муниципаль милеккә, шулай ук гражданнарның милкенә һәм сәламәтлегенә зыян китерергә сәләтле агачларны кисү;

агитация чаралары, шул исәптән урманнарда санитар куркынычсызлык турында халык белән профилактик әңгәмәләр, уку йортларында урманнарда санитар куркынычсызлык турында ачык дәресләр үткөрү, аншлаглар һәм плакатлар элү, шулай ук урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләрен үтәү кирәклегенә турында массакуләм мәгълүмат чараларында мәгълүмати материаллар урнаштыру.

Татарстан Республикасы территориясендә урнашкан урман фонды жирләрендә урманнарны саклык районнарына бүлү «Рослесозащита» ФБУ филиалы – «Татарстан Республикасы Урманны саклау үзәге» тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Урманнарны саклык районнарына бүлү тәртибе Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнарны саклык районнарына бүлү тәртибен раслау турында» 2017 елның 9 гыйнварындагы 1 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман патологиясе буенча дәүләт мониторингын уздыру тәртибе шулай ук «Рослесозащита» ФБУ филиалы – «Татарстан Республикасы Урманны саклау үзәге» тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Дәүләт урман патологиясе мониторингын гамәлгә ашыру тәртибе Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Дәүләт урман патологиясе мониторингын гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2017 елның 5 апрелдәге 156 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман патологиясе буенча тикшеренүләр (алга таба – УПТ) урманнарда дәүләт урман-патологик мониторинг белешмәләрен, шулай ук урманнарның санитар һәм урман-патологик торышы турында башка мәгълүматларны исәпкә алып уздырыла.

Урман патологиясен тикшерү тәртибе, урман патологиясен тикшерү акты формасы Россия Табигать министрлыгының 2020 елның 9 ноябрдәге 910 номерлы «урман патологиясен тикшерү тәртибен һәм урман патологиясен тикшерү акты формасын раслау турында»гы боерыгы белән расланган.

УАТ урман кишәрлекләренә хәзерге санитар һәм урман авырулары буенча торышы турында мәгълүмат алу, шулай ук зарарлы организмнар таралуны кисәтү чараларын нигезләү һәм билгеләү максатларында уздырыла.

УПТ материаллары нигезендә санитар-савыктыру чаралары (алга таба – ССЧ) уздырыла.

ССЧ урман утыртмаларының санитар һәм урман патологик торышын яхшырту, зарарлы организмнарның таралу куркынычын киметү, урман корткычлары һәм авыруларына каршы көрәшү, урман утыртмаларын үзләренә максатчан функцияләре белән тәэмин итү, шулай ук уңайсыз факторлардан (ут тәэсире, һава шартлары, туфрак-климат факторлары һәм башкалар, биотик һәм башка урманнарның тотрыклылыгына яки максатчан функциясенә зыян китерүче абиотик факторлар) китерелгән зыян күләмен киметү максаты белән Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Зарарлы организмнарның таралуын кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрдәге 912 номерлы боерыгы белән расланган Зарарлы организмнарның таралуын кисәтү буенча чараларны гамәлгә ашыру кагыйдәләренә ярашлы рәвештә үткәрелә.

Зарарлы организмнар таралуны кисәтү түбәндәгеләренә уздырылуын үз эченә ала:

- 1) урманнарны саклау буенча профилактика чаралары;
- 2) санитар-савыктыру чаралары, шул исәптән һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү;
- 3) вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чаралар.

Махсус сакланыла торган табигать территорияләрәндә урнашкан урманнарда зарарлы организмнар таралуын кисәтү чараларын уздыру территорияләрне махсус саклау режимын исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисүнең, матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агач материалын, шулай ук аварияле агачларны жыештыруның планлаштырылган күләмнәре 15 нче таблицада китерелә.

15 нче таблица

Санитар-савыктыру чараларының нормативлары һәм параметрлары

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	Жәмгысе
			Барлыгы	Шул исәптән:				
				То-таш	Сайлан-ма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Зәй урманчылыгы								
Ылыслы								
токымы – НАРАТ								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	0	0	0	0	67	67
		мең куб.метр	0	0	0	0	0,8	0,8
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2	3	0	10	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:							
	мәйданы	гектар	0	0	0	0	6,7	6,7
	Сайлана торган запас, барлыгы:			0	0	0	0	0
	- тамыр	мең куб.метр	0	0	0	0	0,1	0,1
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0	0	0	0	0	0
	- эшкә яраклы	мең куб.метр	0	0,0	0	0	0	0
Жәмгысе ылыслы								
1.	Урманчылык таләпләре	гектар	0	0	0	0	67	67
		мең	0	0	0	0	0,8	0,8

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле агачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	Жәмгысе
			Барлыгы	Шул исәптән:				
				То-таш	Сайлан-ма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	буенча ачыкланган фонд	куб.метр						
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2	3	0	10	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:							
	мәйданы	гектар	0	0	0	0	6,7	6,7
	Сайлана торган запас, барлыгы:			0	0	0	0	0
	- тамыр	мең куб.метр	0	0	0	0	0,1	0,1
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0	0	0	0	0	0
	- эшкә яраклы	мең куб.метр	0	0,0	0	0	0	0
каты яфраклы								
тоқымы – ИМӘН								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	0	0	0	0	51	51
		мең куб.метр	0	0	0	0	0,6	0,6
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2	3	0	10	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:							
	мәйданы	гектар	0	0	0	0	5,1	5,1
	Сайлана торган запас, барлыгы:			0	0	0	0	0

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле ағачларны жыештыру	Матди кыйммәتكә әйләндереп булмый торган ағачларны жыештыру	Жәмгысе
			Барлыгы	Шул исәптән:				
				То-таш	Сайлан-ма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	- тамыр	мең куб.метр	0	0	0	0	0,1	0,1
	- матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0	0,0	0	0	0	0
	- эшкә яраклы	мең куб.метр	0	0,0	0	0	0	0
Жәмгысе каты яфраклылар								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	0	0	0	0	51	51
		мең куб.метр	0	0	0	0	0,6	0,6
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2	3	0	10	
3.	Ел саен алырга рәхсәт ителә торган ағач материалы күләме:							
	мәйданы	гектар	0	0	0	0	5,1	5,1
	Сайлана торган запас, барлыгы:			0	0	0	0	0
	- тамыр	мең куб.метр	0	0	0	0	0,1	0,1
	- матди кыйммәتكә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0	0,0	0	0	0	0
	- эшкә яраклы	мең куб.метр	0	0,0	0	0	0	0
йомшак яфраклы								
Тоқымы – Усак								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	25,4	1,4	24	0	274	299,4
		мең куб.метр	1,4	0,2	1,2	0	3,3	4,7
2.	Кисү яисә	ел		2	3	0	10	

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Аварияле ағачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган ағачларны жыештыру	Жәмгысе
			Барлыгы	Шул исәптән:				
				То-таш	Сайлан-ма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	жыештыру чоры							
3.	Ел саен алырга рәхсәт ителә торган ағач материалы күләме:							
	мәйданы	гектар	8,7	0,7	8	0	27,4	36,1
	Сайлана торган запас, барлыгы:			0	0	0	0	0
	- тамыр	мең куб.метр	0,5	0,1	0,4	0	0,3	0,8
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0	0	0	0	0	0
	- эшкә яраклы	мең куб.метр	0	0	0	0	0	0
Жәмгысе йомшак яфраклы								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	25,4	1,4	24	0	274	299,4
		мең куб.метр	1,4	0,2	1,2	0	3,3	4,7
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2	3	0	10	
3.	Ел саен алырга рәхсәт ителә торган ағач материалы күләме:							
	мәйданы	гектар	8,7	0,7	8	0	27,4	36,1
	Сайлана торган запас, барлыгы:			0	0	0	0	0
	- тамыр	мең куб.метр	0,5	0,1	0,4	0	0,3	0,8
	- матди кыйммәткә әйләндереп	мең куб.метр	0	0	0	0	0	0

Т/с	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кисү			Авариялә ағачларны жыештыру	Матди кыйммәткә әйләндереп булмый торган ағачларны жыештыру	Жәмгысе
			Барлыгы	Шул исәптән:				
				Тоташ	Сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	була торган							
	- эшкә яраклы	мең куб.метр	0	0	0	0	0	0
Урманчылыктар буенча жәмгысе								
1.	Урманчылык таләпләре буенча ачыкланган фонд	гектар	25,4	1,4	24	0	392	417,4
		мең куб.метр	1,4	0,2	1,2	0	4,7	6,1
2.	Кисү яисә жыештыру чоры	ел		2	3	0	10	
3.	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган ағач материалы күләме:							
	мәйданы	гектар	8,7	0,7	8	0	39,2	47,9
	Сайлана торган запас, барлыгы:			0	0	0	0	0
	- тамыр	мең куб.метр	0,5	0,1	0,4	0	0,5	1
	- матди кыйммәткә әйләндереп була торган	мең куб.метр	0	0	0	0	0	0
	- эшкә яраклы	мең куб.метр	0	0	0	0	0	0

Искәрмә: Санитар-савыктыру чараларының күләменә урман авырулары буенча тикшерүләр акты нигезендә үзгәрешләр кертелә («Урманнарны зарарлы организмнардан саклауны җайга салуны камилләштерү өлешендә Россия Федерациясе Урман кодексына үзгәрешләр кертү турында» 2015 елның 30 декабрдәге 455 номерлы федераль закон буенча).

Урманнарны саклау буенча чаралар күләме корткычларның яңа чыганаclarы һәм урман авырулары барлыкка килүгә бәйле рәвештә һәм утыртмаларның санитар торышы үзгәрүгә карап үзгәртелергә тиеш.

УАТ нәтижеләре профилактика чараларын планлаштыру нигезе булып тора. Профилактика чараларын планлаштыру нәтижеләре урман хужалыгы регламентларында һәм урманнарны үзләштерү проектларында чагылдырыла.

Зарарлы организмнар таралуны кисәтү буенча профилактика һәм башка төрле чараларның параметрлары

Т/с	Чара	Үлчәү берәмлеге	Чараның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
1	2	3	4	5	6
урман хужалыгы					
1.	начар шартларда (корылык, бөжәкләр зыян салу) урман утыртмаларының тотрыклылыгын арттыру өчен ашламалар һәм минерал өстәмәләр куллану	гектар			Зарурлыкка карап.
2.	Агачларны дөвалау	данә			Зарурлыкка карап.
3.	зарарлы организмнар чыганагы барлыкка килмәсен өчен пестицидлар һәм урманны саклау өчен биологик чаралар куллану	гектар			Зарурлыкка карап.
Биотехник					
4.	бөжәк белән тукланучы кошларның һәм бөжәк белән тукланучы башка хайваннарның тереклек итү һәм үрчү шартларын яхшырту	гектар			Зарурлыкка карап.
5.	энтомофаг-бөжәкләрнең тереклек итү урыннарын саклау, аларны чыгару, күчерү һәм интродукцияләү	гектар			Зарурлыкка карап.
6.	нектар бирүче үләнле үсемлекләр чөчү	гектар			Зарурлыкка карап.
7.	феромоннар куллану	гектар			Зарурлыкка карап.

Профилактика, санитар-савыктыру, жир өстендә корыта торган һәм биотехник урман саклау чараларын үтәү нормативлары

Чара	Үлчәү берәмлеге	Чараның күләме
Урман авырулары ягыннан тикшеренү	гектар	116
Тоташ санитар кисү	гектар	0,7
Сайланма санитар кисү	гектар	8
Матди кыйммәتكә әйләндереп булмый торган агачларны жыештыру	гектар	39,2
Авария хәлендәге агачларны кисү	данә	0
Профилактик чаралар		Зарурлыкка карап.
Агитация чаралары		Зарурлыкка карап.

Зарарлы организмнарның чыганаclarын юкка чыгару чараларының параметрлары

Т/с	Чара	Үлчәү берәмлеге	Чараның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
1	2	3	4	5	6
1.	зарарлы организмнарның чыганаclarын тикшерү	гектар	Зарурлыкка карап.		
2.	зарарлы организмнарны юкка чыгару яисә күләмен киметү, шул исәптән химия препаратлары белән	гектар	Зарурлыкка карап.		
3.	зарарлы организмнар белән зарарланган урман утыртмаларының токым һәм яшь составларын жайга салу максатларында урман утыртмаларын кисү.	гектар	Зарурлыкка карап.		

2.18.3. Урманнарны яңадан үрчетүгә карата таләпләр (урманнарны торгызу, урман үстерү, урманнарны карау чараларын үткәру нормативлары, параметрлары, чорлары)

Киселгән, һәлак булган, зыян күргән урманнар яңадан үрчетелергә тиешле.

РФ Урман кодексының 61 статьясының 2 пункты нигезендә урманнарны торгызу түбәндәгеләрне үз эченә ала:

- 1) урман орлыкчылыгы;
- 2) урманнарны торгызу;
- 3) урманнарны карау;
- 4) урманнарны торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман урнашкан жирләргә кертү.

Урман орлыкчылыгы 454-ФЗ номерлы федераль закон һәм РФ Урман кодексының 65 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны торгызу РФ Урман кодексының 61, 62 статьяларына, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнарны торгызу кагыйдәләрен, урманнарны торгызу проектының формасын, составын, аны килештерү тәртибен, аны килештерүдән баш тарту нигезләрен, шулай ук проектның электрон рәвешендәге форматына карата таләпләрне раслау турында» 2021 елның 29 декабрендәге 1024 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарны торгызу кагыйдәләренә (алга таба – Урманнарны торгызу кагыйдәләре) ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урман үстерү РФ Урман кодексының 63 статьясына, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман үстерү кагыйдәләрен, урман

үстерү проектының формасын, составын, аны килештерү тәртибен, аны килештерүдән баш тарту нигезләрэн, шулай ук проектның электрон рәвешендәге форматына карата таләпләрне раслау турында» 2021 елның 20 декабрендәге 978 номерлы боерыгы белән расланган Урман үстерү кагыйдәләренә (алга таба – Урман үстерү кагыйдәләре) ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны карау РФ Урман кодексының 64 статьясы, Россия Табигать министрлығының «Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 30 июлендәге 534 номерлы боерыгы (алга таба – Урманнарны карау кагыйдәләре) белән регламентлана.

Урманнарны карау урманнарны үзләштерү проекты нигезендә урманнардан файдаланучылар, шулай ук дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары (алга таба – дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары) тарафыннан РФ Урман кодексының 81-84 статьяларына ярашлы рәвештә билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә башкарыла.

Урманнарны тәрбия кылу эшләре Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләренә туры китереп, чара төрләре буенча Россия Федерациясе субъектларының урман планнарында, урманчылыкларның (урман паркларының) урман хужалыгы регламентларында, урманнарны үзләштерү проектларында күрсәтелгән күләмнәрдә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны карап тоту чараларына урман утыртмаларын тәрбия кылу максатларында уздырыла торган кисүләр; агроурман-меолиоратив чаралар; бүтән чаралар, шул исәптән урман утыртмаларын яңарту; урман утыртмаларының формасын үзгәртү; урман утыртмаларын реконструкцияләү; урманнарны урманчылык-урманнарны саклау буенча тәрбияләү; урманның яңарышын, шытымнарын һәм утыртмаларның башка кыйммәтле компонентларын (тәрбия объектларын) карау; урманнарны рекреацион-ландшафт тәрбияләү; урманнарны тәрбия кылуның ярдәмче төрләре; урманнарны карауның махсус төрләре керә.

Урманнарны карау чаралары эксплуатация урманнарының максатчан билгеләнешен, саклагыч урманнарның һәм махсус якланучы урман кишәрлекләренә категорияләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Эксплуатация урманнарында урманнарны тәрбия кылу чаралары урманнарның продуктлылыгын арттыруга, югары сыйфатлы агач материалы һәм агач булмаган урман ресурслары алуга юнәлдерелгән.

Эксплуатация урманнарында ясалма һәм табигый барлыкка килгән, агач материалына ихтыяж зур булган максатчан агач токымнарына карата тәрбияви чаралар башкарыла. Максатчан агач токымнары Россия Федерациясе субъектының урман планында агач материалын житештерү структурасына һәм аңа булган ихтыяжга ясалган анализ нигезендә билгеләнергә тиеш.

Саклагыч урманнарда һәм махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урманнарны карау чаралары тирәлек урманнарның хасил итүче, су саклаучы, саклагыч, санитар-гигиена, савыктыру һәм файдалы функцияләрен саклауга һәм торгызуга юнәлдерелгән.

Саклагыч урманнар һәм урманнарның махсус якланучы кишәрлекләре өчен максатчан токымлы агачлар булып саклагыч урманнарның һәм махсус саклана

торган урман кишәрлекләренен максатчан билгеләнешенә җавап бирә торган агач токымнары санала.

Урманнарны карау буенча уздырылган чараларның сыйфатлылыгын һәм нәтиҗәлелеген бәяләү дәүләт хакимияте органнары, җирле үзидарә органнары тарафыннан, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Диләнке эшләре төрләрен, аларның тәртибен һәм аларны башкару эзлеклелеген, диләнке эшләренен технологик картасы формасын, диләнкене актыккы карау акты формасын һәм диләнкене актыккы карау тәртибен раслау турында» 2022 елның 17 гыйнварындагы 23 номерлы боерыгы белән расланган Диләнкеләрне тәрбия кылу тәртибенә туры китереп, диләнке эшләре тәмамланганнан соң диләнкеләрне караганда, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Дәүләт урман реестрына документлаштырылган мәгълүматларны кертүгә һәм аны үзгәртүгә нигез булган документларның исемлеген, формасын һәм аларны эзерләү тәртибен раслау турында» 2013 елның 11 ноябрэндәге 496 номерлы боерыгы белән расланган тәртиптә дәүләт урман реестрына мәгълүмат керткәндә һәм аны үзгәрткәндә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән җирләрне урман утыртмалары биләгән җирләргә кертү РФ Урман кодексының 64.1 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман утыртмалары вәкаләтле федераль башкарма хакимияте билгеләгән критерияләргә һәм таләпләргә җавап биргән очракта, урманнарны торгызу өчен билгеләнгән җирләрне урман утыртмалары били торган җирләргә кертү дәүләт хакимияте органнары һәм җирле үзидарә органнары тарафыннан аларның РФ Урман кодексының 81-84 статьяларына ярашлы рәвештә билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны торгызу өчен билгеләнгән җирләрне урман утыртмалары били торган җирләргә кертү тәртибе һәм тиешле акт формасы вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы тарафыннан билгеләнә.

Яшь агачларны карау һәм урманнарны карау буенча тәрбия кылуга бәйле булмаган бүтән чараларның нормативлары һәм параметрлары 16 нчы таблицада китерелде.

Яшь агачларны карау һәм урманнарны карауга бәйле булмаган бүтән чараларның нормативлары һәм параметрлары

Урманнарны карау төрлөрөнөң исеме	Кишәрлек урманчылыгы	Хужалык	Агач токымы	Мәйданы, га	Киселә торган запас, куб.метр	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Мәйданы, га	Киселә торган запас, куб.метр	
								Гомуми	1 гектардан
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Яшь агачлар арасында урманнарны карау буенча кисүләргә уздыру				414	7320		55	1177	18
шул исәптән									
Яктылык кертү өчен кисү	Болгар	Ылыслы	Нарат	14	30	5	3	6	2
		-»-	Чыршы	7	30	5	1	4	3
		Жәмгысә ылыслы		21	60		4	10	2
		каты яфраклы	Биек кәүсәлә имән	-	-		-	-	-
		Йомшак яфраклы	Юкә	1	10	5	-	-	-
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысә			22	70		4	10	3
	Зәй	Ылыслы	Нарат	4	10	5	1	2	3
		-»-	Чыршы	3	10	5	-	2	3
		Жәмгысә ылыслы		7	20		1	4	3
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысә			7	20		1	4	3
	Кушниково	Ылыслы	Чыршы	17	50	5	4	10	3
		Жәмгысә ылыслы		17	50		4	10	3
		каты яфраклы	Биек кәүсәлә имән	21	60	5	4	12	3
		Жәмгысә каты яфраклылар		21	60		4	12	3
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысә			38	110		8	22	3

	Өргәнчә	Ылыслы	Чыршы	17	50	5	4	12	3
		Жәмгысе ылыслы		17	50		4	12	3
		каты яфраклы	Биек кәүсәле имән	21	60	5	4	12	3
		Жәмгысе каты яфраклылар		21	60		4	12	3
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе			38	110		8	24	3
	Ямаши	Ылыслы	Чыршы	1	-	5	-	-	-
		Жәмгысе ылыслы		1	-		-	-	-
		каты яфраклы	Биек кәүсәле имән	12	40	5	3	8	3
		Жәмгысе каты яфраклылар		12	40		3	8	3
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе			13	40		3	8	3
Урманчылык буенча яктылык кертү өчен кисү, жәмгысе				118	350		22	68	3
Кирәкмәгән үсемлекләрне кисү	Болгар	Ылыслы	Нарат	8	200	10	1	20	25
		-»-	Чыршы	36	730	8	4	91	20
		Жәмгысе ылыслы		44	930		5	111	21
		каты яфраклы	Биек кәүсәле имән	7	140	5	1	28	21
		-»-	Өрәңге	5	160	5	1	32	33
		Жәмгысе каты яфраклылар		12	300		2	60	25
		Йомшак яфраклы	Юкә	10	270	5	2	54	27
		-»-	усак	2	60	5	-	12	21
		Жәмгысе йомшак яфраклы		12	330		2	66	27
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе			68	1560		9	237	23
	Зәй	Ылыслы	Чыршы	88	2070	8	11	259	23
		Жәмгысе ылыслы		88	2070		11	259	23
		каты яфраклы	Өрәңге	19	410	5	4	82	22

		Жәмгысе каты яфраклылар		19	410		4	82	22
		Йомшак яфраклы	Юкә	26	630	5	5	126	24
		Жәмгысе йомшак яфраклы		26	630		5	126	24
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе			133	3110		20	467	23
	Кушниково	Ылыслы	Чыршы	22	380	8	3	48	17
		Жәмгысе ылыслы		22	380		3	48	17
		каты яфраклы	Өрәңге	1	20	5	-	4	20
		Жәмгысе каты яфраклылар		1	20		-	4	20
		Йомшак яфраклы	Каен	7	100	5	1	20	15
		-»-	усак	2	60	5	1	12	30
		Жәмгысе йомшак яфраклы		9	160		2	32	18
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе			32	560		5	84	18
	Өргәнчә	Ылыслы	Чыршы	14	360	8	2	45	26
		Жәмгысе ылыслы		14	360		2	45	26
		каты яфраклы	Биек кәүсәле имән	10	210	5	2	42	21
		Жәмгысе каты яфраклылар		10	210		2	42	21
		Йомшак яфраклы	Каен	7	120	5	2	24	17
		Жәмгысе йомшак яфраклы		7	120		2	24	17
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе			31	690		6	111	22
	Ямаши	йомшак яфраклы	Каен	10	110	5	2	22	12
		-»-	усак	20	910	5	4	182	46
		-»-	Юкә	2	30	5	-	6	25
		Жәмгысе йомшак яфраклы		32	1050		6	210	33
	Кишәрлек урманчылыгы буенча			32	1050		6	210	33

	жәмгысе								
Урманчылык буенча кирәкмәгән үсемлекләрне кисү, жәмгысе				296	6970		33	1109	23
Агло-урман-орлык-мелиоратив чаралар уздыру юлы белән урманнарны карау									
Урманнарны карау буенча башка чаралар, шул исәптән:									
аз кыйммәтле урман утыртмаларын реконструкцияләү									
агач токымнарының жимеш бирүен карау									
агач ботакларын кискәләү									
урманнарны ашлау									
урман кырыйларын карау									
чыбылдыкны карау									
урманнарны кирәксез урман үсемлекләрен юкка чыгару юлы белән карау									
Башка чаралар									

Урман үскән шартларның типларын, бонитет классларын, караганчыга кадәр составы буенча утыртмаларның төркемен, чыбылдыкның караганнан соңгы минималь йомыклығын, агачлар саны яисә массасы буенча сайлау процентын күрсәтеп,

өстенлек итүче һәр токым буенча тәрбияви кисү режимының нормативлары Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләрендә билгеләнгән.

1. Кисүләрнең максималь ешлык проценты тоташлыгы (тулылыгы) 1,0 тигез булган утыртмалар өчен китерелде. Тоташлыкның (тулылыкның) түбәнрәк күрсәткечләрендә, кисәк тотрыклылык кимү куркынычы янаганда һәм башка начар шартларда, шулай ук техник коридор челтәрле кишәрлекләрен тәрбия кылганда кисү ешлыгы, әлбәттә, кими.

2. Технологик коридорларны (запасы буенча 5-7 процентка) кисеп чыкканда һәм кирәкмәгән агачларны күп күләмдә юк итү зарурлыгы булганда ешлыкны арттыру рөхсәт ителергә мөмкин.

Урманнарны торгызу һәм урман үстерү чараларын үткәрү таләп ителгән майданнарның күләме 17 нче таблицада күрсәтелгән.

17 нче таблица

Урманнарны торгызу һәм урман үстерү чараларының нормативлары һәм параметрлары

Майданы, га

Күрсәткечләр	Урман үсемлекләре капламаган жирләр				Алдагы чорда тоташ кисү дигәнчеләре	Урман үстерү	Барлыгы	Ел сәен башкарыла торган күләм
	Көекләр һәм һалак булган уртыртмалар	Киселгән урыннар	Аланлыклар һәм буш урыннар	Жәмгысә				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Урманчылык буенча барлыгы								
Урманнарны торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы	65	291	180	536	8341		8877	888
шул исәптән яшь төркемнәре буенча:								
Ылыслы	2	15	122	139	124		263	26
Каты яфраклы	-	1	20	21	110		131	13
Йомшак яфраклылар	63	275	38	376	8107		8483	849
Шул исәптән урманнарны торгызу ысуллары буенча:								
Ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы	60	197	167	424	439		863	86
алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	31	99	84	214	216		430	43
Каты яфраклы	24	81	65	170	177		347	35
Йомшак яфраклылар	5	17	18	40	46		86	8
Табиғый урман торгызу, барлыгы	5	94	13	112	7902		8014	802
алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	34		34	3
Каты яфраклы	-	-	-	-	99		99	10
Йомшак яфраклылар	5	94	13	112	7769		7881	789
Шул исәптән:								
шытым саклау	-	-	-	-	133		133	13
алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	34		34	3
Каты яфраклы	-	-	-	-	99		99	10
табиғат процесслары нәтижәсендә урманнарның табиғый торгызылуы	5	94	13	112	7769		7881	789

алардан токым төркемнәре буенча:								
Йомшак яфраклылар	5	94	13	112	7769		7881	789
Урман үрчөтүгә мохтаж жирләр	-	-	-	-	-			
шул исәптән кишәрлек урманчылыклары буенча:								
Болгар кишәрлеге урманчылыгы								
Урманнарны торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы	-	39	18	57	1189		1246	125
шул исәптән яшь төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	3	12	15	54		69	7
Каты яфраклы	-	-	2	2	-		2	-
Йомшак яфраклылар	-	36	4	40	1135		1175	118
Шул исәптән урманнарны торгызу ысуллары буенча:								
Ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы		26	17	43	83		126	13
алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	13	8	21	46		67	7
Каты яфраклы	-	11	7	18	28		46	5
Йомшак яфраклылар	-	2	2	4	9		13	1
Табиғый урман торгызу, барлыгы	-	13	1	14	1106		1120	112
алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	8		8	1
Каты яфраклы	-	-	-	-	-		-	-
Йомшак яфраклылар	-	13	1	14	1098		1112	111
Шул исәптән:								
шытым саклау	-	-	-	-	8		8	1
алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	8		8	1
Каты яфраклы	-	-	-	-	-		-	-
табигать процесслары нәтижәсендә урманнарның табиғый торгызылуы		13	1	14	1098		1112	111
алардан токым төркемнәре буенча:								
Йомшак яфраклылар	-	13	1	14	1098		1112	111
Урман үрчөтүгә мохтаж жирләр	-	-	-	-	-			
Зэй кишәрлеге урманчылыгы								
Урманнарны торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы	2	31	26	59	1620		1679	168
шул исәптән яшь төркемнәре буенча:								
Ылыслы	1	2	18	21	30		51	5
Каты яфраклы	-	-	3	3	-		3	-

Йомшак яфраклылар	1	29	5	35	1590		1625	163
Шул исэптэн урманнарны торгызу ысуллары буенча:								
Ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы	2	21	24	47	125		172	17
алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	1	10	12	23	61		84	8
Каты яфраклы	1	9	10	20	50		70	7
Йомшак яфраклылар	-	2	2	4	14		18	2
Табигый урман торгызу, барлыгы	-	10	2	12	1495		1507	151
алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	15		15	1
Каты яфраклы	-	-	-	-	-			
Йомшак яфраклылар	-	10	2	12	1480		1492	150
Шул исэптэн:								
шытым саклау	-	-	-	-	15		15	1
алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	15		15	1
табигать процесслары нәтижәсендә урманнарның табигый торгызылуы		10	2	12	1480		1492	150
алардан токым төркемнәре буенча:								
Йомшак яфраклылар	-	10	2	12	1480		1492	150
Урман үрчөтүгә мохтаж жирләр	-	-	-	-	-			
Кушниково кишәрлеге урманчылыгы								
Урманнарны торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы	-	43	7	50	1294		1344	134
шул исэптән яшь төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	2	5	7	-		7	1
Каты яфраклы	-	-	1	1	-		1	-
Йомшак яфраклылар	-	41	1	42	1294		1336	133
Шул исэптэн урманнарны торгызу ысуллары буенча:								
Ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы	-	29	6	35	35		70	7
алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	15	3	18	17		35	3
Каты яфраклы	-	12	2	14	14		28	3
Йомшак яфраклылар	-	2	1	3	4		7	1
Табигый урман торгызу, барлыгы	-	14	1	15	1259		1274	127
алардан токым төркемнәре								

буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	-			
Каты яфраклы	-	-	-	-	-			
Йомшак яфраклылар	-	14	1	15	1259		1274	127
Шул исәптән:								
шытым саклау	-	-	-	-	-		-	-
алардан токым төркемнәре								
буенча:								
Каты яфраклы	-	-	-	-	-		-	-
табигать процесслары		14	1	15	1259		1274	127
нәтижәсендә урманнарның								
табигый торгызылуы								
алардан токым төркемнәре								
буенча:								
Йомшак яфраклылар	-	14	1	15	1259		1274	127
Урман үрчәтүгә мохтаж	-	-	-	-	-			
жирләр								
Урганча кишәрлеге урманчылыгы								
Урманнарны торгызуга	1	106	100	207	2673		2880	288
мохтаж урыннар, барлыгы								
шул исәптән яшь								
төркемнәре буенча:								
Ылыслы	-	5	68	73	20		93	9
Каты яфраклы	-	-	11	11	-		11	1
Йомшак яфраклылар	1	101	21	123	2653		2776	278
Шул исәптән урманнарны								
торгызу ысуллары буенча:								
Ясалма (урман		72	93	165	69		234	23
культуралары булдыру),								
барлыгы								
алардан токым төркемнәре								
буенча:								
Ылыслы	-	36	47	83	34		117	12
Каты яфраклы	-	29	36	65	28		93	9
Йомшак яфраклылар	-	7	10	17	7		24	2
Табигый урман торгызу,	1	34	7	42	2604		2646	265
барлыгы								
алардан токым төркемнәре								
буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	4		4	-
Каты яфраклы	-	-	-	-	-		-	-
Йомшак яфраклылар	1	34	7	42	2600		2642	265
Шул исәптән:								
шытым саклау	-	-	-	-	4		4	-
алардан токым төркемнәре								
буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	4		4	-
Каты яфраклы	-	-	-	-	-		-	-
табигать процесслары	1	34	7	42	2600		2642	265
нәтижәсендә урманнарның								
табигый торгызылуы								
алардан токым төркемнәре								

буенча:								
Йомшак яфраклылар	1	34	7	42	2600		2642	265
Урман үрчөтүгө мохтаж жирлөр	-	-	-	-	-			
Ямаш кишәрлеге урманчылыгы								
Урманнарны торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы	62	72	29	163	1565		1728	173
шул исәптән яшь төркөмнәре буенча:								
Ылыслы	-	3	20	23	20		43	4
Каты яфраклы	-	1	3	4	110		114	12
Йомшак яфраклылар	62	68	6	136	1435		1571	157
Шул исәптән урманнарны торгызу ысуллары буенча:								
Ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы	58	49	27	134	127		261	26
алардан токым төркөмнәре буенча:								
Ылыслы	30	25	14	69	58		127	13
Каты яфраклы	23	20	10	53	57		110	11
Йомшак яфраклылар	5	4	3	12	12		24	2
Табигый урман торгызу, барлыгы	4	23	2	29	1438		1467	147
алардан токым төркөмнәре буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	7		7	1
Каты яфраклы	-	-	-	-	99		99	10
Йомшак яфраклылар	4	23	2	29	1332		1361	136
Шул исәптән:								
шытым саклау	-	-	-	-	106		106	11
алардан токым төркөмнәре буенча:								
Ылыслы	-	-	-	-	7		7	1
Каты яфраклы	-	-	-	-	99		99	10
табигать процесслары нәтижәсендә урманнарның табигый торгызылуы	4	23	2	29	1332		1361	136
алардан токым төркөмнәре буенча:								
Йомшак яфраклылар	4	23	2	29	1332		1361	136
Урман үрчөтүгө мохтаж жирлөр	-	-	-	-	-			

Искәрмә: Тоташ кисүләр буенча ел саен файдалануга рөхсәт ителә торган диләнке күләме үзләштерелмәгән очракта, урманнарны торгызу эшләренең күләме үзгәртелергә мөмкин.

Урман культураларын булдыру технологиясе туфрақ-типологик шартларга бәйле. Технологиянең нигезе сыйфатында урманчылык һәм урман хужалыгын

механикалаштыру буенча Россиякүләм фәнни-тикшеренү институты тарафыннан эшлэнгән урманнарны торгызу буенча хисап-технологик карталар киңәш ителә.

Аз кыйммәтле һәм түбән тулылыклы урман утыртмаларының булган составын һәм структурасын үзгәртү максатыннан урманның ябалдашы астында урман культуралары булдырыла, шул исәптән аерым очракларда карагай, чыршы, имән, каен ябалдашы астында әлеге культураларны булдыру рөхсәт ителә.

Урман агач токымнарының утырту материалына һәм урманнарны ясалма һәм катнаш торгызганда булдырылган, майданнары урман үсемлекләре белән капланган жирләргә кертелә торган яшь агачлар сыйфатына карата белдерелә торган критерияләр һәм таләпләр Урманнарны торгызу кагыйдәләре белән регламентлана.

Урманнарны торгызу кагыйдәләренең 12 пункты нигезендә урманнарны торгызганда утыртылган, майданнары урман урнашкан жирләргә кертеләргә тиешле, Урманнарны торгызу кагыйдәләренең 1-41 кушымталарына кертелмәгән урман агач токымы үсентеләренә карата критерийлар һәм таләпләр урманчылыкларның урман хужалыгы регламентларында билгеләнә.

Зәй урманчылыгы урманнары урнашкан жирләргә кертеләргә тиешле майданнарда урман агач токымының утырту материалына һәм үсентеләренә карата критерийлар һәм таләпләр

Урман агач токымы	Утырту материалына таләпләр			Майданнары урманнар урнашкан жирләргә кертеләргә тиешле яшь үсентеләргә карата таләпләр һәм критерийлар		
	Яше, кимендә, ел	Тамыр башланган жирдә уртача кәүсә диаметры, кимендә, миллиметр	Кәүсәнең уртача озынлыгы, кимендә, см	Яше, кимендә, ел	Төп токым агачлары саны, кимендә, 1 гектарга мең данә	Төп токым агачларының уртача биеклеге, кимендә, м
Өрәңге	1-2	3,0	12	8	1,7	0,9
Вак яфраклы юкә	2	2,5	20	5	2,0	1,5
Гади усак	2	2,5	20	4	2,0	2,0
Тирәк	1	2,5	15	5	1,0	2,0
Корычагач	2	4,0	15	6	2,0	1,5

Төп урман агач токымнарының яшәү өчен яраклы үсентеләре һәм яшь агачлары исәбенә бәйле рәвештә Кагыйдәләргә карата 1-41 кушымталарга кертелмәгән урман токымнары һәм урман үсү шартлары буенча урманнарны торгызу ысуллары урманчылыкларның урман хужалыгы регламентлары белән билгеләнә.

Урман торгызу ысуллары	Агач токымнар	Урман типлары төркеме, урман үсү шартлары типлары	Яшәргә сәләтле шытым һәм үсенте саны, 1 гектарга мең данә
1	2	3	4

Урман торгызу ысуллары		Агач токымнар	Урман типлары төркеме, урман үсү шартлары типлары	Яшэргэ сэлэтле шытым һәм үсенте саны, 1 гектарга мең данэ
1		2	3	4
Табигый урман торгызу	Шытымны саклу, үсентене карау юлы белэн	Чыршы, карагай, каты яфраклы һәм йомшак яфраклы токымнар	Коры	4 артык
			Саф	3 артык
			Дымлы	2 артык
Табигый урман торгызу	Туфракны минераллаштыру юлы белэн	Чыршы, карагай һәм каты яфраклы токымнар	Коры	1-3
			Саф	0,5-1,5
			Дымлы	0,5-1
Катнаш урман торгызу		Яфраклы йомшак токымнар	Коры	2-4
			Саф	1-3
			Дымлы	1-2
Ясалма урман торгызу	Чыршы, карагай һәм каты яфраклы токымнар		Коры	1 ким
			Саф	0,5 ким
			Дымлы	0,5 ким
	Яфраклы йомшак токымнар		Коры	2 ким
			Саф	1 ким
			Дымлы	1 ким

2.19. Урман үсү зоналары һәм урманлы районнар буенча урманнардан файдалануга карата талэплэрнең үзенчэлэклэре

РФ Табигать ресурслары министрлыгының «Россия Федерациясендэ урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясендэ урманлы районнар исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерыгы нигезендэ урманчылыкның барча территориясэ Россия Федерациясендэ Европа өлешендэге урман-дала районында урнашкан

Урман хужалыгы регламентында китерелгэн нормативлар Россия Федерациясендэ Европа өлешендэге урман-дала зонасының урман-дала районына туры килэ

3 БҮЛЕК. Урманнардан файдалануда чикләүләр

3.1. Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре буенча чикләүләр

Урманнарны максатчан билгеләнеш төрләре һәм саклагыч урман категорияләре буенча чикләүләр 18 нче таблицада китерелде.

18 нче таблица

Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре буенча чикләүләр

Т/с	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
1.	Саклагыч урманнар	<p>Саклагыч урманнарда тоташ кисүләргә уздыру РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә, 21.1 статьясының 2 өлешендә каралган очракларда һәм сайланма кисүләр үзләренә тирәлек хасил итә, су саклы торган, санитар-гигиеник, савыктыру һәм башка төрле функцияләрен югалта башлаган урман утыртмаларын саклагыч урманнарның максатчан билгеләнешен һәм алар башкара торган файдалы вазыйфаларны саклауны тәмин итә торган урман утыртмаларына алмаштыруны тәмин итмәгән очракларда гамәлгә ашырыла, әгәр Урман кодексында башкача билгеләнмәсә.</p> <p>Саклагыч урманнарда аларның максатчан билгеләнеше һәм файдалы функцияләре белән туры килмәгән эшчәнлек алып бару тыела.</p> <p>Саклагыч урманнарда урман эшкәртү инфраструктурасын төзү һәм эксплуатацияләү тыела</p>
2.	Су саклау зоналарында урнашкан урманнар	<p>Тыела:</p> <ol style="list-style-type: none">1) агулы химик препаратлар куллану;2) авыл хужалыгы алып бару, печән чабу, умартачылык һәм товар аквакультурасы (товар өчен балыкчылык) чикләү булып тора;3) урман плантацияләре төзү һәм алардан файдалану;4) линияле объектлардан, гидротехник корылмалардан һәм нефть һәм табигый газ табу, эзләү һәм чыгару өчен кирәкле объектлардан, велосипед һәм йөгерү юлларыннан тыш, капитал төзелеш объектларын төзү һәм алардан файдалану.5) урман эшкәртү инфраструктурасы ясау;6) урман түшәмәсен жыю
3.	Табигый һәм башка төр объектларны саклау вазыйфасын үтәүче урманнар	
3.1	а) урманнарның саклагыч полосаларында урнашкан урманнар	<p>РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә, 21.1 статьясының 2 өлешендә каралган очраклардан тыш, урман утыртмаларын тоташ кисү тыела.</p> <p>Тыела:</p> <ol style="list-style-type: none">1) урман плантацияләре төзү;

Т/с	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		2) урман эшкәртү инфраструктурасын булдыру; 3) урман түшәмәсен жыю
3.2	б) урман паркы зоналарында урнашкан урманнар	Тыела: 1) агулы химик препаратлар куллану; 2) аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру; 3) авыл хужалыгы алып бару; 4) файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару; 5) капитал төзелеш объектларын төзү, велосипед һәм йөгөрү юллары һәм гидротехник корылмалардан тыш. Урманнар урнашкан жирләрнең чикләрен мондый жирләрнең майданын киметүгә китерергә мөмкин итеп үзгәртү рөхсәт ителми.
3.3	в) яшел зоналарда урнашкан урманнар	Тыела: 1) агулы химик препаратлар куллану; 2) аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру, әгәр күрсәтелгән эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру урман утыртмаларын кисүне үткәргүгә яисә аучылык инфраструктурасы объектларын булдыруга китермәсә; 3) файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару; 4) авыл хужалыгын алып бару, печән чабу һәм умартачылыктан гайре, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында коймалар кую; 5) капитал төзелеш объектлары төзү һәм алардан файдалану, гидротехника корылмаларыннан, элемент чыбыкларыннан, электр үткәргү чыбыкларыннан, жир асты торбаүткәргечләреннән гайре Урманнар урнашкан жирләрнең чикләрен мондый жирләрнең майданын киметүгә китерергә мөмкин итеп үзгәртү рөхсәт ителми.
4.	Кыйммәтле урманнар	Тыела: 1) капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, велосипед һәм йөгөрү юллары, линияле объектлар һәм гидротехник корылмалардан тыш. 2) урман эшкәртү инфраструктурасын булдыру; 3) урман плантацияләре булдыру максатында урманнардан файдалану 4) урман түшәмәсен жыю
4.1	Су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары	Линияле объектлардан, гидротехник корылмалардан һәм нефть һәм табигый газ табу, эзләү һәм чыгару өчен кирәкле объектлардан кала, капитал төзелеш объектларын төзү һәм алардан файдалану.
4.2	Уылдык чачу урыннарын саклаучы урман полосалары	РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә, 21.1 статьясының 2 өлешендә каралган очраклардан тыш, урман утыртмаларын тоташ кисү тыела. Сайланма кисүләр үзләренә эйләнә-тирәлек хасил итү, су саклау, санитария-гигиена, савыктыру һәм башка төрле файдалы вазыйфаларын югалта баручы, саклагыч

T/c	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		урманнарның максатчан билгеләнешен һәм алар үти торган файдалы вазыйфаларның сакланышын тәэмин итүче урман утыртмаларын алмаштырырга ирек бирмәгән очракта гына саклагыч урманнарда тоташ кисүләр гамәлгә ашырыла. Бу категориядәге урманнарда бик зәгыйфь, зәгыйфь һәм уртача югары интенсивлыктагы урман утыртмаларына карата сайланма кисүләр алып барыла, интенсивлыгы һәлак булган, зыян күргән һәм кыйммәтсез агачларны кисү өчен Агач материалы эзерләү кагыйдәләрендә билгеләнгән бик югары интенсивлыкка ирешә ала торган санитар кисүләрдән тыш. Тыела: 1) капитал төзелеш объектлары урнаштыру, линияле объектлардан, гидротехник корылмалардан тыш; 2) урман эшкәртү инфраструктурасы ясау;
5.	Эксплуатация урманнары	РФ Урман кодексының 25 статьясында каралмаган максатларда урманнарны файдалану тыела.

3.2. Махсус саклана торган урман кишәрлекләренән төрләре буенча чикләүләр

Урманнарның махсус сакланыла торган кишәрлекләрендә хокукый режим РФ Урман кодексының 119 статьясы, Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Махсус сакланыла торган табигый территорияләрдә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яңадан үрчетү үзенчәлекләрен раслау турында» 2021 елның 12 августындагы 558 номерлы боерыгы (алга таба – Үзенчәлекләр) белән регламентлана.

Махсус саклана торган урман кишәрлекләрендә аларның максатчан билгеләнеше белән файдалы үзлекләренә ярашмаган эшчәнлекне гамәлгә ашыру тыела.

Махсус саклана торган урман кишәрлекләре төрләре буенча чикләүләр 19 нчы таблицада күрсәтелде.

19 нчы таблица

Махсус саклана торган урман кишәрлеге төрләре буенча чикләүләр

T/c	Махсус саклана торган урман кишәрлекләре төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
1.	Су объектлары, чокыр сөзәкләкләрендә урнашкан ярсаклагыч, туфраксаклагыч урман кишәрлекләре	Махсус саклана торган урман кишәрлекләрендә, РФ Урман кодексының 119 статьясының 3 өлешендә күрсәтелгәннәрдән тыш, түбәндәгеләр тыела: 1) РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә каралган очрактардан һәм сайланма кисүләр үз тирәлеген формалаштыручы, су саклау, санитар-гигиена, савыктыру

Т/с	Махсус саклана торган урман кишэрлеклэре төрлэре	Урманнардан файдалануда чиклүүлэр
1	2	3
		<p>һәм башка файдалы функцияләрен югалткан урман утыртмаларын саклык урманнарының максатчан билгеләнешен саклауны тәмин итүче һәм үзләренең файдалы функцияләрен үти ала торган урман утыртмаларына алыштыруны тәмин итмәгән очрактардан тыш, урман утыртмаларын тоташ кисү;</p> <p>2) авыл хужалыгы алып бару, печән чабу, умартачылык һәм товар аквакультурасы (товар өчен балыкчылык) чикләү булып тора;</p> <p>3) капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, линияле объектлар һәм гидротехник корымалардан тыш;</p> <p>Махсус саклана торган урман кишэрлекләрендә сайланма кисүләр уздыру фәкәт һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисү максатларында гына уздырыла.</p> <p>РФ Су кодексына ярашлы рәвештә су саклау зоналары чикләрендә тыела:</p> <p>1) туфракка ашлама кертү өчен агынты суларны файдалану;</p> <p>2) зиратлар, үлэт базлары, житештерү һәм куллану калдыклары, радиоактив, химик, шартлаткыч, агулы, агуль торган һәм агулы матдәләр күмелгән урыннарны урнаштыру;</p> <p>3) үсемлекләренең корткычлары һәм авыруларына каршы көрәшү буенча авиация чараларын гамәлгә ашыру;</p> <p>4) транспорт чаралары белән хәрәкәт итү һәм аларны туктатып калдыру (махсус транспорт чараларынан тыш), аларның каты япмалы махсус жиһазландырылган юллардан һәм урыннарда хәрәкәт итүе һәм тукталып торуы искәrmә булып тора.</p> <p>Яр бие саклык полосалары чикләрендә су саклау зоналары өчен билгеләнгән чиклүүләр белән берлектә түбәндәгеләр тыела:</p> <p>1) жирне эшкәртү;</p> <p>2) юбла торган грунт өемнәрен урнаштыру;</p> <p>3) авыл хужалыгы хайваннарын көтү һәм алар өчен жәйге лагерьлар, ванналар оештыру.</p>
2.	Урмансыз киңлекләр белән чиктәш булып торучы урман кырыйлары	Махсус саклана торган урман кишэрлекләрендә, РФ Урман кодексының 119 статьясының 3 өлешендә күрсәтелгәннәрдән тыш, түбәндәгеләр тыела:
3.	Урман-орлык плантацияләре, даими урман-орлык кишэрлеклэре һәм урман орлыкчылыгының башка объектлары	1) РФ Урман кодексының 21 статьясының 6 өлешендә каралган очрактардан һәм сайланма кисүләр үз тирәлеген формалаштыручы, су саклау, санитар-гигиена, савыктыру һәм башка файдалы функцияләрен югалткан урман утыртмаларын саклык урманнарының максатчан билгеләнешен саклауны тәмин итүче һәм үзләренең файдалы функцияләрен үти ала торган урман утыртмаларына алыштыруны тәмин итмәгән очрактардан тыш, урман утыртмаларын тоташ кисү;
4.	Реликт һәм эндемик үсемлекләре булган урман кишэрлеклэре	2) авыл хужалыгы алып бару, печән чабу, умартачылык һәм
5.	Сирәк һәм югалу куркынычы янаган кыргый жәнлекләренең	

Т/с	Махсус саклана торган урман кишәрлекләре төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
	яшәу урыннары	товар аквакультурасы (товар өчен балыкчылык) чикләү булып тора;
6.	Табигый мирас объектлары	
7.	Махсус сакланучы башка урман кишәрлекләре	3) капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, линияле объектлар һәм гидротехник корылмалардан тыш. Махсус саклана торган урман кишәрлекләрендә сайланма кисүләр уздыру фәкәт һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисү максатларында гына уздырыла.
8.	Тыюлы урман кишәрлекләре	Тыюлы урман кишәрлекләрендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми: 1) урман утыртмаларын кисү; 2) агулы химик препаратлар куллану; 3) авыл хужалыгы алып бару; 4) файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару; 5) капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү

Искәрмә: Махсус якланучы урман кишәрлекләре урнашкан җир һәм аларның майданы урманнар коруны проектлаганда күрсәтелә.

3.3. Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләүләр

Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләүләр түбәндәге таблицада китерелгән.

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
1.	Агач материалы эзерләү	Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләменнән (рөхсәт ителгән агач алу күләменнән) артып китүче күләмдә, шулай ук кисентеләрнең яшен бозып агач материалы эзерләү рөхсәт ителми (РФ Урман кодексының 29 статьясының 5 өлеше). Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыктарда агач материалы эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 1 декабрендәге 993 номерлы боерыгы белән расланган РФ Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыктарда агач материалы эзерләү кагыйдәләренең 12 пункты нигезендә: а) елга һәм чишмә үзәннәрен сөйрәмә җир трассалары һәм урман юллары сыйфатында куллану рөхсәт ителми; б) диләнкедән читтә, алар белән чиктәш булган 50 метрлы полосаларда урман утыртмаларын, үсемчелек катламын һәм туфракларны зарарлау, урманнарны сәнэгать һәм башка төрле калдыклар белән чүпләү рөхсәт ителми; в) юлларга, күперләргә, урман ызаннарына, киптерү челтәренә, юл, гидромелиоратив һәм башка төрле корылмаларга, елга һәм чишмә үзәннәренә зыян салу рөхсәт ителми;

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>г) аударылыган һәм асылынып төшкән, киселгән агачларны (киселгән һәм диләнкедә калдырылган агачларны исәпкә алып) калдыру, сакланырга тиешле яшь шытымны зарарлау яисә һәлак итү тыела;</p> <p>д) чиктәш булып торучы, кварталлардагы, диләнкеләрдәге һәм башка баганаларны һәм тамгаларны юк итү тыела;</p> <p>е) кисүгә тиешле булмаган һәм Россия Федерациясенә Агач материалы эзерләү кагыйдәләре һәм урман законнары нигезендә сакланырга тиешле агачларны, шул исәптән орлык бирү чыганаclarын һәм плюс агачларын кисү һәм зарарлау тыела;</p> <p>ж) рөхсәт ителгән чоры (рөхсәт ителгән кичектереп торучы чорын да исәпкә алып) тәмамлангач агач материалы эзерләү, шулай ук файдалану хокукы туктатылгач яисә тәмамлангач агач материалы эзерләү рөхсәт ителми;</p> <p>з) билгеләнгән вакытына (рөхсәт ителгән кичектереп торучыларны исәпкә алып) алып чыгылмаган агачны диләнкедә калдыру рөхсәт ителми;</p> <p>и) урман үзләштерү проектында яисә диләнке ясауның технологик картасында каралмаган урыннарда агач материалын чыгару, тарттыру (транспорт белән күчү) рөхсәт ителми;</p> <p>к) диләнкене агач кисү калдыкларыннан (агачларны кисеп аударганда һәм тарттырганда (транспорт белән күчүгәндә) диләнкедә барлыкка килә торган агач материалы калдыкларыннан, шулай ук кәүсәләренә киселгән агачларның очлык өлешләрен үз эченә алган ботаклардан, тамыр өсте өлешеннән, сабакларыннан, туздан) чистарту эшләрен үткәргән яки вакытында үткәргән рөхсәт ителми;</p> <p>л) сөйрәмә жирләрдән һәм төяү майданнарыннан кала, тупракның өске уңдырышлы катламын юк итү рөхсәт ителми.</p> <p>Диләнкеләрдә агач материалы эзерләгәндә яшәргә яраклы, аларның табигый ареалы чикләрендә үсеп китүче (әгәр тиешле агач токымының урманнар составындагы майданы өлеше урманчылык майданының 1 процентыннан артып китмәсә) кыйммәтле агач токымнарын (имән, бук, корычагач, эрбет, юкә, күг, элмә, кара зирек, чәчә торган каштан) кисү рөхсәт ителми.</p> <p>Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән зат төрләре сакланырга тиешле.</p> <p>Агач материалы эзерләгәндә урман утыртмалары агачлары составында 3 һәм аннан да күбрәк берәмлектә кедр катнашучы өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисү рөхсәт ителми.</p>
2.	Чәер эзерләү	<p>Түбәндәгеләргә кирт салу тыела:</p> <p>а) юкка чыгарганчыга кадәр зарарлы организм чыганаclarында урнашкан урман утыртмаларына;</p> <p>б) урман янгыннары, зарарлы организмнар һәм башка тискәре факторлар нәтижәсендә зарарланган һәм зәгыйфьләнгән урман утыртмаларына;</p> <p>в) Россия Федерациясе законнары нигезендә агач эзерләү максатында өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын тоташ яки сайланма кисүләр рөхсәт ителмәгән урманнардагы урман</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>утыртмаларына;</p> <p>г) даими урман-орлык кишәрлекләрендә, урман-орлык плантацияләрендә, генетика резервацияләрендә урнашкан урман утыртмаларына, шулай ук плюс агачларына, орлыклыктарга, орлык чәчәклекләренә һәм полосаларына (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Чәер эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрәндәге 911 номерлы боерыгы белән расланган Чәер эзерләү кагыйдәләренең 7 пункты).</p>
3.	Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу	<p>Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен үсемлекләренең түбәндәге төрләрен куллану тыела:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгәннәрне; - наркотик матдәләр дип таныла торганнарны; - агачын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыктарның төрләре (токымнары) исемлегенә кертелгәннәрне. <p>Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу чикләнергә яки радиоактив матдәләр белән пычранган районнарда билгеләнгән тәртиптә тыелырга мөмкин.</p> <p>Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 496 номерлы боерыгы белән расланган Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю кагыйдәләренә ярашлы рәвештә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - эрозиягә каршы урманнарда; су объектлары буйларында, чокыр сөзәклекләрендә урнашкан ярсаклагыч һәм туфраксаклагыч урман кишәрлекләрендә, фәнни яисә тарихи әһәмияткә ия урманнарда, шулай ук тулылыгы 0,8–1,0 тигез булган яшь агачларда һәм йомылмаган урман культураларында түмәр сагызын эзерләү рөхсәт ителми (13 пункт); - агачларны туз эзерләү өчен кисү тыела (14 пункт); - агач һәм куаклар кабыгын эзерләү рөхсәт ителми, әгәр бу эшчәнлек эзерләнган урман продукциясенең сыйфатын киметүгә китерсә (15 пункт); - чыбык-чабык эзерләгәндә агачларны һәм куакларны, аларның очларын, ботакларын һәм сабакларын, корткычларга һәм авыруларга бирешмәгән, кору билгеләре күзәтелмәгән агачларның очларыннан кисәргә рөхсәт ителми (16 нчы пункт); - табигый һәм башка объектларны саклау функцияләрен башкаручы урманнарда, су саклау зоналарында урнашкан урманнарда кыйммәтле урманнарда түшәмәләрне жыю тыела (21 пункт); - сынау һәм эксперименталь кисүләр үткәргәндә, фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урманнарда даими сынау майданнарында себерке һәм үрү өчен себеркеләр, ботаклар һәм куаклар, модель агачларын сайлап алу рөхсәт ителми (23 пункт); - сынау һәм эксперименталь кисүләр үткәргәндә агач яшеллеген эзерләү, фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, белем бирү эшчәнлеген

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		гамәлгә ашыру өчен бирелгән урманнарда даими сынау майданнарында модель агачларын сайлап алу рөхсәт ителми (24 пункт).
4.	Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю	<p>Төрләре Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән яки наркотик матдәләр булып саналган гөмбәләргә һәм кыргый үсүче үсемлекләргә эзерләү һәм жыеп алу рөхсәт ителми.</p> <p>Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыеп алу радиоактив матдәләр белән пычранган районнарда билгеләнгән тәртиптә чикләнергә мөмкин.</p> <p>Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыю кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 494 номерлы боерыгы белән расланган Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыю кагыйдәләрен раслау кагыйдәләренә ярашлы рәвештә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - жимеш бирә торган агачларны кисү һәм жимешләр эзерләү өчен ботакларны кискәләү тыела (13 пункт); - чикләвекләргә эзерләгәндә агачларны һәм куакларны кисү, шулай ук агачларга һәм куакларга зыян сала торган ысулларны куллану тыела (14 пункт); - гөмбәләр эзерләү аларның ресурсларын саклауны тәэмин итүче ысуллар белән башкарылырга тиеш (15 пункт); - каен суы эзерләү өлгергән урман кишәрлекләрендә кисеренә кимендә 5 ел калгач рөхсәт ителә (16 пункт); - башка төрле азык-төлек ресурслары эзерләү аларның үрентеләре торышына зыян салмый торган ысуллар белән башкарылырга тиеш; үсемлекләргә тамырлары белән өзеп алырга, яфракларына (ботакларына) һәм тамырларына зыян салырга рөхсәт ителми (17 пункт).
5.	Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	<p>Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру тыела:</p> <ul style="list-style-type: none"> - урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешендәге 2 пункты). - шәһәр урманнарында (РФ Урман кодексының 116 статьясының 2 өлеше 2 пункты) - яшел зоналарда урнашкан урманнарда, әгәр күрсәтелгән эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру урман утыртмаларын кисүгә яки аучылык инфраструктурасы объектларын булдыруга китерсә (РФ Урман кодексының 114 статьясының 4 өлешендәге 4 пункты).
6.	Авыл хужалыгы алып бару	<p>Су саклау зоналарында урнашкан урманнарда авыл хужалыгы алып бару тыела, печән чабу, умартачылык һәм товар аквакультурасыннан (товар өчен балыкчылыктан) тыш (РФ Урман кодексының 113 статьясының 2 пункты).</p> <p>Саклагыч урманнарның яр буе чикләрендәге жирләргә сөрү, авыл хужалыгы хайваннарын көтү һәм алар өчен жәйге лагерьлар, ванналар оештыру тыела (РФ Су кодексының 65 статьясының 17 өлешендәге 1, 3 пунктлары).</p> <p>Урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда авыл хужалыгы</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрлөрө	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>алып бару тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешендәге 3 пункты).</p> <p>Яшел зоналарда урнашкан урманнарда, печән чабу һәм умартачылыктан, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында киртәләп алулардан гайре, авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 4 өлешендәге 2 пункты).</p> <p>Шәһәр урманнарында авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ Урман кодексының 116 статьясының 2 өлешендәге 3 пункты).</p> <p>Тыюлыклы урман участкаларында авыл хужалыгын алып бару тыела (РФ Урман кодексының 119 статьясының 3 өлешендәге 3 пункты).</p> <p>Махсус саклана торган урман кишәрлекләрендә, печән чабудан һәм умартачылыктан кала, авыл хужалыгын алып бару тыела (РФ Урман кодексының 119 статьясының 4 өлешендәге 2 пункты).</p> <p>Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 2 июлендәге 408 номерлы боекы белән расланган Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - урман культуралары, кыйммәтле агач токымнарының табигый яшь агачлары, үсеш алган яшь үсентеләр биләгән жирләрдә авыл хужалыгы хайваннарын көтүгә юл куелмый; - селекция-урман орлыклары, имән, чыршы-пихта, тал, каты яфраклы, чикләвекле плантацияләр үсә торган кишәрлекләрдә авыл хужалыгы хайваннарын көтү рөхсәт ителми; - урманнарны табигый торгызуга һәм ылыслы һәм каты яфраклы токымнар белән урманнарны торгызуга ярдәм итү буенча проектлана торган чаралар булган кишәрлекләрдә авыл хужалыгы хайваннарын көтү; - жиңел юыла торган һәм жилләтелә торган туфраклы кишәрлекләрдә авыл хужалыгы хайваннарын көтү. <p>Урманнарны авыл хужалыгын алып бару өчен файдалану максатында урманнарны табигый торгызу һәм ылыслы һәм каты яфраклы токымнар, жиңел юыла һәм жилләтелә торган туфраклар белән торгызуга ярдәм итү буенча проектланган чаралар белән урман культуралары, кыйммәтле агач токымнарының табигый яшь үсентеләре, селекция-урман орлыклары, каен-пихта, тал, каты яфраклы, чикләвек плантацияләре биләгән урман фонды жирләрен куллану тыела.</p> <p>Авил хужалыгы хайваннарын көткәндә (коймаланган урыннарда яки бәйдә тотып көтүдән тыш) урман культураларын, питомникларны, табигый шытып чыккан яшь үсентеләрне һәм</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		урманның башка кыйммәтле кишәрлекләрен бозуга юл куелмаска тиеш.
7.	Балыкчылыкны гамәлгә ашыру, һәвәскәрләрчә балык тотудан тыш	Балыкчылыкны гамәлгә ашырганда, һәвәскәрләрчә балык тотудан тыш, түбәндәгеләр рөхсәт ителми: а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларына, үсемлекләр капламына һәм туфракка зыян салу; б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм аның чикләрендәге территорияләргә төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары белән чүпләү; в) тапшырылган урман кишәрлеге майданнарын һәм аннан читтәге территорияләргә химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату.
8.	Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру	Урманнарны фәнни-тикшеренү эшчәнлегенә, белем бирү эшчәнлегенә өчен кулланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми: а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларына, үсемлекләр капламына һәм туфракка зыян салу; б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм аның чикләрендәге территорияләргә төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыклар белән чүпләү; в) тапшырылган урман кишәрлеге майданнарын һәм аннан читтәге территорияләргә химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 27 июлендәге 487 номерлы боекы белән расланган Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләренең 9 пункты). Агулы химик препаратлар куллану тыела (РФ Урман кодексының 112 статьясының 4 өлеше, 113 статьясының 1 өлеше, 114 статьясының 2 өлешенң 1 пункты, 4 өлешенң 1 пункты).
9.	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә табигый ландшафтлар, хайваннар дөньясы объектлары, су объектлары сакланарга тиеш (РФ Урман кодексының 41 статьясындагы 6 өлеше). Россия Табигать ресурслары министрлыгының «Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 9 ноябрдәге 908 номерлы боекы белән расланган Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә: - рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә табигый ландшафтлар, хайваннар дөньясына караган объектлар, үсемлекләр дөньясы, су объектлары сакланарга тиешле (4 пункт); - Россия Федерациясе Кызыл китабына яки Россия Федерациясе субъекты кызыл китабына кертелгән сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, башка урман үсемлекләрен саклау мөмкин булмаган очракта, урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>файдалану рөхсәт ителми. (4 пункт);</p> <ul style="list-style-type: none"> - РФ Урман кодексының 41 статьясының 3 өлешендә күрсәтелгән эшчәнлекне гамәлгә ашырганда физик затларның яшәү урыннары булган объектларны урнаштыру рөхсәт ителми (5 пункт); - урманнардан рекреация эшчәнлеген алып бару өчен файдалану әйләнә-тирә мохиткә һәм кеше сәламәтлегенә зыян китерми торган ысуллар белән башкарыла (6 пункт).
10.	Урман плантацияләре булдыру һәм аларны эксплуатацияләү	<p>Урман плантацияләрен булдыру һәм аларны эксплуатацияләү максатларында урманнардан файдалану очрагында:</p> <ul style="list-style-type: none"> - су саклау зоналарында урнашкан урманнардан файдалану тыела (РФ Урман кодексының 113 статьясының 3 пункты); - минус утыртмаларында плюс агачларын сайлау рөхсәт ителми. (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман орлыкчылыгы объектларын (урман орлыкчылыгы плантацияләрен, даими урман орлыкчылыгы кишәрлекләрен һәм мондый объектларны) төзү һәм бүлеп бирү кагыйдәләрен раслау турында» 2015 елның 20 октябрендәге 438 номерлы боерыгы белән расланган Урман орлыкчылыгы объектларын (урман орлыкчылыгы плантацияләрен, даими урман орлыкчылыгы кишәрлекләрен һәм мондый объектларны) төзү һәм бүлеп бирү кагыйдәләренә 7 пункты).
11.	Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү	<p>Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 июлендәге 497 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен, беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урмансыз жирләр, шулай ук урманга эверелмәгән агачлар киселгән урыннар, аланнарны һәм аларга урман культураларын утыртканчы урманның табигый торгызылуы мөмкин булмаган башка урман үсемлекләре белән капланмаган жирләр; рекультивацияләнергә тиешле (эшләнелгән торфлыклар) (11 пункт) жирләр файдаланыла; - жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен – үстерү өчен үзгәртеп коруга билгеләнмәгән, азкыйммәтле утыртма кишәрлекләре файдаланылырга мөмкин (12 пункт); - РФ Урман кодексының 60¹⁵ статьясы нигезендә Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләреннән жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану тыела.
12.	Урман питомникларын булдыру һәм аларны эксплуатацияләү	<p>Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләрен раслау турында» 2021 елның 12 октябрендәге 737 номерлы боерыгы белән расланган Урман питомникларын төзү</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>һәм аларны эксплуатацияләү кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - урман питомникларында кәлшәләр, чәчүлекләр үстерү өчен чәчүлек һәм башка төр үзенчәлекләре тикшерелмәгән урман үсемлекләре орлыкларын куллану рөхсәт ителми (9 пункт); - урман питомникларында урман үсентеләре орлыклары партияләрен аерым чәчү кулланыла; урман үсемлекләре орлыклары партияләрен катнаштыру рөхсәт ителми (11 пункт); - урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү өчен урман белән капланмаган жирләр кулланыла (13 пункт); - Россия Федерациясе Кызыл китабына яки Россия Федерациясе субъекты кызыл китабына кертелгән сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, башка урман үсемлекләрен саклау мөмкин булмаган очракта, урман питомникларын төзү һәм аларны эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителми (14 пункт); - Россия Федерациясе Кызыл китабына, Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләрен урман утыртмаларының утырту материалын (үрентеләр, чәчкәннәр) үстерү өчен файдалану РФ Урман кодексының 60¹⁵ статьясы нигезендә тыела.
13.	<p>Жир асты байлыklarын геологик өйрәнүне гамәлгә ашыру, файдалы казылмалар эзләү һәм чыгару</p>	<p>Яшел зоналарда урнашкан урманнарда һәм урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда файдалы казылмалар разведкалау һәм чыгару тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешендәге 4 пункты, 4 өлешендәге 1 пункты). Шәһәр урманнарында файдалы казылмаларны разведкалау һәм чыгару тыела (РФ Урман кодексының 116 статьясының 2 өлешендәге 4 пункты).</p> <p>Жир астын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны разведкалау һәм чыгару максатларында урманнардан файдалану рөхсәт ителми:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) Урман кодексында билгеләнгән тәртиптә расланган Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре нигезендә агачларны кисеп аудару һәм бульдозерлар ярдәмендә агач үсемлекләреннән чистарту, чик буе полосаларын һәм урман кырыйларын кисү калдыклары белән чүпләү, урман кырыйларындагы агачларның ботакларына һәм скелет тамырларына зыян китерү, жәйге чорда яңа кисеп алынган агач материалын санитар куркынычсызлык кагыйдәләре нигезендә кәүсә корткычларына каршы саклык чараларын күрмичә урманда калдыру (саклау); б) урман утыртмаларын суга батыру һәм озак итеп су бастыру; в) урманнардан файдалану гамәлгә ашырыла торган жирләрдән читтә урман утыртмаларына, үсемлекләр япмасына һәм туфракка зыян китерү; г) урманнарны житештерү һәм куллану калдыклары белән чүпләү; д) урманнардан һәм аның читендәге территорияләрдән файдалану гамәлгә ашырыла торган жирләрнең мәйданнарын химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату; е) транспорт чараларының һәм башка механизмнарның ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буенча, шул исәптән урманнардан

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>файдалану гамәлгә ашырыла торган жирләрдән читтә йөрүе (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Файдалы казылмаларны геологик өйрәнү, эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрен һәм урман кишәрлеген бирмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә, жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру максатларында урманнардан файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 7 июлендәге 417 номерлы боерыгы белән расланган Файдалы казылмаларны геологик өйрәнү, эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану кагыйдәләренең һәм урман кишәрлеген бирмичә, сервитут билгеләп яки билгеләмичә генә, жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылмаларны эзләү һәм чыгаруны гамәлгә ашыру максатларында урманнардан файдалану очраклары исемлегенең 18 пункты).</p>
14.	<p>Сусаклагычлар һәм башка ясалма су объектларын төзү һәм эксплуатацияләү, диңгез һәм елга портларын төзү һәм киңәйтү, гидротехник корылмалар төзү, реконструкцияләү һәм эксплуатацияләү</p>	<p>Тьюлыклы урман кишәрлекләрендә капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү тыела (РФ Урман кодексының 119 статьясының 3 өлешендәге 5 пункты).</p>
14.	<p>Линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, алардан файдалану</p>	<p>Урманнарны линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:</p> <p>а) аларда урманнардан файдалану гамәлгә ашырыла торган һәм линияле объектларның саклау зоналарындагы жирләрдән читтәге урман утыртмаларына, үсемлек капламына һәм туфракка зыян китерү;</p> <p>б) урманнардан файдалану гамәлгә ашырыла торган жирләргә тоташкан территорияләрне төзелеш һәм көнкүреш чүп-чары, агач калдыклары белән чүпләү;</p> <p>в) урманнар файдаланыла торган жирләрне һәм урманнар файдаланыла торган жирләргә якин территорияләрне химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату;</p> <p>г) транспорт чараларының, механизмнарның ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буенча үтүе (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урманнардан линияле объектларны төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки билгеләмичә урманнардан линияле объектларны төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү өчен файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2020 елның 10 июлендәге 434 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан линияле объектларны төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләренең һәм Урман кишәрлеген бирмичә, сервитут, гавами сервитут билгеләп яки</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		<p>билгеләмичә урманнардан линияле объектларны төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү өчен файдалану очраklары исемлегенә 15 пункты).</p> <p>Урман паркы зоналарында урнашкан урманнарда, велосипед һәм йөгерү юллары һәм гидротехник корылмалардан тыш, капитал төзелеш объектларын төзү тыела (РФ Урман кодексының 114 статьясының 2 өлешендәге 5 пункты)</p> <p>Яшел зоналарда урнашкан урманнарда капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү тыела, гидротехник корылмалардан, элемент линияләреннән, электр тапшыру линияләреннән, жир асты үткәргечләреннән тыш (РФ Урман кодексының 114 статьясының 4 өлешендәге 3 пункты)</p> <p>Шәһәр урманнарында капитал төзелеш объектларын төзү тыела, велосипед һәм йөгерү юллары һәм гидротехник корылмалардан тыш (РФ Урман кодексының 116 статьясының 2 өлешендәге 5 пункты)</p>
15.	Агач эшкәртү инфраструктурасы объектларын төзү һәм эксплуатацияләү	<p>Саклагыч урманнарда, шулай ук РФ Урман кодексында, башка федераль законнарда каралган башка очраklарда (РФ Урман кодексының 14 статьясындагы 2 өлеше) урман эшкәртү инфраструктурасын булдыру һәм эксплуатацияләү тыела.</p> <p>Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урманнардан файдаланганда түбәндәге очраklар булмаска тиеш:</p> <ul style="list-style-type: none"> - урманнарны пычрату (шул исәптән радиоактив һәм нефть матдәләре белән) һәм урманнарда башка төрле тискәре йогынты ясау; - гражданның урманнарда булуына чикләүләр кертелгән очракта, транспорт чараларының урман кишәрлекләренә керүе (Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын булдыру һәм эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2022 елның 31 гыйнварындагы 54 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарда агач материалын һәм башка урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләренә 6 пункты).
16.	Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	<p>Капитал булмаган корылмалар, урман инфраструктурасын булдыру белән бәйле булмаган корылмалар төзү өчен урман утыртмаларын тоташ кисү рөхсәт ителми, ә урманнарда файдаланганда РФ Урман кодексының 41 статьясына ярашлы рәвештә урман утыртмаларына сайланма кисүләр дә рөхсәт ителми.</p> <p>Урманнарда файдаланганда федераль законнарда ярашлы рәвештә торак йортларга кертелгән капитал төзелеш объектларын төзү һәм эксплуатацияләү рөхсәт ителми.</p> <p>Капитал төзелеш объектларын төзү, реконструкцияләү, капитал ремонтлау өчен урманнарны тулаем кисү рөхсәт ителми.</p> <p>Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә дини һәм хәйриячелек билгеләнешендәге биналарны, корылмаларны, төзелмәләренә торгызу рөхсәт ителә.</p>

Т/с	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләүләр
1	2	3
		Кишәрлекне көнкүреш калдыклары белән чүпләү, ирекле маршрутлар буенча транспортта йөрү; урман утыртмаларына зыян китерү тыела.

Гамәлдәге урман орлыкчылык объектларының нормативлары һәм параметрлары әлеге урман хужалыгы регламентында әзерләнми, урман орлыкчылык объектлары турында белешмәләр ел саен Россия Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Дәүләт урман реестрын алып бару формаларын раслау турында» 2021 елның 24 декабрендәге 1007 номерлы боекыгы белән расланган 14-ГЛР формасы буенча яңартыла.